

Vsebina

I Resolucije, priporočila in mnenja

RESOLUCIJE

Evropski ekonomsko-socialni odbor

543. plenarno zasedanje EESO, 15.5.2019–16.5.2019

2019/C 240/01	Resolucija „Pojdimo na volitve in glasujmo za enotno Evropo“	1
---------------	--	---

MNENJA

Evropski ekonomsko-socialni odbor

543. plenarno zasedanje EESO, 15.5.2019–16.5.2019

2019/C 240/02	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Vprašanja enakosti spolov (mnenje na lastno pobudo)	3
2019/C 240/03	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Gospodarske, tehnološke in socialne spremembe naprednih zdravstvenih storitev za starejše (mnenje na lastno pobudo)	10
2019/C 240/04	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Delo z azbestom pri energetski prenovi (mnenje na lastno pobudo)	15
2019/C 240/05	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Prispevek podjetij socialnega gospodarstva k bolj povezani in demokratični Evropi (raziskovalno mnenje na zaprosilo romunskega predsedstva)	20

2019/C 240/06	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Evropska filantropija: neizkoriščen potencial (raziskovalno mnenje na zaprosilo romunskega predsedstva)	24
---------------	---	----

III Pripravljalni akti

Evropski ekonomsko-socialni odbor

543. plenarno zasedanje EESO, 15.5.2019–16.5.2019

2019/C 240/07	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Sveta o spremembi Uredbe (EU) št. 904/2010 v zvezi z ukrepi za krepitev upravnega sodelovanja za boj proti goljufijam na področju DDV (COM(2018) 813 final – 2018/0413 (CNS)).....	29
2019/C 240/08	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog direktive Sveta o spremembi Direktive 2006/112/ES glede uvedbe nekaterih zahtev za ponudnike plačilnih storitev (COM(2018) 812 final – 2018/0412(CNS)) Predlog direktive Sveta o spremembi Direktive Sveta 2006/112/ES z dne 28. novembra 2006 glede določb v zvezi s prodajo blaga na daljavo in nekaterimi domačimi dobavami blaga (COM(2018) 819 final – 2018/0415(CNS))....	33
2019/C 240/09	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Trajnostno biogospodarstvo za Evropo: krepitev povezave med gospodarstvom, družbo in okoljem (COM(2018) 673 final)	37
2019/C 240/10	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) 2015/757, da bi se ustrezno upošteval svetovni sistem zbiranja podatkov o porabi goriva ladij (COM(2019) 38 final – 2019/0017 (COD))	41
2019/C 240/11	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Evropskemu svetu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Enotni trg v spreminjajočem se svetu – Edinstveno sredstvo, ki potrebuje obnovljeno politično zavezanost (COM(2018) 772 final)	44
2019/C 240/12	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Evropskemu svetu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Usklajeni načrt za umetno inteligenco (COM(2018) 795 final)	51

I

(Resolucije, priporočila in mnenja)

RESOLUCIJE

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

543. PLENARNO ZASEDANJE EESO, 15.5.2019–16.5.2019

Resolucija „Pojdimo na volitve in glasujmo za enotno Evropo“

(2019/C 240/01)

Evropski ekonomsko-socialni odbor je na plenarnem zasedanju 15. in 16. maja 2019 (seja z dne 15. maja) z 226 glasovi za, 4 glasovi proti in 12 vzdržanimi glasovi sprejel naslednjo resolucijo:

Pojdimo na volitve in glasujmo za enotno Evropo

Tik pred volitvami v Evropski parlament in ob upoštevanju deklaracije o prihodnosti Evrope, ki so jo voditelji držav in vlad EU-27 9. maja 2019 sprejeli v Sibiuu (Romunija), Evropski ekonomsko-socialni odbor poziva državljane EU, naj uveljavijo svojo volilno pravico.

EU temelji na skupnih vrednotah – demokraciji, varstvu človekovih pravic, svobodi izražanja, pravni državi, strpnosti, pravičnosti, enakosti, solidarnosti in demokratični udeležbi. Te vrednote je treba nenehno braniti in ščititi, saj lahko zaradi njih Evropejci živimo v odprti družbi, ki spoštuje vsakega posameznika in nas hkrati združuje na podlagi evropske identitete, ki dopolnjuje našo nacionalno.

Danes se soočamo s skupnimi in zapletenimi izzivi, kot so:

- podnebne spremembe,
- socialne, ekonomske in teritorialne neenakosti,
- revščina,
- brezposelnost, zlasti med mladimi,
- krčenje državlanskega prostora,
- migracije,
- vprašanje varnosti in terorizem,
- korupcija.

Nacionalizem ni odgovor.

Resničen napredek na vseh naštetih področjih lahko dosežemo samo v **enotni Evropi**.

Zavzemamo se za Evropo, ki postavlja potrebe državljanov v ospredje svojih politik in ukrepov ter skrbi za to, da se gospodarski, socialni in okoljski problemi rešujejo s skupnimi močmi in trajnostno. Za Evropo, ki zagotavlja kakovost življenja in zaposlovanje, ugodno okolje za naložbe in podjetništvo ter večjo ekonomsko in socialno kohezijo.

Zavzemamo se tudi za Evropo, ki mladim nudi priložnosti za razvoj njihovega potenciala in spodbuja njihovo aktivno udeležbo v evropskih političnih procesih.

Predstavniki civilne družbe si skupaj prizadevamo za EU, ki prinaša rezultate in bolje izpolnjuje pričakovanja ter potrebe državljanov.

Državljanke po vsej Evropi pozivamo, naj se odpravijo na volišča in glasujejo na prihodnjih evropskih volitvah. Organizacije civilne družbe pa pozivamo, naj si skupaj z nami prizadevajo, da bo združena Evropa dobila večino glasov.

V Bruslju, 15. maja 2019

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Luca JAHIER

MNENJA

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

543. PLENARNO ZASEDANJE EESO, 15.5.2019–16.5.2019

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Vprašanja enakosti spolov

(mnenje na lastno pobudo)

(2019/C 240/02)

Poročevalka: **Indrė VAREIKYTė**

Sklep plenarne skupščine	20.9.2018
Pravna podlaga	člen 32(2) poslovnika mnenje na lastno pobudo
Pristojnost	strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	Datum sprejetja mnenja strokovne skupine 24.4.2019
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	15.5.2019
Plenarno zasedanje št.	543
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	200/4/7

1. Sklepi in priporočila

1.1 Odbor meni, da je enakost spolov družbeno vprašanje in da je lahko gospodarsko in socialno močna le družba, ki temelji na enakosti spolov. Zato je z gospodarskega in socialnega vidika nujno, da se ženske in moški obravnavajo enako in imajo enake možnosti.

1.2 Enakost spolov je pomemben cilj EU, vendar EESO obžaluje, da bo ob zdajšnji stopnji napredka trajalo več kot 100 let, preden bo resnično dosežena, še zlasti, če bosta napredek še naprej ovirala nazadovanje na najpomembnejših področjih razvoja in splošna upočasnitev gospodarske rasti.

1.3 Odbor meni, da si morajo EU in njene države članice na vso moč prizadevati za uresničitev cilja trajnostnega razvoja št. 5 o enakosti spolov do leta 2030. Zato poziva k celoviti in ambiciozni petletni strategiji EU za enakost spolov⁽¹⁾, ki bo zajemala naslednji mandat Komisije in Evropskega parlamenta, ter k odločni zavezanosti institucij EU, vlad, civilne družbe in zasebnega sektorja k enakosti spolov, pri čemer je treba vse vidike enakosti obravnavati celostno, učinkovito, sočasno in z ukrepi z enakim učinkom.

1.4 EESO se zavzema za to, da enakost spolov ostane samostojen cilj v prihodnjih finančnih okvirih, pri čemer se je treba jasno zavezati temu cilju in integraciji načela enakosti spolov ter v vse programe in področja politike vključiti kazalnike enakosti spolov, oceno učinka na enakost spolov in upoštevanje vidika spola pri pripravi proračuna. Razsežnost spola bi bilo treba vključiti tudi v priporočila za posamezne države.

1.5 Odbor poziva Evropsko komisijo, naj pripravi sveženj o skrbstvenih storitvah, da se okrepi izvajanje evropskega stebla socialnih pravic, in pregleda barcelonske cilje glede otroškega varstva.

1.6 EESO obsoja vse oblike nasilja nad ženskami in spodbuja države članice, ki še niso ratificirale Istanbulske konvencije, naj o tem znova razmislijo. Poleg tega poziva Komisijo, naj v opredelitev nezakonitega sovražnega govora doda spletno nadlegovanje in trpinčenje žensk. Na ravni EU bi bilo treba določiti kazalnike za zbiranje primerljivih podatkov o nasilju nad ženskami, saj bi to pripomoglo k oblikovanju učinkovitih ukrepov politike.

1.7 Odbor ugotavlja, da razprava o direktivi o zastopanosti žensk v upravnih odborih ostaja na dnevnem redu romunskega predsedstva Sveta EU z namenom, da bi povečali udeležbo žensk v organih odločanja. Poziva Svet, naj nadaljuje svoja prizadevanja in razpravo o direktivi o zastopanosti žensk v upravnih odborih. Odbor poziva tudi industrijo, naj prevzame vodilno vlogo in poveča udeležbo žensk na najvišjih položajih odločanja.

(¹) UL C 110, 22.3.2019, str. 26.

1.8 EESO poziva k sprejetju učinkovitih ukrepov, da se ženskam in moškim zagotovijo enake priložnosti na trgu dela, zlasti ukrepov za odpravo plačne vrzeli med spoloma, ter da se odpravita horizontalno in vertikalno razlikovanje po spolu, do katerega prihaja pri nekaterih poklicih.

1.9 Poleg tega predlaga, da se na ravni EU ustanovi sklad za pravno pomoč v nujnih primerih in tako zagotovi podpora organizacijam civilne družbe, ki na sodiščih izpodbijajo nacionalne ali lokalne predpise, ki posegajo v pravice žensk.

1.10 Odbor se zaveda vloge medijev, oglaševanja in javnih vzornikov oz. vzornic pri spodbujanju enakosti spolov ter poziva k sprejetju ukrepov za zagotavljanje, da bo imelo oglaševanje pozitiven in ne negativen vpliv v smislu prikazovanja in spodbujanja enakosti spolov v družbi.

1.11 EESO poziva javne institucije in organizacije civilne družbe v EU, naj se zavzemajo za enakost spolov s svojimi politikami in zunanjimi ukrepi ter uvedejo zgledne interne ukrepe, kot sta krepitev deleža žensk na položajih odločanja in integracija načela enakosti spolov v vse politike in procese.

1.12 EESO se sklicuje na člen 300(5) PDEU in poziva Svet, naj pregleda svoje smernice za imenovanje članov EESO. Priporoča, da države članice pri predlaganih članih upoštevajo enako zastopanost spolov. Odbor si bo prizadeval za enakost spolov v svojih dejavnostih, integracijo načela enakosti spolov v svoj delovni proces in za vzpostavitev skupine za spremljanje, da se pripravijo ustrezne smernice.

2. Splošne ugotovitve

2.1 Enakost spolov je ena od temeljnih vrednot in eden od ciljev Evropske unije, zapisanih v evropskih pogodbah in Listini o temeljnih pravicah, in nedavno znova poudarjena v evropskem stebru socialnih pravic. EU poleg svojega zakonodajnega in političnega okvira za doseganje enakosti spolov podpira izvajanje Pekinških izhodišč za ukrepanje, pa tudi izvajanje Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, akcijskega programa Mednarodne konference o prebivalstvu in razvoju ter sklepnih dokumentov konferenc o njunem pregledu.

2.2 V Evropi obstajajo številne pozitivne pobude, ki obravnavajo različne vidike neenakosti med spoloma, vendar so gonila resnične enakosti, zlasti v državah članicah in regijah, zapletena in večplastna. Kljub splošnemu že doseženemu napredku EESO obžaluje, da bo ob zdajšnji stopnji napredka trajalo več kot 100 let, da bi v EU dosegli enakost spolov. EESO je pozval k oblikovanju krovne strategije za trajnost pri izvajanju agende za trajnostni razvoj do leta 2030. V zvezi s tem meni, da si morajo EU in njene države članice na vso moč prizadevati za uresničitev cilja trajnostnega razvoja št. 5 o enakosti spolov do leta 2030.

2.3 EESO prav tako skrbi, da bi napredek na področju enakosti spolov v prihodnosti lahko oviralo nazadovanje v nekaterih državah članicah na področju krepitve ekonomskega položaja žensk (zaposlovanje, usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja, socialne pravice, skrbstveno delo), izobraževanja, spolnega in reproduktivnega zdravja in z njim povezanih pravic, nasilja nad ženskami, nevladnih organizacij za ženska vprašanja ter na ključnih področjih institucionalnega in političnega okvira v EU in državah članicah.

2.4 Poleg tega naj bi se gospodarska rast številnih evropskih držav upočasnila, zato obstaja tveganje, da bi se enakost spolov na dnevnem redu držav članic in podjetij uvrstila nižje. Učinke makroekonomskih politik na enakost spolov je treba v celoti oceniti in upoštevati pri oblikovanju fiskalnih politik ter politik na področju socialne zaščite ter usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja, da bi se izognili nadaljnjemu zaostrovanju obstoječih neenakosti med spoloma.

2.5 Odbor meni, da so za spodbujanje in zagotavljanje učinkovitega izvajanja politik EU na področju enakosti spolov potrebne nova petletna strategija EU za enakost spolov, ki bo zajemala naslednji mandat Komisije in Evropskega parlamenta, ter obnovljene zaveze vlad, civilne družbe, zasebnega sektorja in evropskih institucij glede enakosti spolov. To je potrebno ne le za oblikovanje pravične in enakopravne družbe, temveč ker je to tudi najboljši skupni odziv v boju proti diskriminatornim in do žensk sovražnim populističnim gibanjem, s katerimi se trenutno soočajo demokratične družbe.

2.6 Javno mnenje se sklada s tem stališčem EESO, saj večina Evropejcev meni, da je enakost spolov bistvena za pravično in demokratično družbo (91 %), gospodarstvo (87 %) in zanje osebno (84 %). Poleg tega se je delež državljanov EU, ki si želijo, da bi bila EU dejavnejša na tem področju, samo v dveh letih (2016–2018) povečal za 10 % (s 55 % na 65 %).

2.7 Glede na te podatke Odbor obžaluje, da so za ukrepe na področju enakosti spolov v obdobju 2014–2020 v proračunu EU predvidena sredstva v višini le 6,17 milijarde EUR oziroma le približno 0,6 % skupnih sredstev. EESO se zavzema za to, da enakost spolov ostane samostojen cilj v prihodnjih finančnih okvirih, ki morajo poleg tega izkazovati jasno zavezanost temu cilju in integraciji načela enakosti spolov ter vsebovati kazalnike enakosti spolov, oceno učinka na enakost spolov in upoštevanje vidika spola pri pripravi proračuna tako na ravni EU kot na nacionalni ravni. Integracijo načela enakosti spolov in zagotovitev namenskih sredstev za ukrepe na področju enakosti spolov bi morali upoštevati ne le pri programih za spodbujanje zaposlovanja in socialne vključenosti ali za krepitev temeljnih človekovih pravic (npr. pri ESS, REC, Skladu za azil in migracije ter Programu EU za zaposlovanje in socialne inovacije), temveč tudi na področjih, ki niso neposredno povezana z enakostjo spolov, vendar bi lahko imela pomembne učinke nanjo, kot so IKT, promet, razvoj mest in podeželja, gospodarstvo, naložbena podpora, trajnostni razvoj in okoljska politika. Razsežnost enakosti spolov, ocenjena na podlagi indeksa enakosti spolov, bi morala postati sestavni del evropskega semestra, tudi poročil in priporočil za posamezne države.

2.8 Spričo nedavnega porasta števila primerov, ki so javnosti postali znani v okviru kampanje #MeToo, Odbor izraža priznanje Evropskemu varuhu človekovih pravic, ker je priporočil strožji kodeks ravnanja v vseh institucijah EU, in meni, da bi ga morale hitro prilagoditi in sprejeti tudi javne ustanove v državah članicah.

2.9 Poleg tega EESO poziva javne ustanove in organizacije civilne družbe po vsej EU, naj se za enakost spolov ne zavzemajo le v okviru svojih politik in zunanjih ukrepov, temveč naj uvedejo tudi zglede notranje ukrepe, kot sta spodbujanje večje udeležbe žensk pri odločanju ter integracija načela enakosti spolov v vse politike in procese. Ti ukrepi se trenutno izvajajo le v manjši meri, vendar bi lahko bili močan pozitiven zgled za druge javne ustanove in podjetja ter za okrepitev dialoga o izvajanju ukrepov za enakost spolov na vseh ravneh evropske družbe.

3. Gospodarstvo

3.1 Pri enakem dostopu do ekonomskih virov ne gre le za ekonomsko neodvisnost žensk, temveč tudi za pomemben pogoj za uresničevanje ciljev EU v zvezi s trajnostno gospodarsko rastjo, kakovostnimi delovnimi mesti, socialno kohezijo, blaginjo in konkurenčnostjo. Spodbujanje udeležbe žensk na trgu dela je bistvenega pomena za pametno, trajnostno in vključujočo rast ter BDP na splošno, da lahko EU v celoti izkoristi razpoložljiva znanja in sposobnosti.

3.2 Ženske v Evropi se na trgu dela še vedno soočajo s trdovratnimi neenakostmi, razlikovanjem in plačno vrzeljo med spoloma, ki bo po ocenah BDP EU „stala“ okoli 240 milijard EUR do leta 2030 in ima takojšen učinek na neto dohodke žensk ter dolgotrajne učinke na njihovo socialno varnost in pokojninske pravice. EESO zato pozdravlja posvetovanje, ki ga je pripravila Komisija, da bi ocenila določbe iz Direktive 2006/54/ES o izvajanju načela enakega plačila, zapisanega v Pogodbi, in zagotovila boljše izvajanje načela enakega plačila za delo enake vrednosti.

3.3 Resda se nekateri po lastni želji odločajo za skrajšan delovni čas, vendar je s krajšim delovnim časom neprostovoljno zaposlena več kot četrtina evropskega prebivalstva. Ženske so v nesorazmerno večji meri zaposlene s krajšim delovnim časom, na njihovo odločitev za to obliko dela pa pogosto vplivajo skrbstvene obveznosti. Delež neprostovoljnega dela s krajšim delovnim časom se je v zadnjih letih le malenkost zmanjšal (0,1 %). Eden od razlogov za neprostovoljno delo s krajšim delovnim časom je pomanjkanje ustrezne skrbstvene infrastrukture in prožnih ureditev dela, ki bi omogočile lažje usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja. Ženske so v splošnem tudi pogosteje izpostavljene tveganju revščine in njihove karijerne možnosti so bolj omejene. Poleg tega v EU skoraj dvakrat manj žensk kot moških ustanovi lastno podjetje.

3.4 EESO zato poziva k učinkovitemu ukrepanju, da se ženskam in moškim zagotovi enaka udeležba na trgu dela ter odpravita horizontalno in vertikalno razlikovanje po spolu, do katerega prihaja pri nekaterih poklicih. Glavna prednostna naloga bi morala biti ustvarjanje več priložnosti za ženske pri dostopu do kakovostne zaposlitve za polni delovni čas s prožno ureditvijo dela.

3.5 Odbor meni, da je zlasti zaradi vse večjega pritiska gospodarskih razmer na delovno silo nujno treba spodbujati družini in enakosti spolov prijazne politike zaposlovanja ter izvajati transformativne in ciljno usmerjene ukrepe, s katerimi se lahko ponovno uravnoteži neenaka porazdelitev skrbstvenega in gospodinjskega dela med ženskami in moškimi⁽²⁾. Spremljanje prenosa direktive EU o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja bo bistveno, da se zagotovi izvajanje reform v smeri primernega plačanega dopusta in prožnih ureditev dela ter da se oceni učinek novih ukrepov na to, v kolikšni meri očetje izkoristijo starševski in očetovski dopust.

(²) UL C 129, 11.4.2018, str. 44.

3.6 Ustrezni ukrepi, kot so ponudba dostopnih in cenovno ugodnih storitev otroškega varstva in dolgotrajne oskrbe, ter ukrepi za spodbujanje očetov, da koristijo starševski in očetovski dopust, so bistveni za to, da lahko starši in oskrbovalci vstopijo na trg dela, na njem ostanejo ali se nanj vrnejo. EESO poziva Evropsko komisijo, naj pripravi sveženj o skrbstvenih storitvah, da se okrepi izvajanje evropskega stebra socialnih pravic in dopolni direktiva o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja, pri čemer naj ta vsebuje kombinacijo politik, financiranja in ciljnih priporočil, ter pregleda barcelonske cilje glede otroškega varstva.

3.7 Kolektivna pogajanja imajo lahko pomembno vlogo pri odpravljanju razlik med spoloma na trgu dela. Socialne partnerje, države članice in institucije EU bi pri ukrepanju moralo usmerjati priporočilo globalne komisije MOD za prihodnost dela v zvezi s transformativno agendo za enakost spolov.

4. Izobraževanje in usposabljanje

4.1 Kljub številnim spodbudnim spremembam v doseženi izobrazbi žensk in moških se v vseh državah članicah ohranjajo stereotipni vzorci razlikovanja. Moški so še vedno zelo slabo zastopani v sektorjih, povezanih s tradicionalno ženskimi vlogami, kot so zdravje in socialno varstvo, humanistika in umetnost ali usposabljanje za učiteljski poklic in pedagogika, medtem ko so v vseh državah članicah bolj zastopani na področjih, kot so naravoslovje, tehnologija, inženirstvo in matematika ter IKT. To ustvarja dodatne izzive za ženske, saj se znanja na področjih, kot so naravoslovje, tehnologija, inženirstvo in matematika ter IKT in umetna inteligenca, že danes visoko cenijo, v prihodnje pa bodo postala nepogrešljiva ⁽³⁾.

4.2 Ženske z nizko usposobljenostjo in nizkimi kvalifikacijami potrebujejo dodatno podporo pri izboljšanju svojega položaja na trgu dela, saj razlike med spoloma pri zaposlovanju najbolj občutijo nekvalificirani ali nizko kvalificirani delavci in tisti, ki se soočajo s presečno diskriminacijo. Z ukrepi politike, izrecno usmerjenimi na ranljive skupine žensk, zlasti na ženske z različnimi oblikami invalidnosti ⁽⁴⁾ in večkratno prikrajšanostjo, bi lažje povečali raven njihove usposobljenosti.

4.3 Delež žensk v visokošolskem izobraževanju se še naprej povečuje in na številnih področjih na terciarni ravni izobraževanja njihovo število presega število moških. Vendar se ločevanje po spolu v izobraževanju na terciarni ravni in v poklicnem izobraževanju ne zmanjšuje, s čimer se omejuje možnost izbire poklica v netradicionalnih sektorjih in dostop do enakih kariernih možnosti.

4.4 Zato je treba nujno: še naprej odpravljati spolne stereotipe ter razlikovanje v izobraževanju in usposabljanju s podporo učnim načrtom, v katerih se upošteva vidik spola, ter s podporo poklicnemu svetovanju in medijskim kampanjam, namenjenim spodbujanju fantov in deklet ter žensk in moških, naj si izberejo poklic v skladu s svojimi spretnostmi in sposobnostmi; spodbujati karijerne priložnosti in razvoj za ženske in moške, ki se odločijo za netradicionalne sektorje; ustvarjati priložnosti za ženske, da bodo lahko svoje dosežke v visokošolskem izobraževanju unovčile v enaki meri kot moški; odpraviti t. i. stekleni strop za ženske v znanosti ⁽⁵⁾ in povečati možnosti podpore za podjetnice ⁽⁶⁾, zlasti v netradicionalnih sektorjih. Priporoča se tudi, da se med javnimi uslužbenci in strokovnjaki okrepi splošna ozaveščenost o vprašanih enakosti spolov ter znanje na tem področju.

5. Ženske in revščina

5.1 Ženske so bolj izpostavljene tveganju revščine, deloma zato, ker imajo nižjo urno postavko, so nesorazmerno močno zastopane med prejemniki minimalne plače in v sektorjih z nižjimi prejemki ter pogosteje delajo s krajšim delovnim časom, z neprožno ureditvijo dela ali so zaradi skrbstvenih obveznosti pogosteje odsotne z dela. Feminizacija revščine je posledica številnih dejavnikov, med drugim podcenjenosti dela žensk in razlike v plačah med spoloma. Razlike v stopnji zaposlenosti po spolu se precej povečajo, ko imajo ljudje otroke, kar kaže na to, kako težko ženske obveznosti vzgoje ter nege in varstva otrok uskladijo s svojim delom, pa tudi na diskriminatoren in nepošten odnos do nosečnic in žensk, ki se vračajo z materinskega dopusta.

5.2 Bistveno je priznati, da ženske niso homogena kategorija in da so potrebni specifični ukrepi za ženske, ki se soočajo z diskriminacijo ali so prikrajšane iz razlogov, ki presegajo spol, tj. invalidke, rasno diskriminirane ženske, osebe LGBTIQ+, ženske na podeželju, priseljenke, begunke ali prosilke za azil ter mlade in starejše ženske.

5.3 Odbor zato priporoča okrepitev ukrepov, ki podpirajo enakost spolov v gospodarski dejavnosti, kot so:

— integracija načela enakosti spolov v pobude na področju gospodarskega razvoja,

⁽³⁾ UL C 173, 31.5.2017, str. 45.

⁽⁴⁾ UL C 367, 10.10.2018, str. 20.

⁽⁵⁾ UL C 12, 15.1.2015, str. 10.

⁽⁶⁾ UL C 299, 4.10.2012, str. 24.

- spodbujanje enakosti pri zaposlovanju, da se doseže enaka raven ekonomske neodvisnosti in finančne varnosti,
- podpora pobudam za osveščanje o pomenu ekonomske neodvisnosti žensk za zmanjševanje revščine,
- blažitev posledic, ki jih imajo prekinitve poklicne poti in različni vzorci dela za tveganje, da bi ženske na kateri koli točki v življenju prizadela revščina,
- razvoj ukrepov, usmerjenih na posebej ranljive skupine žensk, ki jim najbolj grozi revščina,
- nadaljnja reforma nacionalnih pokojninskih sistemov z upoštevanjem razsežnosti spola pri izračunu pokojninskih pravic (npr. z vključitvijo materinskega/očetovskega in drugega dopusta za nego v ta izračun),
- odprava revščine otrok z vključitvijo vidika spola in celostnim pristopom, pri katerem se razvijajo sinergije med socialno vključenostjo, enakostjo spolov in drugimi področji politike ter z drugimi političnimi in finančnimi instrumenti,
- pregled, sprejetje in nadaljnje izvajanje makroekonomskih politik in razvojnih strategij, ki upoštevajo potrebe in prizadevanja žensk, ki jih prizadene revščina.

6. Človekove pravice

6.1 Enakost spolov je temeljno načelo, ki je sestavni del človekovih pravic in osnovni pogoj za to, da se človekove pravice uporabljajo za vse in da jih lahko uživajo vsi.

6.2 EESO obsoja vse oblike nasilja nad ženskami in spodbuja države članice, ki še niso ratificirale Istanbulske konvencije, naj brez odlašanja nadoknadijo zamujeno. Na ravni EU bi bilo treba določiti kazalnike za zbiranje primerljivih podatkov o nasilju nad ženskami, saj bi to pripomoglo k oblikovanju učinkovitih ukrepov politike. Tako bi izkušnje, pridobljene v nekaterih državah članicah EU, lahko pripomogle k oblikovanju primerne pristopa. EESO poleg tega poziva Komisijo, naj posodobi priporočilo o ukrepih za učinkovito preprečevanje nezakonitih spletnih vsebin in kodeks ravnanja za preprečevanje nezakonitega sovražnega govora na spletu, o katerem se je Evropska komisija dogovorila z vodilnimi podjetji na področju IT, in sicer tako, da se v opredelitev nezakonitega sovražnega govora dodata spletno nadlegovanje in trpinčenje žensk.

6.3 Odbor močno obžaluje sedanje nazadovanje na področju spolnega in reproduktivnega zdravja žensk ter z njim povezanih pravic v Evropi, saj bo imelo daljnosežne posledice za človekove pravice žensk in ogroža univerzalnost človekovih pravic nasploh. Čeprav so nazadnjaške spremembe predpisov zadevale zlasti dostop žensk do zakonitega splava ponekod v Evropi (četudi lahko celovita spolna vzgoja dokazano zmanjša neželene nosečnosti za 50 %), so vplivale tudi na druge vidike spolnega in reproduktivnega zdravja žensk in z njim povezanih pravic, npr. pravne zahteve za pridobitev zdravniškega recepta za nujno kontracepcijo (t. i. jutranjo tabletko). Poleg tega so začeli veljati številni nazadnjaški zakoni in politični ukrepi z najrazličnejšimi škodljivimi posledicami za pravice žensk, med drugim zakoni, ki ovirajo spolno vzgojo, preprečujejo širjenje informacij o spolni usmerjenosti in spolni identiteti, tudi v izobraževalne namene, ali dekriminalizirajo nekatere oblike nasilja v družini.

6.4 EESO institucije EU in civilno družbo poziva, naj si skupaj prizadevajo za takojšnje in odločno ukrepanje proti takim zakonom. Poleg tega predlaga, da se na ravni EU ustanovi sklad za pravno pomoč v nujnih primerih in tako zagotovi podpora organizacijam civilne družbe, ki na sodiščih izpodbijajo predpise, ki posegajo v pravice žensk.

6.5 Poleg tega poudarja, da je nujno odpraviti ovire, s katerimi se srečujejo ženske, zlasti žrtve nasilja, pri dostopu do pravnega varstva, kadar so njihove pravice kršene, ter vsem ženskam zagotoviti enak dostop do sodnega varstva z odpravo ekonomskih, kulturnih in (spolno specifičnih) institucionalnih ovir, ki onemogočajo uveljavljanje človekovih pravic žensk. Odbor obžaluje, da še vedno niso bili razviti kazalniki za ocenjevanje napredka držav članic na področju človekovih pravic žensk ter da se moški v splošnem pogosteje soočajo z nestvarnimi predsodki in se jim odrekajo starševske pravice ali pravica do obiskov otrok.

7. Ženske na položajih moči in odločanja

7.1 Kljub napredku, doseženemu v zadnjih letih, premajhna zastopanost žensk med nosilci političnega in gospodarskega odločanja ostaja izziv za EU in države članice. Na vseh ravneh upravljanja ženske zasedajo le tretjino položajev političnega odločanja ter zgolj četrtno položajev ministrov in državnih sekretarjev. V javnih/zasebnih gospodarskih in finančnih ustanovah so na vodilnih položajih moški še vedno v veliki večini.

7.2 EESO obžaluje, da kljub nenehnim pozivom iz celotne Evropske unije, tudi Odbora (⁷), do leta 2020 ne bo dosežen 40-odstotni delež žensk v upravnih odborih podjetij. Ugotavlja, da razprava o direktivi o zastopanosti žensk v upravnih odborih ostaja na dnevnem redu romunskega predsedstva Sveta EU z namenom, da bi povečali udeležbo žensk v organih odločanja. Poziva Svet, naj nadaljuje svoja prizadevanja in razpravo o direktivi o zastopanosti žensk v upravnih odborih. Poziva tudi industrijo, naj prevzame vodilno vlogo in bistveno poveča udeležbo žensk na najvišjih položajih odločanja.

7.3 Odbor znova (⁸) priporoča sprejetje učinkovitih strategij in orodij (kot so pravni, proračunski in prostovoljni ukrepi ter spolne kvote), da se prebije stekleni strop ter doseže ravnovesje med spoloma na voljenih in imenovanih položajih v pomembnejših političnih strukturah. Prevpriprave in odprava spolnih norm, prepričan in stereotipov, ki ovirajo enako zastopanost žensk na položajih odločanja na političnem, gospodarskem in socialnem področju, še nikoli nista bila tako pomembna.

7.4 EESO priporoča, da Komisija uvede pobudo, s katero bi pritegnila večje število žensk k sodelovanju v politiki in spodbudila glasovanje za kvalificirane kandidatke, in sicer z oblikovanjem ukrepov za naložbe v njihova znanja, sredstva in mentorske mreže.

7.5 EESO pozdravlja cilj, ki ga je določil predsednik Komisije Jean-Claude Juncker, da bo do konca sedanjega mandata med srednjimi in višjimi vodstvenimi delavci vsaj 40 % žensk. Glede na to, da je EESO organ EU, ki predstavlja civilno družbo EU ter deluje kot most med družbo in institucijami EU, obžaluje, da je med njegovimi člani le 30 % žensk. Odbor zato poziva Svet, naj pregleda svoje smernice za imenovanje članov EESO, pri tem pa upošteva gospodarski, socialni in demografski razvoj v Uniji, kot to navaja člen 300(5) PDEU. Odbor si bo prizadeval za enakost spolov v svojih dejavnostih.

7.6 EESO se je v svojem nedavno sprejetem poslovniku zavezal, da bo zagotovil spoštovanje načela enakosti spolov in nediskriminacije v vseh svojih politikah. V ta namen bo sprejel politiko proti nadlegovanju in vzpostavil skupino za spremljanje, da se pripravijo smernice za upoštevanje vprašanj enakosti spolov v vsem njegovem delu, zlasti v mnenjih.

8. Mediji

8.1 Mediji imajo ključno vlogo pri oblikovanju mnenj, prepričan in predsodkov v družbi. Kljub temu, da so ženske proizvajalke in potrošnice, pa tudi del medijskih vsebin, se pri medijskih vsebinah vidik spola ne upošteva vedno; občasno mediji prikazujejo ponižujoče podobe žensk ter ohranjajo pri življenju spolne vloge, spolne stereotipe in norme. Vzpon digitalnih tehnologij in novih oblik komunikacije je še dodatno zapletel odnos med vlogami žensk v medijih in načinom, kako jih proizvajalci, potrošniki in vsebine obravnavajo.

8.2 Medtem ko se je delež žensk med zaposlenimi v medijskem sektorju v EU povečal skoraj na polovico (44 %) ter je med diplomanti novinarstva večina žensk (68 %), pa v medijskih organizacijah ženske pretežno zasedajo položaje z omejenim vplivom na vsebine in strategijo organizacije.

8.3 Da bi se izboljšal položaj na področju enakosti spolov v medijih, je treba nujno prebiti stekleni strop, povečati delež žensk na najvišjih položajih odločanja ter dopolniti prostovoljne ukrepe medijskih organizacij s političnimi ukrepi za preoblikovanje medijskega sektorja in njegovih vsebin. Izjemno pomembno je, da se začnejo priznavati posledice spolnih stereotipov, ki se proizvajajo z medijskimi vsebinami, ter da se oceni, kako so moški in ženske predstavljeni v medijih.

(⁷) UL C 133, 9.5.2013, str. 68.

(⁸) UL C 262, 25.7.2018, str. 101.

8.4 Oglaševalska industrija ima še vedno težave pri sorazmernem in realističnem prikazovanju žensk in moških. Družbi še vedno prikazuje zastarele in nesprejemljive podobe žensk in moških, čeprav so spolni stereotipi zdaj pogosto prikazani na bolj prefinjen način. EESO meni, da je čas, da se anahronistični pogledi opustijo, oglaševalska industrija pa prevzame vodilno vlogo in tako poskrbi, da bo imelo oglaševanje pozitiven in ne negativen vpliv v smislu prikazovanja in spodbujanja enakosti spolov v družbi, zlasti pri trženju, ki je usmerjeno na otroke in temelji na spolnih stereotipih.

V Bruslju, 15. maja 2019

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Luca JAHIER

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Gospodarske, tehnološke in socialne spremembe naprednih zdravstvenih storitev za starejše**(mnenje na lastno pobudo)**

(2019/C 240/03)

Poročevalec: **Marian KRZAKLEWSKI**Soporočevalec: **Jean-Pierre HABER**

Sklep plenarne skupščine	12.7.2018
Pravna podlaga	člen 32(2) poslovnika mnenje na lastno pobudo
Pristojnost	posvetovalna komisija za spremembe v industriji (CCMI)
Datum sprejetja mnenja komisije CCMI	26.3.2019
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	15.5.2019
Plenarno zasedanje št.	543
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	150/3/6

1. Sklepi in priporočila ⁽¹⁾

1.1 Vprašanje staranja prebivalstva v Evropi ter iskanje etičnih, političnih, gospodarskih in socialnih odgovorov nanj pomenita velik izziv in ustvarjata priložnosti na področju zaposlovanja, izobraževanja, gospodarskega razvoja in inovacij v EU.

1.2 Odbor obžaluje, da evropske gospodarske, socialne in zdravstvene politike niso predvidele naraščajočih potreb starejših. Želi, da bi bolj poudarili družbeno in gospodarsko vlogo starejših ter ogromne možnosti, ki jih prinašajo za zaposlovanje, bodisi prek srebrnega gospodarstva bodisi zaradi potreb po oskrbi in storitvah za starejše.

1.3 Za ustrezen prikaz družbeno-demografskih posledic staranja prebivalstva je treba ta pojav ustrezno statistično izmeriti. Z vidika zdravstvenega gospodarstva bi bilo treba staranje prebivalstva meriti dinamično in natančno, pri tem pa zlasti upoštevati spremenjivke, kot so spol, pričakovana zdrava življenjska doba, okoljska epidemiologija itd. Zato bi morali ustanoviti skupino demografov, sociologov in zdravnikov, ki bi ustvarili nabor dinamičnih kazalnikov staranja prebivalstva.

1.4 Pojasniti bi bilo treba pojem oskrbe in storitev v ustanovah in na domu, saj to zajema različne dejavnosti, ki jih lahko opravljajo izvajalci z najrazličnejšim statusom.

Glede na širok spekter dejavnosti oskrbe in storitev za starejše se te ne štejejo kot en sam gospodarski sektor v EU. Zato bi bilo treba razmisliti o tem, da bi sprejeli splošno pravno opredelitev oskrbe in storitev za starejše v EU.

1.5 EESO priporoča, naj se pravica do dostojnega staranja prizna kot temeljna človekova pravica. Meni, da si je treba na vso moč prizadevati za spodbujanje enakega dostopa do kakovostne oskrbe in storitev.

1.6 EESO želi, da bi digitalna strategija EU upoštevala potrebo po ohranitvi informacij v papirni obliki, da bi starejšim olajšali razumevanje oskrbe, ki jim je na voljo.

1.7 EESO priporoča, naj se stanovanjske politike in politike staranja izvajajo na podlagi inovativnih stanovanjskih shem (kot so modularna, skupinska, medgeneracijska in solidarnostna stanovanja itd.), ki bi jim bilo treba nameniti posebno pozornost in sredstva iz evropskih strukturnih skladov v okviru posebnega programa pomoči.

⁽¹⁾ To mnenje dopolnjuje mnenje EESO z dne 13. decembra 2012 „Gibanja in posledice prihodnjega razvoja sektorja socialnih, zdravstvenih in izobraževalnih osebnih storitev v Evropski uniji“ (UL C 44, 15.2.2013, str. 16) in mnenje EESO z dne 14. februarja 2018 „Industrijske spremembe v zdravstvu“ (UL C 227, 28.6.2018, str. 11). Upošteva tudi Priporočilo Komisije z dne 2. julija 2008 o čezmejni medobratovalnosti sistemov za vodenje elektronskih zdravstvenih zapisov in Priporočilo Komisije z dne 6. februarja 2019 o evropski obliki izmenjave elektronskih zdravstvenih zapisov.

1.8 Vsem državam članicam bi bilo treba predlagati, da bi ustanovile nacionalne in regionalne opazovalnice za spremljanje staranja, ki bi v sodelovanju z glavnimi gospodarskimi in socialnimi službami:

- skrbele za sprejemanje pravnih ureditev, s katerimi bi zaščitili socialni in finančni položaj starejših,
- razvijale mobilnost starejših, tako notranjo (stanovanja) kot zunanjo (dejavnosti, potovanja, prosti čas itd.),
- zagotavljale dopolnjevanje med storitvami na domu, domovi za starejše in vsemi drugimi oblikami nastanitve za starejše,
- usklajevale delo negovalcev, oskrbovalcev in izvajalcev storitev za starejše pod nadzorom gerontologa koordinatorja in medicinske sestre.

1.9 EU bi morala razmisliti o vzpostavitvi platforme za usklajevanje dejavnosti opazovalnic za spremljanje staranja, ki bi bila med drugim odgovorna za stalno usposabljanje in širjenje primerov dobre prakse z oblikovanjem javne podatkovne zbirke najboljših izdelkov, naprav, opreme in arhitekture za varno vsakodnevno življenje starejših. EESO želi, da bi EU dejavneje podpirala raziskovalne in razvojne programe na področju človeških in socialnih dejavnikov, značilnih za starejše, ter epigenetike, da bi odkrili glavne molekularne in biološke mehanizme staranja. Priporoča vzpostavitev tehnološke platforme, s katero bi lahko raziskave in razvoj bolje usmerjali k inovacijam, ki varujejo zdravje starejših in delujejo preventivno.

1.10 EESO poziva, naj vsi deležniki v zdravstveno-socialnem sektorju pri obravnavi starejših bolj uporabljajo inovacije s področja digitalne tehnologije, tj. telemedicino, senzorje, elektronske zdravstvene kartice in zdravstvene zapise, tehnologijo za avtomatizacijo doma in tehnologijo umetne inteligence nasploh.

Želi, da bi spodbujali inovacije, tako da bi odpravili razdrobljenost trga in korporativistične pristope, ki ustvarjajo resnične tehnične ovire. Opozarja na pomanjkanje evropskih standardov in certificiranja za materiale in opremo za starejše.

1.11 EESO poziva k vzajemni uporabi novih digitalnih tehnoloških orodij, da bi spodbudili resničen trg, ki bo izpolnjeval potrebe starejših in zagotavljal stabilnost naložb v Evropi.

Meni, da bi bilo treba večjo produktivnost, ki jo prinaša digitalna tehnologija, uporabiti za izboljšanje dobrega počutja starejših in načrtovanje višjih prejemkov za socialne in paramedicinske delavce.

1.12 Močno je treba podpreti poklicno usposabljanje v sektorju. V posebne programe je treba vključiti vprašanja prehrane, padcev na domu, nasilja nad starejšimi in izvajalci storitev, uporabe digitalne tehnologije na domu, nege umirajočih itd. Za financiranje poklicnega usposabljanja izvajalcev v sektorju oskrbe in storitev bi bilo treba zagotoviti sredstva iz strukturnih skladov, zlasti Evropskega socialnega sklada.

1.12.1 Glede na raznolikost pristopov v EU EESO priporoča opredelitev skupnega jedra, ki bi vključevalo večji del obstoječega usposabljanja v skladu s postopki, podobnimi tistim, ki so opredeljeni v direktivi 2005/36/ES z dne 7. septembra 2005 in direktivi 2013/55/EU o priznavanju poklicnih kvalifikacij.

1.13 Da bi pripravili in okrepili mobilnost delavcev in storitev za starejše, bi bilo treba ustanoviti evropsko jedro za usposabljanje medicinskih sester v gerontologiji, oskrbovalcev in negovalcev, ki ne bi bilo zgolj tehnično, temveč bi zajemalo tudi družbene in človeške vidike.

1.13.1 Hkrati bi bilo treba izboljšati družbeni in finančni status oseb, ki se ukvarjajo z varstvom in oskrbo starejših. Za razvoj skladne in učinkovite politike staranja je bistveno tudi priznanje pojma oskrbovalca.

1.14 EESO poziva k organizaciji okrogle mize o financiranju tovrstnih storitev, ki bi se je udeležili glavni akterji v zdravstvu in socialnem sektorju, institucionalni regulatorji trgov (državni in lokalni organi), pokojninski skladi, zavarovalnice in pokojninski skladi, da bi zagotovili trajnost storitev in naložb za starejše ter vzdržna delovna mesta in predlagali pošteno ceno storitev. Pred to osrednjo okroglo mizo bi morala potekati vrsta decentraliziranih pripravljanih sestankov, ki bi jih organizirali v okviru nacionalnih ekonomsko-socialnih svetov in EESO.

1.15 EESO priporoča oblikovanje evropske komunikacijske politike, s katero bi tako v gospodarskem kot socialnem smislu ustvarili večjo medgeneracijsko solidarnost za pomoč starejšim.

2. Usklajena in urejena politika za starejše

2.1 Za ustrezen prikaz družbeno-demografskih posledic staranja prebivalstva je treba izvesti dobre statistične meritve na podlagi socialno-zdravstvenega pristopa. Smiselno bi bilo:

- spodbujati sociologe in demografe, da bi izvedli podrobno in v prihodnost usmerjeno analizo družbeno-demografskih razsežnosti staranja (velikost in sestava gospodinjstev, stiki z otroki in drugimi sorodniki, posledice ločitev in združevanja gospodinjstev),
- vzpostaviti evropska orodja za ocenjevanje, s katerimi bi spremljali in primerjali politike držav članic ter izmenjavali primere dobre prakse.

2.2 S preventivnimi ukrepi lahko omejimo posledice težav pri staranju, a le, če ovrednotimo izzive, ki jih prinaša staranje, prepoznamo dejavnike, ki vplivajo na kakovostno staranje (telesna vadba, druženje, notranji mir, prehrana) ter se tako s človeškega kot finančnega vidika spoprimemo s tem pomembnim izzivom, ne da bi obremenjevali davkoplačevalce in upoštevaje raznolikost finančnih shem.

2.3 Priporočila na tem področju je treba podpreti z znanstvenimi raziskavami, ki bi morale biti osredotočene na epigenetiko in s katerimi bi opredelili glavne molekularne in biološke mehanizme staranja, ki jih je mogoče izboljšati z mikrohranili ter vključenostjo posameznika v okolje. Proizvodnjo kakovostnih bioaktivnih spojin proti propadanju celic bi bilo treba bolje nadzorovati in certificirati, da bi bile bolj učinkovite.

2.4 Pri storitvah za starejše govorimo o dveh dopolnilnih pristopih, tj. institucionalnem pristopu v domovih za starejše in pristopu oskrbe na domu. To dopolnjevanje bo uspešno le, če bomo analizirali naloge in vsebino obeh pristopov, natančno opredelili, komu so namenjene storitve, ter bolje usklajevali akterje in njihova orodja.

2.5 Zbrati in strukturirati bi bilo treba podatke, da bi kvantitativno in kvalitativno ocenili sedanje potrebe po mestih v domovih za starejše, saj je iz preučene literature razvidno, da osebe, stare 85 let in več, četudi so močno odvisne od drugih, večinoma želijo ostati doma.

2.6 Elektronske zdravstvene kartice in elektronske zdravstvene zapise je treba razširiti na vse države članice. Tako bi omogočili boljše razumevanje zdravstvene stvarnosti in olajšali določanje poteka zdravljenja za starejše.

2.7 Spodbujati bi bilo treba odpravo pregrad in s tem partnerstva med različnimi zdravstvenimi in paramedicinskimi delavci, pri tem pa postaviti v ospredje vlogo gerontologa koordinatorja in glavne medicinske sestre, katerih funkcijo bi bilo treba okrepiti, in vzpostaviti povezavo med storitvami institucionalne oskrbe, ambulantno oskrbo in storitvami, družinskimi zdravnikom in oskrbovalci. Tako bi lažje ugotovili, kolikšne so potrebe po opremi za starejše in institucionalnem varstvu starejših.

2.8 Poleg strokovnih delavcev je treba priznati in spodbujati delo oskrbovalcev.

V zvezi s tem je zanimiv japonski sistem Fureai Kippu (FK) ^(?).

2.8.1 EU bi lahko dala pobudo, da bi v kakih desetih evropskih regijah in/ali mestih uvedli pilotni projekt medgeneracijske časovne banke po sistemu FK, nato pa bi predlagala državam članicam, ki bi idejo podprle, da ta mehanizem uvedejo povsod, če bi se izkazal za učinkovitega.

3. Razumna in učinkovita stanovanjska politika

3.1 Stanovanjsko vprašanje starejših je zapleteno in občutljivo. Pri njegovem reševanju bi bilo treba sistematično dajati prednost odločitvi same osebe ter dialogu z družino in sorodniki. Razumna stanovanjska politika za starejše mora upoštevati naslednje dejavnike:

- stanovanja se starajo skupaj s stanovalci. Stroški, povezani z uporabo neustreznega stanovanja, lahko privedejo do ubužanja, pomanjkanja druženja in poslabšanja zdravja,

^(?) Japonska (država OECD z najvišjo stopnjo staranja prebivalstva) je uvedla sistem Fureai Kippu, tj. lokalno mrežo za medsebojno pomoč s „časovno banko“, ki omogoča ozaveščanje prebivalstva o prostovoljstvu. V skladu z načelom subsidiarnosti zajema vse oblike pomoči starejšim in invalidom, ki niso vključene v zdravstveno zavarovanje.

- starejši ne bi smeli imeti zgolj možnosti, da živijo doma ali v ustanovi. Obstajajo tudi alternativne oblike namestitve. Oceniti bi bilo treba njihov socialni in ekonomski potencial ter opredeliti, katere strukture je treba ustvariti glede na profile in bolezni starejših (dnevni centri, nočni centri, lokalni centri za samostojno življenje itd.),
- razlikovati je treba med „kognitivnimi motnjami“ in nezmožnostjo samostojnega življenja,
- skupno življenje z drugimi ostarelimi osebami ne prinaša prednosti za njihove kognitivne sposobnosti. Povezava med duševnim in telesnim zdravjem starejših je danes znanstveno dokazana,
- koncentracija ostarelih oseb v ustanovah s popolno oskrbo znatno povečuje tveganje, da se starejši prepustijo malodušju in ravnodušju, kar neizogibno privede do tega, da potrebujejo vse več zdravstvene oskrbe in zdravlil.

3.2 Nepremičninska politika v zvezi z ustanovami za namestitev starejših vzdrževanih oseb mora biti razumna, da bi bila učinkovita in da bi starejši lahko krili stroške. Upoštevati pa je treba tudi pomen lokacije. Pri morebitni namestitvi starejših v ustanove je treba dosledno spoštovati njihove odločitve.

3.2.1 Nujno je treba oblikovati dinamične in prožne nepremičninske in urbanistične politike, ki bodo dajale poudarek intermodalnosti stanovanj, medgeneracijskim odnosom in družbeni vključenosti.

3.3 Bistven dejavnik stanovanjske politike je ustvarjanje tehnološkega napredka pri avtomatizaciji doma. Pri tem je treba še posebej poskrbeti, da bodo osebe, ki pomagajo starejšim, ustrezno usposobljene in kvalificirane.

3.4 Glavni cilj pobude „starejšim prijazna mesta“, ki jo podpira Svetovna zdravstvena organizacija, je spodbujanje aktivnega staranja z doseganjem optimalnega zdravja, vključenosti in varnosti starejših državljanov. V tej pobudi se ocenjujejo stanje, strukture in storitve, namenjene starejšim, ter določi načrt za izvajanje prednostnih nalog in doseganje učinkov na kraju samem.

EU bi lahko uvedla program, s katerim bi v okviru pobude „starejšim prijazna mesta“ začela izvajati niz pilotnih projektov, ki bi bili usmerjeni na heterogene mestne profile, od sosesk v (zelo) velikih mestih do napol podeželskih območij.

4. **Izboljšanje statusa strokovnih delavcev in podpiranje usposabljanja**

4.1 V starajoči se družbi se je treba osredotočiti na preučevanje simptomov in njihovo spremenljivost. Za razvoj sistemov in postopkov je potrebnih več strokovnih delavcev. S tem se bo povečalo število zaposlenih v rehabilitaciji in telemedicini.

Zaželeno bi bilo, da bi na podlagi socialnega dialoga sklepali kolektivne pogodbe, s katerimi bi preprečevali veliko fluktuacijo delavcev v sektorju in dajali poudarek na izboljšanju družbenega statusa strokovnih delavcev in povišanju njihovih plač.

4.2 Statistično gledano in ne glede na preučevani scenarij je poklic pomoči na domu potencialno največji vir ustvarjanja delovnih mest. Ker so poklici za oskrbo in pomoč osebami, ki potrebujejo pomoč, na splošno manj občutljivi na gospodarske razmere, bi morala zanje veljati močna dinamika zaposlovanja. Med poklici, ki ustvarjajo največ delovnih mest, so tudi negovalci, oskrbovalci in medicinske sestre.

4.3 Vsa preučena literatura vodi do istega zaključka: oskrba in storitve za starejše ustvarjajo potencialno ogromne možnosti zaposlovanja, saj se prebivalstvo v Evropi vedno bolj stara. Osrednja težava je vzdržnost teh delovnih mest, ki so slabo plačana kljub dodani vrednosti, ki jo ustvarjajo, predanosti osebja in težkim delovnim razmeram.

4.4 Podpirati je treba tudi usposabljanje oskrbovalcev, saj so njihova navzočnost in dejavnosti, ki dopolnjujejo dejavnosti strokovnih delavcev, neločljivo povezane z dobrim počutjem starejših. EU bi lahko sprejela proaktivno politiko pomoči oskrbovalcem, tako da bi državam članicam predlagala, da prilagodijo svojo socialno zakonodajo in oskrbovalcem priznajo poseben status.

4.5 Ciljne skupine strokovnega usposabljanja o oskrbi in storitvah za starejše so na splošno nizko kvalificirane (ali ne kvalificirane), saj nimajo visoke tradicionalne izobrazbe, imajo pa empirično znanje. Zato bi bilo treba opredeliti okvir za razvoj oblik usposabljanja na podlagi atipičnega znanja (strokovnega znanja in socialnih veščin). EESO se zavzema za pristop, pri katerem bi za opredelitev ustreznih profilov znanj in spretnosti uporabili metode poučevanja, ki bi temeljile na pridobljenem znanju, ne da bi pri tem zanemarjali kognitivno učenje.

4.6 Ciljnim skupinam bi bilo treba olajšati dostop do različnih oblik usposabljanja, in sicer tako, da bi jim omogočili več prožnosti pri pridobivanju potrebnega tehničnega znanja prek:

- orodij IKT (in drugih orodij), ki omogočajo dostop do teoretičnih razlag in informacij,
- ustvarjanja priložnosti za izmenjavo znanja in izkušenj,
- imenovanja stalnega mentorja,
- organizacije spletnih skupnosti za izmenjavo znanja in prakse.

4.7 Tovrstnemu usposabljanju bi bilo treba posvetiti posebno pozornost v okviru programa Erasmus+. Poleg tega bi moral evropski proračunski organ začeti razpravo o tem in jo podpirati, tako da bi uvedel proračunsko vrstico „praktične izkušnje“.

5. Ustrezna politika financiranja

5.1 Načelo splošnega dostopa do oskrbe in storitev za starejše se lahko zgleduje po načelu evropske platforme za starejše (AGE Platform Europe), tj. biti dostopen po ceni, ki ne ogroža kakovosti življenja, dostojanstva in svobodne izbire.

5.2 Starejši ostajajo neposredni in posredni akterji v družbeni strukturi. Ko ne morejo več samostojno živeti, prevzamejo pasivno družbeno vlogo, in sicer ustvarjajo neposredna in posredna delovna mesta, ki so potrebna za organizacijo podporne mreže. Družba lahko pri tem uporabi vse svoje znanje in vire, da zagotovi splošno oskrbo starejših.

5.3 Oskrbo in storitve za starejše večinoma široko podpirajo javni organi prek mehanizmov za zagotavljanje vzdržnega zasebnega povpraševanja gospodinjstev. S pretvarjanjem teh storitev v blago in denar pa se spreminjata vloga javnih organov in upravljanje teh storitev. Država in lokalne skupnosti, kot ponudniki storitev za vzdrževane osebe, običajno prevzamejo vlogo tržnih regulatorjev z uvajanjem postopkov, ki zagotavljajo učinkovitost trga in zaupanje uporabnikov storitev. Pri tem predvsem skrbijo za nadzor izvajalcev na terenu, kakovost storitev in razširjanje informacij. EESO poziva Komisijo, naj državam članicam priporoči, da pri dejavnostih oskrbe in storitev za starejše upoštevajo preglednost trgov in kakovostno opravljanje storitev.

5.4 Za resnično vzdržno povpraševanje po oskrbi in storitvah za starejše bi bilo treba države članice spodbujati, da bi uvedle zavarovanje za ohranitev samostojnosti, ki bi bilo po možnosti vključeno v sistem socialne varnosti. To zavarovanje bi moralo biti vključujoče ter zajemati financiranje storitev in opreme, ki omogočajo dejansko samostojnost. Kriti bi moralo potrebe po oskrbi in storitvah na domu terčasno ali stalno bivanje v ustanovah.

5.5 Če bi to zavarovanje vključili v sisteme socialne varnosti držav članic, ne bi zadoščalo, da bi ga financirali zgolj prek obdavčitve, temveč bi ga bilo treba financirati tudi iz drugih javnih in zasebnih virov, vključno s sredstvi iz pokojninskih skladov.

Zaželeno bi bilo, da bi Komisija opravila celovito predhodno socialno-ekonomsko študijo o vzdržnosti delovnih mest v sektorju oskrbe in storitev za starejše v Uniji. V njej bi morala predvideti različne načine javnega in zasebnega financiranja, predlagati naložbene mehanizme, ki temeljijo na javno-zasebnih partnerstvih, in oblikovati različna priporočila na nadnacionalni ravni in na ravni držav članic. Študijo bi bilo treba zasnovati v okviru okrogle mize o financiranju, v kateri bi sodelovali glavni akterji, odgovorni za oskrbo starejših.

V Bruslju, 15. maja 2019

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Luca JAHIER

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Delo z azbestom pri energetske prenovi**(mnenje na lastno pobudo)**

(2019/C 240/04)

Poročevalec: **Aurel Laurențiu PLOSCEANU**Soporočevalec: **Enrico GIBELLIERI**

Sklep plenarne skupščine	12.7.2018
Pravna podlaga	člen 32(2) poslovnika mnenje na lastno pobudo
Pristojnost	posvetovalna komisija za spremembe v industriji (CCMI)
Datum sprejetja mnenja komisije CCMI	26.3.2019
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	15.5.2019
Plenarno zasedanje št.	543
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	199/4/1

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja ambiciozno revizijo direktive o energetske učinkovitosti stavb, hkrati pa se zaveda velike nevarnosti, ki jo predstavlja azbest, ki je trenutno v Evropi najpogostejši vzrok raka zaradi poklicne izpostavljenosti. Da bi dosegli ambiciozne cilje prenove evropskega stavbnega fonda in ustvarili zdrave in energetske učinkovite domove in delovna mesta, so po mnenju EESO potrebne sinergije z odstranitvijo škodljivih snovi med energetske prenovi, da tega bremena ne bi prepuščali naslednji generaciji.

1.2 Evropska komisija mora odgovoriti na resolucijo Evropskega parlamenta o z azbestom povezanih poklicnih tveganjih za zdravje in obetih za odpravo vsega obstoječega azbesta (2012/2065(INI)) in mnenje EESO na lastno pobudo o odpravi azbesta v EU ter njune predloge.

1.3 Evropska komisija bi si morala prizadevati za sodelovanje z Mednarodno organizacijo dela (MOD) in Svetovno zdravstveno organizacijo (SZO) na podlagi njihovih prejšnjih programov. Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu in Evropska komisija bi morali skupaj podpirati takšne ukrepe v EU.

1.4 Evropska komisija bi morala aktivno spodbujati pristop celotnega življenjskega kroga v okviru zasnove stavb in gradbenih materialov z vidika recikliranja in predelave izrabljenih proizvodov ter z vidika cilja EU, da se vzpostavi krožno gospodarstvo.

1.5 Evropska komisija bi morala odstranjevanju škodljivih snovi nameniti prednostni pomen pri razvoju spremljevalnih orodij, kot sta „digitalni dnevnik stavbe“ in „potni list prenove stavbe“, s čimer bi obveščali potrošnike o možnostih prenove njihovih stavb in podpirali izvajanje prilagojenih načrtov prenove na podlagi strokovnih ocen. Na ravni EU pa bi lahko vpeljali dodatna spremljevalna orodja za registracijo škodljivih snovi v javnih stavbah z vidika varstva potrošnikov.

1.6 Evropska komisija in države članice morajo preveriti dejanski prenos direktive o izpostavljenosti azbestu pri delu (Direktiva 2009/148/ES) z vidika različnih rizičnih skupin, da bi bolje zaščitili delavce, pri katerih obstaja tveganje izpostavljenosti azbestu. Evropska komisija in države članice bi si morale skupaj prizadevati za učinkovito porabo strukturnih in investicijskih sredstev EU za zmanjšanje količine azbesta.

1.7 Energetske prenovi pokriva več področij evropske zakonodaje. Zakonodajo EU in nacionalno zakonodajo bi bilo treba oceniti, da bi zagotovili usklajeno obravnavo škodljivih snovi v različnih politikah. To vključuje zakonodajo o odpadkih in zagotavljanje zadostnih odlagališč za ravnanje z azbestnimi odpadki.

1.8 Države članice bi morale oblikovati evidence in odstranjevanje škodljivih snovi označiti kot glavno nalogo v okviru sedanje in prihodnje prenove stavb.

1.9 Bistveno je, da države članice pri oblikovanju dolgoročnih strategij prenove upoštevajo nevarnosti, povezane z azbestom in drugimi škodljivimi snovmi.

1.10 Države članice morajo zagotoviti, da bodo merila za finančno podporo energetske prenovi, kot so davčne olajšave in subvencije, opredeljena tako, da bodo lahko lastniki stanovanj pri prenovi popolnoma odstranili škodljive snovi.

1.11 Države članice morajo podpirati socialne partnerje pri prilagajanju usposabljanja, kvalifikacij in poklicnih profilov prihodnjim potrebam. To bi bilo treba storiti, da bi povečali privlačnost sektorja za mlade delavce in delavke.

1.12 V celoti je treba priznati in podpreti posebno vlogo in odgovornost socialnih partnerjev v boju proti nevarnostim in pri zaščiti delavcev. V to bi morale biti vključene tudi številne organizacije civilne družbe, saj azbest vpliva na delovno življenje, zdravje, varstvo potrošnikov in okolje. To velja zlasti v primeru priznavanja žrtev bolezni, povezanih z azbestom, in odškodnin zanje.

1.13 Države članice lahko prispevajo k oceni in spodbujanju primerov dobre prakse ter novih tehnologij za zaščito zdravja in varnosti delavcev in stanovalcev.

1.14 Glede na velik pomen te zadeve bo EESO to mnenje predstavil na skupni konferenci z Evropskim parlamentom, Evropskim odborom regij in Evropsko komisijo.

2. Splošne ugotovitve

2.1 Revidirana direktiva o energetske učinkovitosti stavb bo znatno vplivala na gospodarske dejavnosti v gradbeništvu s povečanjem povprečne letne stopnje prenove. Ena najpomembnejših sprememb te revidirane direktive je raven ambicij, saj naj bi se povprečna letna stopnja prenove povečala z 1 % na 3 %. To bo pozitivno vplivalo na zaposlovanje in odprlo možnosti za spodbujanje novih in dodatnih veščin in kvalifikacij, da bi zagotovili trajnostna in kakovostna delovna mesta ter konkurenčnost sektorja.

2.2 Oblikovalci politike in deležniki se morajo zavedati potencialnega tveganja, povezanega s prenovo evropskega stavbnega fonda, zlasti zaradi izpostavljenosti škodljivim snovem, kot je azbest. Lastniki stanovanj, stanovalci in delavci v zaprtih prostorih so vsi ogroženi. Revidirana direktiva o energetske učinkovitosti stavb poudarja zdravstvena vprašanja, zlasti uvodna izjava 14, ki spreminja Direktivo (EU) 2018/844, določa, da bi države članice „morale podpirati izboljšave energetske učinkovitosti obstoječih stavb, ki prispevajo k doseganju zdravega okolja v zaprtih prostorih, vključno z odstranitvijo azbesta in drugih škodljivih snovi, preprečevanjem nezakonitega odstranjevanja škodljivih snovi ter spodbujanjem skladnosti z veljavnimi zakonodajnimi akti, kot sta direktivi 2009/148/ES ⁽¹⁾ in (EU) 2016/2284 ⁽²⁾, Evropskega parlamenta in Sveta“.

2.3 Dejansko so bile številne stavbe, ki so potrebne preнове z vidika energetske učinkovitosti, zgrajene še pred prepovedjo uporabe azbesta. Po ocenah je v EU približno 35 % stavb starih več kot 50 let, skoraj 75 % vseh stavb pa je energetske neučinkovitih, kar pomeni, da bo večji del obstoječih stavb v Evropi potreben preнове pred letom 2050. To pomeni, da bo treba varno odstraniti velike količine azbesta.

2.4 V skladu z odstavkom 2 člena 2a revidirane direktive o energetske učinkovitosti stavb morajo države članice v svojih dolgoročnih strategijah prenove določiti časovni načrt z ukrepi za prenovo stavbnega fonda do leta 2050. Glede na to, da velik delež evropskih stavb vsebuje azbest, bi morale države članice pripraviti dolgoročne strategije prenove, da bi se zmanjšalo tveganje za zdravje delavcev, stanovalcev in splošne javnosti.

2.5 Za energetske preнове obstoječih stavb potrebujejo delavci posebno znanje in veščine. V projektu VET4LEC (*Vocational Educational Training for Low Energy Construction* – Poklicno usposabljanje za nizkoenergijsko gradnjo) evropskih socialnih partnerjev s področja gradbeništva so navedene te potrebe. Pri tem je pomembno, da imajo vsi delavci v poklicih, kjer so poklicno ali po naključju izpostavljeni azbestu, ustrezne kvalifikacije.

2.6 Azbest je še vedno najpogostejši vzrok raka zaradi poklicne izpostavljenosti v EU. Po podatkih Mednarodne komisije za zdravje pri delu zaradi azbesta v Evropi vsako leto umre približno 88000 oseb, delež pljučnega raka zaradi poklicne izpostavljenosti azbestu pa znaša 55 do 85 %. Stopnja smrtnosti se bo naslednjih dvajset let še naprej povečevala. Tudi pri delu z vezanim azbestom lahko pride do večjega sproščanja škodljivih azbestnih vlaken.

2.7 Struktura upravljanja, navedena v direktivi o energetske učinkovitosti stavb mora odgovoriti na sedanje in prihodnje izzive. Odstavek 5 člena 2a direktive o energetske učinkovitosti stavb določa, da mora vsaka država članica poleg razvoja dolgoročne strategije prenove opraviti tudi javno posvetovanje. Države članice morajo določiti način posvetovanja, ki bo učinkoviteje vključeval zadevne javne in zasebne akterje na podlagi obsežnega posvetovanja in dejanske udeležbe.

3. Pripombe v zvezi z evropskimi institucijami

3.1 Evropski parlament je sprejel resolucijo o z azbestom povezanih poklicnih tveganjih za zdravje in obetih za odpravo vsega obstoječega azbesta (2012/2065(INI)), v kateri je med drugim Komisijo pozval, naj razvije celostni pristop k energetski prenovi in odstranjevanju azbesta. V mnenju EESO na lastno pobudo o odpravi azbesta v EU so bila podobna priporočila. Evropska komisija je sprejela nekaj ukrepov v okviru spremljanja predlogov, vendar mora v zvezi s tem storiti še več.

3.2 Zaradi uporabe proizvodov, ki vsebujejo azbest, v skoraj vseh delih obstoječih stavb, ki so bile zgrajene še pred prepovedjo azbesta, je vsakršna prenova potencialno tveganje z vidika sproščanja azbestnih vlaken. Nadzirati je treba morebitno izpostavljenost delavcev, Evropska komisija pa mora začeti ocenjevati sedanje evropske mejne vrednosti za azbestna vlakna na delovnem mestu, ki znaša 100000 vlaken/m³ (Direktiva 2009/148/ES), da se ugotovi, ali so s tem delavci dovolj zaščiteni. Mednarodna komisija za zdravje pri delu (ICOH) priporoča zmanjšanje mejne vrednosti na 1000 vlaken/m³.

3.3 Sedanji modeli za evidentiranje prisotnosti azbesta in drugih škodljivih snovi v državah članicah tudi približno niso ustrezni. Čeprav imajo mnoge države članice oz. regije evidence škodljivih snovi, so te pogosto nepopolne, niso na voljo javnosti in večinoma niso posodobljene. V nekaterih državah pa sploh ne obstajajo. Poljska je omembe vredna izjema, saj ima ambiciozen program za zmanjšanje količine azbesta, ki uživa podporo javnosti, in javno dostopno evidenco prisotnosti azbesta.

3.4 Značilnosti ustrezne evidence škodljivih snovi v stavbah: oznaka lokacije in količine škodljivih snovi v posamezni stavbi, ocena tveganja in časovni načrt za odstranitev teh snovi, centralno zbiranje podatkov s strani organov oblasti v statistične namene in za zasnovano strategij odstranjevanja teh snovi in zasnovano finančnih spodbud ter javna dostopnost informacij v zvezi z varnostjo in zdravjem za organe oblasti, stanovalce, izvajalce del in delavce.

3.5 Izboljšati je treba postopke priznavanja žrtev izpostavljenosti azbestu in odškodnin zanje ter olajšati dostop do potrebnih informacij, da bi bile žrtve slišane, hkrati pa prejele pravno, finančno in osebno podporo. Podpreti bi bilo treba združenja žrtev azbesta. S tem bi se lahko zmanjšalo osebno breme žrtev v okviru teh postopkov, ki še dodatno poslabšuje njihovo zdravstveno stanje.

3.6 V strukturi upravljanja iz direktive o energetski učinkovitosti stavb bi bilo treba na vseh ravneh določiti natančne cilje na podlagi glavnih problemov in ocene napredka. Razviti bi bilo treba evropske instrumente za podporo izvajanju dolgoročnih nacionalnih strategij prenove v obliki smernic in kazalnikov, primerjalnih analiz, izmenjave primerov najboljše prakse in medsebojnih pregledov.

4. Pripombe v zvezi z izvajanjem direktive o energetski učinkovitosti stavb na nacionalni ravni

4.1 Revidirana direktiva o energetski učinkovitosti stavb od držav članic zahteva razvoj dolgoročnih strategij prenove. V skladu s členom 7 direktive o energetski učinkovitosti stavb je ključnega pomena, da se pri oblikovanju teh dolgoročnih strategij upoštevajo nevarnosti zaradi azbesta in drugih škodljivih snovi.

4.2 Države članice morajo vzpostaviti in izvajati dolgoročne strategije prenove. To je treba storiti v dogovoru z zadevnimi akterji, vključno z različnimi teritorialnimi ravnmi, kot so regije in občine. Seveda je treba upoštevati razlike med državami članicami v upravni in organizacijski strukturi.

4.3 Merila za pridobitev finančne podpore za energetsko prenavo, kot so davčne olajšave in subvencije, bi bilo treba jasno opredeliti, da bodo lastniki stanovanj lahko odstranili škodljive snovi med energetsko prenavo; to lahko vključuje uporabo energetsko aktivnih materialov, kot so integrirani fotovoltaični sistemi. Pomembno je, da so na voljo tudi finančne spodbude za zmanjšanje škodljivih snovi v primerih, ko njihova odstranitev ni neposredno povezana z energetsko učinkovitostjo stavbe. To bi lahko pripomoglo k vzpostavitvi zdravega in energetsko učinkovitega bivalnega in delovnega okolja in omogočilo ambiciozno odstranjevanje azbesta.

4.4 Potrošniki potrebujejo dodatno podporo v obliki ozaveščanja o nevarnostih škodljivih snovi v stavbah, ki imajo lahko negativne učinke na zdravje in kakovost zraka v zaprtih prostorih, in načinih za zmanjšanje te nevarnosti v procesu energetske prenove. Energetski svetovalci, revizorji in drugi ponudniki podpornih storitev za potrošnike bi morali biti dobro obveščeni in usposobljeni za zagotavljanje informacij o možnostih odstranjevanja in financiranja.

4.5 Trenutne zahteve glede usposobljenosti in ponudba usposabljanja v številnih državah članicah ne zadostujejo za ustrezno zaščito delavcev pred nevarnostmi azbesta. Načeloma je vsak delavec v gradbeništvu izpostavljen tveganju, da bo pri svojem delu prišel v stik z azbestom. V skladu z Direktivo o izpostavljenosti azbestu pri delu (Direktiva 2009/148/ES) bi morali vsem potencialno izpostavljenim delavcem omogočiti usposabljanje, ki ustreza stopnji tveganja; vendar to v številnih državah članicah ni bilo dovolj upoštevano pri prenosu direktive v nacionalno zakonodajo, ki je pogosto omejena na delavce, ki so potencialno izpostavljeni visokim koncentracijam (npr. pri odstranjevanju azbesta in rušenju). Države članice pozivamo, naj pregledajo, kako so prenesle direktivo in kako jo izvajajo v praksi z vidika različnih rizičnih skupin, da bi se izboljšala zaščita vseh delavcev, ki so potencialno izpostavljeni azbestu.

4.6 Povečati je treba ozaveščenost in omogočiti posebno usposabljanje, vključno s splošnim ozaveščanjem zlasti mladih delavcev, kar lahko vključuje poklicno izobraževanje in usposabljanje. Usposabljanje bi moralo biti zasnovano tako, da bo odgovorilo na potrebe delavcev, ki bodo občasno naleteli na azbest, in jih usposobilo za odstranjevanje snovi z nizkim tveganjem, kot so nepoškodovane azbestno-cementne kritine in cevi. To je še posebej pomembno za MSP. Posebej pa je treba obravnavati potrebe specializiranih podjetij za odstranjevanje azbesta, ki se redno srečujejo z velikimi količinami snovi z visokim tveganjem.

4.7 Evropski socialni partnerji v gradbeništvu so razvili informacijske module o azbestu za varnejše ravnanje z azbestom, ki so na voljo v več jezikih. Države članice spodbujamo k izvajanju dejavnosti ozaveščanja javnosti in razširjanju obstoječega gradiva.

4.8 Na voljo so nove tehnologije in novi delovni postopki, s katerimi se varujeta zdravje in varnost delavcev in stanovalcev, zato je treba spodbujati njihovo uporabo in izvajanje. Splošno zmanjševanje prahu na delovnem mestu lahko zmanjša široko paleto škodljivih učinkov na zdravje, ki izhajajo med drugim iz kristalnega kremenca, lesnega prahu in azbesta. To je mogoče doseči na različne načine, na primer s sesanjem pri viru in vezavo prahu z vodo ali gelom. Daljinsko vodeni roboti se že uporabljajo za odstranjevanje materialov s površin, v zaprtih prostorih, s stropa in zidov. Resna obravnava nevarnosti škodljivih snovi lahko spodbuja inovacije.

4.9 Obravnavati je treba tudi včasih točno predstavo o nevarnih in nezdravih delovnih mestih v gradbeništvu. To je pomemben vidik glede na staranje delovne sile. Celovito obvladovanje tveganja, povezanega z azbestom in drugimi škodljivimi snovmi med energetske prenove, lahko pripomore k temu, da bo ta sektor postal privlačnejši za mlade moške in ženske.

4.10 Energetska prenova ustvarja nove poklice in spreminja obstoječe poklicne profile. To je priložnost za izboljšanje privlačnosti sektorja in ustvarjanje novih in privlačnih delovnih mest. Zato je vse bolj pomembna obravnava demografskih sprememb v sektorju z zagotavljanjem delovnih mest in delovnih pogojev, ki zadovoljujejo pričakovanja mladih delavcev, zlasti žensk.

4.11 Povprečna oseba preživi približno 90 % svojega časa v zaprtih prostorih. Danes so gradbeni materiali redko iz homogenih materialov. Celo za navidezno enostavne proizvode so potrebne številne kemične snovi in aditivi, kar je pogosto povezano s tehničnimi postopki. Včasih niso znani dolgoročni učinki na zdravje ljudi. Nanomateriali imajo na primer podobne geometrijske lastnosti kot azbest in bi lahko bili dolgoročno nevarni. Oblikovalci politik in proizvajalci gradbenega materiala bi se morali držati previdnostnega načela kot vodila pri raziskavah o gradbenem materialu in njegovem razvoju.

4.12 Pristop življenjskega kroga k zasnovi stavb in gradbenih materialov z vidika uporabe in recikliranja ob koncu življenjske dobe bi bilo treba posplošiti. Oblikovalci politik bi lahko spodbudili ali zagotovili spodbude za uporabo trajnostnih gradbenih tehnik in naravnih gradbenih materialov, kot je med drugim les, po možnosti iz lokalnih virov. Trenutno smo priča povečanju lesenih konstrukcij stavb in tehnološkemu razvoju izolacijskih materialov na biološki osnovi, kot je konopljin beton, in novim uporabam lesnih izdelkov. Ta razvoj uporabe bolj trajnostnih materialov in proizvodov bi morali aktivneje spodbujati in podpirati z različnimi instrumenti in pobudami EU. Pri tem bi bilo treba upoštevati tudi cilj EU glede vzpostavitve krožnega gospodarstva.

4.13 Eden od glavnih razlogov za revizijo direktive o energetske učinkovitosti stavb je bil zmanjšanje učinkov podnebnih sprememb. Kljub temu lahko predvidimo pogostejše naravne nesreče, ki imajo lahko za posledico nenadzorovano sproščanje azbestnih vlaken iz stavb in javne infrastrukture. To bi moralo biti dodatna spodbuda za pospešitev odstranjevanja azbesta in bi moralo biti vključeno v načrte odzivanja na naravne nesreče. Službe za ukrepanje ob izrednih dogodkih so v takih primerah ogrožene in morajo biti ustrezno zaščitene.

V Bruslju, 15. maja 2019

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Luca JAHIER

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Prispevek podjetij socialnega gospodarstva k bolj povezani in demokratični Evropi**(raziskovalno mnenje na zaprosilo romunskega predsedstva)**

(2019/C 240/05)

Poročevalec: **Alain COHEUR**

Zaprosilo	dopis z dne 20.9.2018
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	2.4.2019
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	15.5.2019
Plenarno zasedanje št.	543
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	118/1/1

1. Sklepi in priporočila

1.1 Podjetja socialnega gospodarstva, ki delujejo v zelo različnih sektorjih, prinašajo številne odgovore, kako se razvijati v družbo, ki bo bolj povezana in bo namenjala več pozornosti splošnemu interesu. Socialno gospodarstvo je ključno gonilo gospodarskega in socialnega razvoja Evrope, tvori ga 2,8 milijona podjetij, nudi 13,6 milijonov zaposlitev, ustvari pa 8 % celotnega BDP EU. Podjetja socialnega gospodarstva imajo ključno vlogo pri ustvarjanju in ohranjanju kakovostnih delovnih mest ter uspešnosti evropskega stebra socialnih pravic in agende za trajnostni razvoj do leta 2030.

1.2 Trenutno je stanje socialnega gospodarstva v Evropi neenakomerno. V nekaterih državah članicah zgodovinski dejavniki in sedanje nacionalne politike podpirajo razvoj tega sektorja, v drugih pa se ta razvoj zavira. Te okoliščine in nezadostna finančna sredstva preprečujejo, da bi potencial socialnega gospodarstva izkoristili za oživitvev gospodarstva in krepitev dinamike podjetij, blaženje socialnih napetosti zaradi vse večjih neenakosti in revščine, zmanjšanje brezposelnosti v nekaterih regijah ter boj proti negotovim delovnim razmeram, kar so dejavniki, ki prispevajo k vzponu populizma.

1.3 EESO poziva države članice in Evropsko komisijo, naj priznajo prispevek podjetij socialnega gospodarstva k razvoju aktivnega državljanstva, skupnemu dobremu, širjenju evropskega socialnega modela in oblikovanju evropske identitete. Takšno priznanje ima smisel le, če se ga dopolni z dodelitvijo ustreznih sredstev in če se spodbuja k širjenju in promociji uporabe inovacij in znanja.

1.4 EESO ugotavlja, da v izobraževalnih programih ter shemah za pomoč pri ustanavljanju in razvoju podjetij skoraj ni zgledov podjetij socialnega gospodarstva. Vprašanje usposabljanja in izobraževanja na področju socialnega gospodarstva bi bilo treba vključiti v programe izobraževalnih sistemov, ki omogočajo dostop do znanja in podjetniškega inovativnega duha. Zato bi bilo treba spodbujati dostop podjetij socialnega gospodarstva do programa Erasmus+.

1.5 EESO opozarja, da je treba podjetja socialnega gospodarstva nujno spodbujati z ambicioznimi in horizontalnimi javnimi politikami ter z evropskim akcijskim načrtom za socialno gospodarstvo.

1.6 Kot že v prejšnjih mnenjih, poziva institucije EU in države članice, naj zagotovijo posebno podporo za socialne inovacije, ki bo vključevala priznavanje in politično podporo podjetjem socialnega gospodarstva in civilni družbi kot ključnemu družbenemu akterju ter zagotavljanje ugodnega okolja.

1.7 EESO poziva Evropsko komisijo, naj pojasni koncept socialnega gospodarstva na podlagi njegovih sedanjih različnih oblik.

1.8 EESO opozarja Komisijo, države članice in Eurostat, da je treba izvajati predloge iz priročnika o satelitskih računih, da se vzpostavi statistični register podjetij socialnega gospodarstva.

1.9 EESO opozarja, da je treba opraviti več raziskav o obsegu in mehanizmih, s katerimi podjetja socialnega gospodarstva prispevajo h krepitvi socialne kohezije in demokracije ter k oživitvi gospodarstva. S tem bi se zmanjšale razlike med novimi in preostalimi državami članicami EU.

2. Splošne ugotovitve

2.1 Za podjetja socialnega gospodarstva je značilno, da služijo splošnemu interesu ali interesu skupnosti in ne stremijo k čim večjemu dobičku. Imajo jasen družbeni cilj: izboljšati blaginjo posameznikov in skupnosti z zmanjšanjem neenakosti in povečanjem socialne kohezije. Poleg tega prispevajo k ustvarjanju kakovostnih delovnih mest v družbeno odgovornih podjetjih.

2.2 Socialno gospodarstvo je oblika organizacije človeških dejavnosti, ki temelji na skupni lastnini, solidarnosti in participativni demokraciji, se opira na gospodarsko učinkovitost svojih sredstev in zagotavlja proizvodnjo, distribucijo, izmenjavo ter potrošnjo blaga in storitev. Poleg tega prispeva k aktivnemu državljanstvu ter krepi osebno in skupno blaginjo. Socialno gospodarstvo je dejavno na vseh področjih: gospodarskem, socialnem, družbenem in okoljskem.

2.3 Ugotavljamo, da številni elementi postopoma spodkopavajo temelje naših družb, ki temeljijo na demokraciji in socialni koheziji: zmanjšanje javnih izdatkov in zaščitnih mrež, ki jih ti ponujajo, logika kratkoročnega dobička in donosnosti finančnih in špekulativnih trgov, naraščanje populizma in vse večje neenakosti.

2.4 Da bi se lahko soočila z vse večjimi družbenimi spremembami in negotovostmi, hkrati pa si še naprej prizadevala za uresničevanje ciljev na področju gospodarskega razvoja, mora EU spodbujati razvoj demokratične in povezane družbe, ki se bo gospodarsko in socialno razvijala ter se borila proti diskriminaciji in socialni izključenosti. EU lahko uresniči svoje cilje in hkrati brani svoje skupne vrednote z ambicioznim izvajanjem evropskega stebra socialnih pravic in uresničevanjem ciljev trajnostnega razvoja.

3. Socialna kohezija in civilna družba

3.1 Svet Evrope je socialno kohezijo opredelil kot sposobnost družbe, da zagotovi blaginjo vseh svojih članov, tako da zmanjša razlike in prepreči marginalizacijo. Po mnenju Evropske komisije je cilj ekonomske, socialne in teritorialne kohezijske politike zmanjšati razlike v bogastvu in razvoju regij EU. Zaradi ogroženosti „socialne kohezije“ se krepi nezadovoljstvo, naraščajo nacionalistične težnje in širijo nedemokratične teorije. Demokracija in socialna kohezija ter svobodna in neodvisna organizacija civilne družbe so del evropskega projekta, čeprav se danes o njih lahko razpravlja. Socialno gospodarstvo je s svojimi družbeni cilji, oziroma cilji, ki imajo družbene učinke, primerno za doseganje kohezijskih in razvojnih ciljev, hkrati pa podpira demokratični model.

3.2 Iz zgodovinskih razlogov in razlogov, ki se nanašajo na kontekst, se opredelitve civilne družbe od države do države članice lahko zelo razlikujejo. Njena struktura je odvisna od kulturnih in političnih tradicij. Nekatere organizacije civilne družbe (sindikati, združenja, človekoljubne organizacije itd.) so dolgotrajne, druge pa se razvijajo sproti. Podjetja socialnega gospodarstva lahko štejejo za sestavni del civilne družbe, saj spodbujajo gospodarstvo, ki ne temelji na kapitalu, temveč na ljudeh.

3.3 Civilna družba je neke vrste inkubator za razvoj podjetij socialnega gospodarstva in posledično pospešuje kohezijo. Civilna družba lahko z ustanavljanjem podjetij socialnega gospodarstva nekaterim manjšinam omogoči, da se izrazijo ali razvijajo manj donosne dejavnosti, ki bi jih tradicionalna podjetja lahko zanemarila. V času ksenofobnih gibanj ali nazadovanja demokracije lahko podjetja socialnega gospodarstva prispevajo k večji demokratičnosti in koheziji (člen 2 Pogodbe), na primer na področju vključevanja migrantov ⁽¹⁾.

3.4 Šolski in univerzitetni izobraževalni programi ter programi za razvoj podjetništva pogosto ne obravnavajo socialnega gospodarstva, njegovega prispevka in njegove dodane vrednosti za družbo. Države članice, kot tudi organi EU, bi zato morali omogočiti dostop do izobraževanja o socialnem gospodarstvu, ne zato, da bi ga vsiljevali, temveč da bi dali državljanom na voljo orodja, ki jih potrebujejo, da bi ga privzeli.

4. Socialno gospodarstvo – drugačen gospodarski model

4.1 Podjetja socialnega gospodarstva, ki izhajajo iz organiziranja državljanov v želji, da bi izpolnili svoje ekonomske, socialne, pa tudi kulturne potrebe v času družbenih pretresov, so bila najprej opredeljena s statuti, temeljnimi pogodbami med sodelujočimi stranmi, v katerih te prosto določajo notranja pravila svojega delovanja. Tako so nastale družbe za vzajemno zavarovanje, zadrage in združenja, pozneje pa še fundacije. Pri ustanavljanju podjetij socialnega gospodarstva se še danes najpogosteje uporabljajo te pravne oblike ⁽²⁾.

⁽¹⁾ UL C 283, 10.8.2018, str. 1.

⁽²⁾ Študija EESO iz leta 2017 z naslovom „Évolutions récentes de l'économie sociale dans l'Union européenne“ (Najnovější razvoj socialnega gospodarstva v Evropski uniji).

4.2 Z družbenim razvojem so nastale tudi druge vrste struktur: podjetja za vključevanje preko dela (npr. belgijski WISE), ki delujejo na področju družbenega in poklicnega vključevanja ter invalidov, ali podjetja s socialnimi cilji, kot so zbiranje in recikliranje, oskrba ljudi, varstvo okolja itd.

4.3 Evropska komisija v različnih besedilih (pobudah, uredbah ⁽³⁾) podpira spodbude za razvoj socialnih podjetij, ki so večinoma podjetja s področja socialnega gospodarstva. Danes poteka razprava o dejanskem povezovanju socialnega podjetništva, ki nima enotne opredelitve.

4.4 EESO že dolgo poziva k akcijskemu načrtu za podjetja socialnega gospodarstva, da se zagotovi razvoj in rast ter v celoti izkoristi potencial tega sektorja v Evropi. Za EESO so podjetja socialnega gospodarstva del normalnega gospodarstva in niso v nasprotju z drugimi poslovnimi modeli. Vendar večina obstoječih podpornih in razvojnih programov ter programov za zagon podjetij ter drugi potrebni pogoji, kot so zakonodaja in finančni instrumenti, pogosto ne podpirajo podjetij socialnega gospodarstva, zlasti zato, ker so zasnovani za standardne, bolj tradicionalne podjetniške modele in logike. Podjetja socialnega gospodarstva je treba tudi v celoti priznati in vključiti v socialni dialog.

5. Priskevek sodelovanja in socialnega gospodarstva k uresničevanju ciljev socialne kohezije in demokracije

5.1 Demokracija je v središču opredelitve socialnega gospodarstva in načina delovanja njegovih podjetij. „Notranja“ demokracija upošteva načelo „ena oseba, en glas“ v organih odločanja in pomeni sodelovanje različnih kategorij akterjev pri upravljanju podjetja, kot so delavci, uporabniki ali upravičenci.

Vendar pa vloga podjetij socialnega gospodarstva pri demokratizaciji gospodarstva presega njihove notranje načine upravljanja, saj obstaja demokratična razsežnost, ki državljanom omogoča sodelovanje pri skupnih dejavnostih in v družbenih razpravah. Zato se je mogoče od podjetij socialnega gospodarstva veliko naučiti o participativni demokraciji.

5.2 Podjetja socialnega gospodarstva svojo demokratično funkcijo opravljajo na različnih ravneh: s ponudbo svojega blaga in storitev, alternativami, ki jih predlagajo, izpolnjevanjem nezadovoljenih potreb, soustvarjanjem prostora za izražanje mnenj in razprave, lobiranjem in ozaveščanjem itd. Poleg tega ponujajo poslovni model, ki bolj spoštuje socialne odnose in delovne pogoje zaposlenih.

5.3 V zvezi z vlogo socialnega gospodarstva pri krepitevi kohezije se najpogosteje omenjajo njegove zmožnosti za obnovo, pomoč skupinam v stiski ter delovanje na področjih socialnega in zdravstvenega varstva. Tendence, da socialno gospodarstvo povezujemo z obnovitveno funkcijo, je neizpodbitna in neločljivo povezana z dejavnostjo združenj. Vendar je pomembno tudi, da se kohezija in demokracija obravnavata z vidika politik in postopkov, ki jih izvajajo podjetja socialnega gospodarstva za merjenje svojega socialnega učinka.

6. Socialna in teritorialna kohezija – utrjevanje povezanega evropskega prostora s socialnim gospodarstvom

6.1 Globalizacija, oblikovanje evropskega enotnega trga ter velike industrijske revolucije so privedli do korenitih sprememb na lokalni ravni. Nekatere regije so bile oziroma so še vedno prizadete, zlasti zaradi propadanja industrije in brezposelnosti.

6.2 Gospodarstva novih držav članic so prestala dolg in včasih težaven prehod s komunističnih sistemov planskega gospodarstva v regulirana tržna gospodarstva. Institucionalne in politične spremembe so vplivale na njihove družbe in gospodarstva, kakor tudi na migracijske tokove. Te spremembe so vplivale tudi na MSP, zlasti na zadrage v posameznih državah, ki so jih več desetletij izkoriščali, celo med prehodom na tržni sistem. Razvoj socialnega gospodarstva v teh državah bi lahko prispeval k uresnitvi cilja EU, da se utrdi povezan evropski prostor, v katerem se bodo zmanjšale in odpravile socialne ter gospodarske razlike med EU-15 in 12 novimi državami članicami iz vzhodne in južne Evrope.

⁽³⁾ Uredba (EU) št. 1296/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2013 o Programu Evropske unije za zaposlovanje in socialne inovacije („EaSI“) in spremembi Sklepa št. 283/2010/EU o ustanovitvi Evropskega mikrofinančnega instrumenta Progress za zaposlovanje in socialno vključenost (UL L 347, 20.12.2013, str. 238).

6.3 V številnih državah v tej regiji je socialno gospodarstvo vedno bolj izgubljalo ugled. Vendar pa sektor ni povsem propadel. Družbe za vzajemno zavarovanje, združenja in fundacije, ki so za pol stoletja skoraj popolnoma izginile, so bile ponovno odkrite in se skupaj z razvojem civilne družbe, socialnih gibanj in sindikatov v teh državah postopno širijo. Razvoj tega „tretjega stebra“ v novih državah članicah je treba obravnavati kot del njihove uspešne vključitve v evropski socialni model.

6.4 Z izobraževalnimi in obveščevalnimi kampanjami o zgodovini, tradicijah in nacionalnih koreninah socialnega gospodarstva ter zadružnih gibanj bi morali odpraviti negativno podobo, povezano s prisilnimi zadrugami komunističnih sistemov, in nove oblike socialnih podjetij povezati s tradicijami socialnega gospodarstva.

6.5 Istočasno pa so si izvoljeni predstavniki, podjetniki in prebivalci držav z močno tradicijo socialnega gospodarstva prizadevali, da bi na svojih območjih spodbudili nov zagon ter odpravili gospodarska in družbena neravnovesja, s katerimi se soočajo. Številne lokalne politike se ponovno osredotočajo na tradicionalne ali nove oblike socialnega gospodarstva, ki so prispevale h koheziji in demokratičnemu življenju.

7. Podjetja socialnega gospodarstva so nosilci družbenih in ekonomskih inovacij

7.1 EESO je v svojih prejšnjih mnenjih že obravnaval inovacije, ki jih je pogosto opredelil kot socialne ali družbene inovacije, saj niso le ugodne za družbo, temveč krepijo tudi njeno sposobnost delovanja. Temelj socialnih inovacij je etično, ideološko ali splošno stališče, ki se kaže v vlogi civilne družbe pri oblikovanju sistemov socialnega varstva. Podjetja socialnega gospodarstva so nosilci socialnih inovacij, saj so osredotočena na specifične skupine uporabnikov, neizpolnjene potrebe družbe ali zapolnjevanje vrzeli.

7.2 Pojavljajo se številni novi poslovni modeli, ki spreminjajo odnose med proizvajalci, distributerji in potrošniki (kot so funkcionalno gospodarstvo, ekonomija delitve in odgovorno financiranje). Podjetja socialnega gospodarstva niso nova, vendar spadajo med alternativne gospodarske modele, ker vsa skušajo obravnavati druge ključne izzive, s katerimi se soočajo ljudje in planet in ki so bistveni za trajnostni razvoj, kot so socialna pravičnost, participativno upravljanje ter ohranjanje virov in naravnega kapitala. Evropska unija lahko prevzame vodilno vlogo pri inovativnih ekonomskih modelih, ki neločljivo povezujejo pojme gospodarske blaginje, kakovostne socialne zaščite in okoljske trajnosti ter opredeljujejo „evropsko blagovno znamko“. EU se mora zato tega vprašanja lotiti ambiciozno.

7.3 Belgijska zadruga SMART svojim samozaposlenim članom omogoča, da svojo gospodarsko dejavnost razvijajo v varnem okviru. SMART je danes prisotna v devetih evropskih državah in ima skupaj 1 20000 članov.

7.4 V Španiji je zadružna skupina Mondragon že 70 let pomemben del gospodarskega in socialnega razvoja v Baskiji. Mondragon Corporation zaposluje danes več kot 90000 ljudi.

7.5 Francoske zadruge v javnem interesu v veliki meri podpirajo skupine v stiski in jim pomagajo pri ponovnem vključevanju. Postale so akterji teritorialnega razvoja in vodijo projekte lokalnega razvoja.

7.6 Vse več strokovnjakov in raziskovalcev na digitalnem področju deluje v obliki zadrug ali podjetij, ki veljajo za „skupne nematerialne dobrine“.

7.7 Zadruge delujejo tudi na področjih pravične trgovine, proizvodnje in distribucije kmetijskih proizvodov iz ekološkega ali „razumnega“ kmetijstva. V sektorjih, povezanih z okoljem, so pobude podjetij socialnega gospodarstva vse številnejše.

7.8 Podjetja socialnega gospodarstva niso le mala podjetja. Nekatera od teh podjetij na področju bančništva in zavarovalništva (npr. Crédit coopératif v Franciji in Groupe P&V v Belgiji) imajo vodilno vlogo na svojih nacionalnih trgih. Nekatere potrošniške in distribucijske zadruge imajo pomemben položaj pri lokalnem trgovanju v Evropi.

V Bruslju, 15. maja 2019

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Luca JAHIER

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Evropska filantropija: neizkoriščen potencial**(raziskovalno mnenje na zaprosilo romunskega predsedstva)**

(2019/C 240/06)

Poročevalec: **Petru Sorin DANDEA**

Raziskovalno mnenje na zaprosilo romunskega predsedstva Sveta	dopis, 20.9.2018
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	24.4.2019
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	15.5.2019
Plenarno zasedanje št.	543
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	132/5/15

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO v celoti priznava dopolnilno in inovativno dodano vrednost, ki jo lahko filantropija prispeva k socialni koheziji s spodbujanjem skupnih vrednot in krepitevijo odpornosti družbe. Odbor državam članicam priporoča, naj filantropijo priznajo kot obliko izkazovanja družbene odgovornosti in udejstvovanja, ustvarijo prostor za filantropijo in sodelujejo s človekoljubnimi akterji z ustreznimi zakonodajnimi ali nezakonodajnimi pobudami.

1.2 EESO države članice poziva, naj v skladu s svoboščinami in temeljnimi pravicami EU vzpostavijo ugodno okolje za filantropijo, v katerem se spodbuja človekoljubno in državljansko delovanje, zasebne donacije v javno korist in ustanavljanje človekoljubnih organizacij, ter zagotovijo, da varnostni ukrepi na nacionalni ravni in ravni EU temeljijo na analizi tveganja in dokazih, so sorazmerni, obenem pa spodbujajo preglednost pri človekoljubnem delovanju.

1.3 Socialna država in socialna varnost sta evropski dosežek, ki ga Evropi zavida ves svet. Odbor meni, da bi morale države članice okrepiti socialno državo, evropski socialni model ter sisteme socialne zaščite na podlagi davčne pravičnosti in učinkovitih politik zaposlovanja. S tem bi človekoljubnim organizacijam omogočili, da okrepijo svojo dopolnilno vlogo in zmogljivosti za zadovoljevanje resničnih potreb najranljivejših oseb ter reševanje težav, ki jih javne institucije in zasebni sektor ne zajamejo v celoti.

1.4 Ker je prosti pretok kapitala jedro enotnega trga EU, EESO meni, da bi morale EU in države članice med prednostne naloge uvrstiti uresničevanje te temeljne svoboščine na zakonski ravni in v praksi skupaj z načelom nediskriminacije, da se poenostavijo čezmejne človekoljubne donacije in naložbe. Razmisliti bi bilo treba o nadnacionalnih pravnih oblikah za spodbujanje človekoljubnega delovanja.

1.5 EU bi lahko spodbudila uporabo zasebnih sredstev za skupno dobro z uvedbo finančnih instrumentov, na primer prek leta 2018 predlaganega programa InvestEU, ki bi delovali kot katalizator za sofinanciranje z dobrodelnimi organizacijami, spodbujali skupne naložbe in več naložb s socialnim učinkom ter zagotovili jamstvene instrumente za zmanjšanje finančnih tveganj naložb človekoljubnih organizacij, povezanih z njihovim poslanstvom. Poenostaviti bi morala tudi angažma na področju socialnih inovacij.

2. Uvod

2.1 Zaradi filantropije so se na različne načine izboljšali življenjski pogoji ljudi v Evropi in po svetu. Posamezniki, družine, socialni partnerji, organizacije civilne družbe in podjetja iz vse Evrope prispevajo k skupnemu dobremu, ko sodelujejo v starodavni tradiciji, ki krepi našo skupno človečnost in dopolnjuje vlogo države.

2.2 Osebna darila v vseh oblikah so verjetno tako stara kot medčloveški odnosi, začetki organiziranega darovanja (na primer v obliki fundacij) pa v številnih evropskih državah segajo v obdobje Rimskega imperija. Obenem je Evropa raznolika celina in človekoljubno delovanje je odvisno od razlik v zgodovini in kulturi, gospodarskih in političnih razmer ter predpisov.

2.3 Danes je filantropija ena od oblik izkazovanja družbene odgovornosti, zavezanosti k javnemu dobremu, solidarnosti in aktivnega državljanstva. Jedro filantropije so posamezniki, ki lahko svobodno prispevajo svoja zasebna sredstva v javno korist, in sicer s podpiranjem ali ustanavljanjem človekoljubnih organizacij, ki jih zavezujeta načeli preglednosti in odgovornosti.

2.4 Človekoljubne tokove varujejo svoboščine iz Pogodbe o EU. Listina EU o temeljnih pravicah, zlasti pravica do združevanja, državljanom zagotavlja svobodo, da ustanavljajo in organizirajo človekoljubne strukture. Številne med njimi s svojim delom podpirajo vrednote EU iz člena 2 Pogodbe o EU, ki vključujejo spoštovanje človekovega dostojanstva, človekovih pravic in pravne države.

2.5 Namen filantropije je vzpostaviti družbo, v središču katere bi bili socialna kohezija, aktivno državljanstvo, osebna rast in enake možnosti. To so pomembne vrednote za našo družbo. Temeljijo na nasprotovanju krivicam, na skrbi za najranljivejše osebe, sočutju, želji po inovativni prihodnosti ter odgovornosti za ohranjanje dragocene narave in kulture. Številni posamezniki in človekoljubne organizacije, ki jih motivirajo te vrednote, prispevajo rešitve in oprijemljive rezultate.

2.6 Človekoljubna dejavnost v Evropi vključuje različne vrste donatorjev in človekoljubnih organizacij. Čeprav ni enotne, aktualne in celovite študije o evropski filantropiji, ki bi zajemala vse države članice EU, je na voljo nekaj okvirnih podatkov o tem sektorju. Podatki, ki so jih leta 2016 zbrale Mreže donatorjev in fundacij v Evropi (DAFNE), analizirala pa ameriška organizacija Foundation Center, so pokazali, da je v Evropi registriranih več kot 147000 t. i. javnokoristnih fundacij s skupnimi letnimi odhodki v višini skoraj 60 milijard EUR. Te številke temeljijo na zadnjih razpoložljivih podatkih iz 24 evropskih držav, med njimi 18 držav članic EU. Evropska raziskovalna mreža za filantropijo (European Research Network on Philanthropy) ⁽¹⁾ je v študiji iz leta 2017 podala celovit pregled človekoljubnih donacij gospodinjstev, podjetij, javnokoristnih fundacij in dobrodelnih loterij v 20 evropskih državah (19 državah članicah EU in Švici) na podlagi podatkov iz leta 2013. Po ocenah (po najnižji oceni) človekoljubni prispevki v teh 20 evropskih državah znašajo vsaj 87,5 milijarde EUR letno.

3. Vloga in pomen

3.1 Človekoljubne pobude obravnavajo družbena vprašanja na lokalni, regionalni, nacionalni, evropski in mednarodni ravni. Človekoljubne donacije se darujejo v javnokoristne namene, ki vključujejo vse od spodbujanja pluralnosti idej, vključujoče družbe, vključevanja invalidov, Romov in migrantov, človekovih pravic in pravne države, pa do financiranja raziskav in inovacij, okoljskih vprašanj, umetnosti in kulture, projektov socialne pravičnosti, zagonskih podjetij in podjetij socialnega gospodarstva na vseh področjih, ki so pomembna za EU.

3.2 Zaradi svoje raznolikosti lahko sektor filantropije odkrije manj znana področja, na njih posreduje in zagotavlja podporo, kadar gospodarskim in državnim akterjem to ne uspeva najbolje ⁽²⁾. Človekoljubne dejavnosti pogosto spodbujajo inovacije in nove zamisli. V okviru človekoljubnega delovanja je tudi lažje odkrivati in preizkušati nove načine za reševanje družbenih problemov. Filantropija temelji na prizadevanjih, ki so pogosto uspešna, včasih neuspešna, vedno pa omogočajo učenje in izmenjavo dobre prakse.

3.3 Javni akterji (kot so nacionalne vlade in lokalne oblasti) in človekoljubni akterji pogosto sodelujejo kot partnerji, da se dopolnjujejo pri dejavnostih, ki ohranjajo močno družbo. Učinek filantropije se poveča, če ga lahko podprejo javni organi. EESO se zaveda, da filantropija pomaga posameznikom, vendar pa ni del „evropskega socialnega modela“ (solidarnostna socialna zaščita, javne storitve, socialni dialog) in ga ne more zamenjati. Zaveda se tudi, da lahko filantropije zmanjka za najrevnejše ljudi. Priporoča torej, da se sistemi socialne zaščite, ki temeljijo na solidarnosti, ohranijo in razvijejo, in priznava podporo, ki jo tem delom družbe nudijo človekoljubne organizacije.

3.4 Filantropija je dostopna vsem, saj lahko vsak prispeva. V Evropi se s svojimi donacijami vsako leto že angažirajo milijoni posameznikov in podjetij. V prvi vrsti gre za strast, hvaležnost in zavzetost za družbena vprašanja, ki dopolnjujejo ukrepe države. Posamezniki in organizacije, tudi podjetja, lahko k javni koristi prispevajo na različne načine, kot so človekoljubni prispevki/donacije ali naložbe s socialnim učinkom, pa tudi ustanavljanje skladov pod nadzorom donatorjev ali neodvisnih človekoljubnih organizacij z dolgoročno vizijo.

3.5 Filantropija je nadnacionalna, čezmejna in evropska: vprašanja javne koristi (kot so podnebne spremembe in zdravstvena tveganja) segajo preko meja in Evropejci postajamo vse bolj mobilni. Človekoljubne organizacije in donatorji zato svoje delovanje vse pogosteje širijo čez meje in sodelujejo s partnerji iz vse Evrope, čeprav obstajajo pravne ovire za čezmejno človekoljubno delovanje. Človekoljubni akterji podpirajo tudi svetovne vrednote in pobude, kot so cilji trajnostnega razvoja in podnebni sporazum, ter spodbujajo njihovo izvajanje na ravni EU ter na nacionalni in lokalni ravni.

⁽¹⁾ www.ernop.eu.

⁽²⁾ Glej na primer belgijsko nevladno organizacijo Kick Cancer, ki financira raziskave v okviru razvoja zdravil za otroke z rakom, <https://kickcancer.org/?locale=en>.

3.6 Fundacije in druge človekoljubne organizacije lahko tudi spodbudijo povezovanje različnih deležnikov, ki so potrebni za reševanje določenega izziva.

3.7 Nekatere nacionalne vlade uvajajo ali razmišljajo o uvedbi strožjih pravil, s katerimi omejujejo človekoljubno delovanje, tudi zaradi vse bolj negativne javne razprave o organizacijah civilne družbe⁽³⁾. Vendar pa so mehanizmi za spodbujanje filantropije in splošno ugodno okolje ključni za ustvarjanje kulture dobroteljnosti. Zaradi omejevanja prostora za človekoljubno delovanje se lahko zmanjša zaupanje javnosti v pomembno vlogo civilne družbe pri spodbujanju razvoja družbe kot celote.

4. Ovire, ki jih je treba premagati, da se v celoti izkoristi potencial filantropije v Evropi

4.1 Da bi v celoti izkoristili potencial filantropije in njenih organiziranih oblik, je treba vzpostaviti ugodno okolje na ravni EU in držav članic. To vključuje pozitivno družbeno naravnost in pravno okolje, ki spodbuja človekoljubno udejstvovanje. Študija z naslovom *Enlarging the Space for European Philanthropy* (Več prostora za evropsko filantropijo), ki jo je leta 2018 opravila Oonagh Breen⁽⁴⁾, je razkrila, da se lahko podjetja zaradi pridobitnih kapitalskih tokov brez nepotrebnih omejitev in prosto gibljejo prek meja na enotnem trgu EU, medtem ko to še ne velja za človekoljubne organizacije in filantropske tokove. Poleg tega se njihov prostor delovanja zmanjšuje zaradi zaskrbljujočih sprememb v zvezi z omejevanjem tujega financiranja v nekaterih državah EU in dodatnih zahtev iz agende za varnost.

4.2 Človekoljubne organizacije so ključni partner v civilnem dialogu, ki ga je treba okrepiti⁽⁵⁾. Človekoljubne organizacije in donatorji vse pogosteje delujejo čezmejno in v sodelovanju s partnerji, vendar se spopadajo z različnimi pravnimi, upravnimi in davčnimi ovirami:

- Prvič, človekoljubne organizacije se morajo včasih registrirati, preden lahko začnejo delovati v drugi državi. Pravna osebnost v tujini ni vedno priznana.
- Drugič, v večini držav ni pravnih določb o prenosu sedeža človekoljubne organizacije čez mejo, zato ta postopek vključuje veliko mero pravne negotovosti.
- Subjekti, ki izvajajo človekoljubno dejavnost, se ne morejo združevati prek meja, kot se lahko podjetja.
- Vlade ne bi smele ukiniti spodbud za donacije in sponzorstva za človekoljubne organizacije, kar velja tudi v čezmejnem okviru, zlasti v primeru organizacij, ki ponujajo storitve, ki jih trg ali javni organi ne ponujajo.
- Delo ovirajo tudi davčne in upravne ovire, zlasti pri čezmejnem človekoljubnem delovanju, saj države članice načela nediskriminacije na področju davkov v zvezi s čezmejno filantropijo še ne izvajajo enako in učinkovito⁽⁶⁾.

4.3 Poleg tega je tuje financiranje omejeno, čeprav bi bilo treba v skladu z načelom EU o prostem pretoku kapitala omogočiti prosti pretok sredstev za dobroteljne namene; občasno se prostor za človekoljubno delovanje zmanjšuje tudi zaradi varnostnih politik na nacionalni ravni in ravni EU. Čeprav je agenda za varnost zelo pomembna in v skupnem interesu, je potrebna previdnost zaradi morebitnih nenamernih posledic za ta sektor. Ukrepi politike morajo temeljiti na analizi tveganja in biti sorazmerni.

4.4 Sektor filantropije ima pomembno vlogo tudi pri boju proti ekstremizmu in zagotavljanju humanitarne podpore. Strokovno znanje in izkušnje, pridobljene v tem sektorju, zagotavljajo prednost pri reševanju teh izzivov.

4.5 Politično okolje: na nacionalni, zlasti pa na evropski ravni je treba izboljšati razumevanje, kako filantropija dopolnjuje javne ukrepe, saj se o njej v evropskih institucijah še vedno premalo razpravlja.

⁽³⁾ Glej študijo Agencije EU za temeljne pravice o delovanju civilne družbe, ki navaja izzive, s katerimi se sooča civilna družba v različnih državah EU, tudi človekoljubne organizacije: <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/challenges-facing-civil-society-orgs-human-rights-eu>.

⁽⁴⁾ *Enlarging the space for European philanthropy* (Več prostora za evropsko filantropijo).

⁽⁵⁾ EESC Liaison Group Action Plan for the implementation of Articles 11(1) and 11(2) TEU (Akcijski načrt povezovalne skupine EESO za izvajanje člena 11(1) in (2) PEU).

⁽⁶⁾ *Boosting cross-border philanthropy in Europe: towards a tax-effective environment* (Spodbujanje čezmejne filantropije v Evropi: učinkovitemu davčnemu okolju naproti (študija EFC-TGE), Hanna Surmatz in Ludwig Forrest, maj 2017).

5. Rast in potencial filantropije

5.1 Sektor filantropije hitro raste. V zadnjem desetletju je vse več zasebnih pobud začelo obravnavati družbena vprašanja, ki so jih vlade in akterji iz gospodarstva sami težko reševali. Tako so te pobude postale eden ključnih temeljev naše družbe. EESO obžaluje negativni učinek, ki ga je imela zmanjšana zmogljivost vlad, da zagotovijo zaščito in socialne storitve svojim državljanom. Zato je zdaj pravi čas za izboljšanje pogojev za uspevanje človekoljubnih dejavnosti. Današnje evropske človekoljubne organizacije so bile ustanovljene razmeroma nedavno. Število javnokoristnih fundacij je v zadnjih dveh do treh desetletjih hitro naraslo. Med letoma 2001 in 2014 se je število francoskih fundacij na primer več kot podvojilo. V Belgiji je bila več kot polovica fundacij, ki so obstajale leta 2012, ustanovljenih po letu 1995, v zadnjem desetletju pa sektor hitro raste. V Španiji je bilo več kot 70 % javnokoristnih fundacij, ki so obstajale leta 2014, ustanovljenih po letu 1994 ⁽⁷⁾.

5.2 V različnih evropskih državah se v zadnjih letih nenehno povečuje obseg človekoljubnih donacij in krepi človekoljubno delovanje. Barometri človekoljubnosti kažejo rast po vsej Evropi.

5.3 Širita se tudi delovanje v korist skupnosti in lokalna filantropija. Danes so fundacije na lokalni ravni po vsej Evropi bistvene za socialno kohezijo.

5.4 Za skupno dobro si prizadeva zlasti mlajša generacija, ki se udejeva na številne nove načine. Raziskovalci poudarjajo svetovno gibanje, nove vrednote in pozitivne učinke tehnološkega razvoja (množično financiranje, družbeni mediji, svetovne pobude brez meja, pa tudi izrazito lokalne pobude od spodaj navzgor). Socialne naložbe so ključnega pomena.

5.5 Na področju človekoljubja v Evropi imajo zelo pomembno vlogo tudi ženske. Njihovo človekoljubno delovanje je v porastu. Ženske običajno prispevajo na bolj zavzet in vključujoč način, želijo si spoznati ljudi, ki jim pomagajo s finančnimi prispevki, sodelovati med seboj in se osebno vključiti v reševanje težav. Pogosto prispevajo za bolj zapletena vprašanja, kot sta nasilje zaradi spola in zdravje.

5.6 Vračanje družbi se vedno bolj uveljavlja kot sestavni del dejavnosti podjetij. Človekoljubno delovanje je del strategij na področju družbene odgovornosti podjetij v vsej Evropi in jih krepi. Vedno več podjetij vseh velikosti uporablja finančna sredstva, izdelke, znanje in čas za skupno dobro.

5.7 Posebno pozornost in podporo je treba nameniti rastočemu sektorju socialnega gospodarstva, ki je področje inovativne človekoljubne dejavnosti. Vse več posameznikov in podjetnikov se odloča za poslovne modele socialnega gospodarstva, ki so ključno gonilo trajnostnega gospodarskega in družbenega razvoja ⁽⁸⁾.

6. Spodbujanje filantropije v Evropi

6.1 *Priznavanje filantropije*: priznati je treba dodano vrednost, ki jo lahko filantropija prispeva k socialni koheziji s spodbujanjem skupnih vrednot in krepitvijo odpornosti družbe. Filantropijo je treba spodbujati kot način izkazovanja družbene odgovornosti. Sodelovati je treba s človekoljubnimi akterji in ustvarjati prostor za zakonodajo in ureditve, ki spodbujajo to obliko družbenega udejstvovanja.

6.2 *Spodbujanje in zaščita filantropije*: države članice je treba pozvati, naj ustvarijo ugodno okolje za filantropijo. Nacionalni varnostni ukrepi in varnostni ukrepi EU morajo temeljiti na analizi tveganja in dokazih ter biti sorazmerni. Sprejeti ukrepi ne smejo odvracati od človekoljubnega in državljanskega delovanja. V okviru davčne pravičnosti je treba zagotoviti spodbude za zasebne donacije v javno korist.

6.3 *Spodbujanje čezmejne filantropije*: prosti pretok kapitala je jedro enotnega trga EU. To temeljno svoboščino je treba uresničevati tako na zakonski ravni kot v praksi skupaj z načelom nediskriminacije, da se omogoči čezmejno človekoljubno delovanje. Čezmejne naložbe človekoljubnih organizacij so ključnega pomena. Razmisliti bi bilo treba tudi o nadnacionalnih pravnih oblikah za spodbujanje človekoljubnega udejstvovanja.

6.4 *Sofinanciranje in skupne naložbe za javno dobro in močnejšo civilno družbo*: spodbujanje sodelovanja v zvezi z instrumenti za socialne inovacije in vzpostavljanje strateških partnerstev s človekoljubnimi akterji. EU bi lahko spodbudila uporabo zasebnih sredstev za skupno dobro z uvedbo finančnih instrumentov, ki bi poenostavili sofinanciranje in spodbujali skupne naložbe človekoljubnih organizacij.

⁽⁷⁾ http://www.fundaciones.org/EPORAL_DOCS/GENERAL/AEF/DOC-cw585d042d56ecf/Aefsectorfundacional3erInforme3.pdf.

⁽⁸⁾ Spodbujanje socialnega gospodarstva kot ključnega gonila gospodarskega in socialnega razvoja v Evropi – Svet EU, 7. december 2015.

6.5 *Sprejemanje inovacij:* živimo v razburljivem obdobju za filantropijo. Inovativni pristopi, kot so socialne naložbe, obveznice s socialnim učinkom, naložbe s socialnim učinkom in tvegani kapital za človekoljubne namene, ustvarjajo prelomne rezultate ter vplivajo na tradicionalne pojme dobrodelnosti in prakse podjetij. Nove tehnologije in družbeni mediji omogočajo hitre nove možnosti za udejstvovanje in vplivanje. Gibanje z imenom Data for Good (Podatki za dober namen) in digitalizacija ponujata nove možnosti za filantropijo v vsej Evropi. Vzpostavlja se nova digitalna čezmejna evropska platforma za donacije, prek katere bodo lahko donatorji podpirali organizacije po vsej Evropi. Javni in zasebni deležniki bi morali te pobude spodbujati in razvijati, da bi filantropija postala bolj ciljno usmerjena in učinkovitejša.

V Bruslju, 15. maja 2019

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Luca JAHIER

III

(Pripravljalni akti)

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

543. PLENARNO ZASEDANJE EESO, 15.5.2019–16.5.2019

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Sveta o spremembi Uredbe (EU) št. 904/2010 v zvezi z ukrepi za krepitev upravnega sodelovanja za boj proti goljufijam na področju DDV

(COM(2018) 813 final – 2018/0413 (CNS))

(2019/C 240/07)

Poročevalec: **Krister ANDERSSON**

Zaprosilo	Svet Evropske unije, 20.12.2018
Pravna podlaga	člen 113 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Sklep plenarne skupščine	13.12.2018
Pristojnost	strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	12.4.2019
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	15.5.2019
Plenarno zasedanje št.	543
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	212/2/2

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO podpira cilj Komisije, da na podlagi jasnih zakonskih določb vzpostavi poglobljeno operativno sodelovanje med davčnimi organi v zvezi z goljufijami na področju DDV v sektorju elektronskega trgovanja.

1.2 EESO priporoča, naj se nenehno izboljšuje odzivanje javnih organov na prefinjene oblike goljufij na področju DDV, tako glede učinkovitosti izvrševanja davčnih predpisov (z uporabo ustrezne tehnologije, kot je umetna inteligenca) kot tudi glede sodelovanja med zadevnimi nacionalnimi organi. Ti organi bi morali delovati usklajeno, da bi zagotovili celovit in učinkovit evropski odgovor na goljufije na področju DDV.

1.3 EESO hkrati ugotavlja, da bo predlog z vidika potrošnikov prinesel nove izmenjave in obdelavo osebnih podatkov, povezanih z DDV. Te postopke ureja Splošna uredba o varstvu podatkov. EESO poudarja, da je treba omejiti število omejitev in odstopanj od določb Splošne uredbe o varstvu podatkov in jih dovoliti le za točno določen cilj boja proti goljufijam na področju DDV. Organi kazenskega pregona morajo ta odstopanja, ki pomenijo posebno izjemo od splošnih in obveznih pravil o varstvu osebnih podatkov in zasebnosti posameznikov, ozko in previdno razlagati.

1.4 V zvezi s tem je treba posebno pozornost nameniti: (i) cilju obdelave podatkov, ki bo morala biti dovoljena le za boj proti nezakonitemu ravnanju; (ii) posameznikom z dostopom do zbranih, shranjenih in posredovanih podatkov, ki ga je treba omogočiti le uradnikom Eurofisca pod posebnimi pogoji ter v dobro znane in omejene namene v zvezi z bojem proti goljufijam na področju DDV; (iii) nadaljnji uporabi podatkov za začetek morebitnih preiskav in dejavnosti kazenskega pregona.

1.5 Komisija je vse zgoraj omenjene vidike uradno obravnavala v svojem predlogu, kar je nedvomno njegoa pozitivna stran. Vendar pa EESO poziva Komisijo, naj pri prihodnjem rednem delovanju sistema zagotovi celovito in učinkovito spoštovanje vseh jamstev temeljnih svoboščin, vključenih v predlog, in tako doseže ustrezno ravnovesje med zanesljivim izvrševanjem pravil na področju DDV ter nujnim varstvom pravic in temeljnih svoboščin posameznikov.

2. Predlog Komisije in splošno ozadje

2.1 Predlog Komisije o spremembi Uredbe Sveta (EU) št. 904/2010 določa pravila za države članice, da na usklajen način zbirajo evidence, ki jih dajo na voljo v elektronski obliki ponudniki plačilnih storitev v skladu s členom 243b direktive o DDV.

2.2 Sektor elektronskega trgovanja je v zadnjih letih zabeležil izjemno rast in potrošniki lahko zdaj na svojih računalnikih in pametnih telefonih enostavno izbirajo med več tisoč dobavitelji, izdelki in blagovnimi znamkami. Vendar pa te možnosti izkoriščajo tudi goljufiva podjetja, da bi se izognila obveznosti obračunavanja DDV.

2.3 Skupni izpad davčnih dohodkov zaradi goljufij na področju DDV v državah članicah pri čezmejni dobavi blaga je bil ocenjen na približno 5 milijard EUR na leto, po najnovejših ocenah pa je ta znesek še višji in znaša od 7 do 10 milijard EUR. Zato je potreben odločen odziv javnih organov, ki bi moral temeljiti na učinkovitem sodelovanju med organi za izvrševanje davčnih predpisov tako na ravni EU kot na mednarodni ravni.

2.4 Predlog dejansko vzpostavlja nov osrednji elektronski sistem za zbiranje, shranjevanje in obdelavo informacij o plačilih in nadaljnjo obdelavo teh informacij s strani uradnikov za boj proti goljufijam v državah članicah v okviru Eurofisca, mreže za večstransko izmenjavo zgodnjih opozoril za boj proti goljufijam na področju DDV.

2.5 Po natančni in obsežni analizi ocene učinka je Komisija ocenila, da je osrednji evropski sistem za zbiranje in izmenjavo podatkov o plačilih (CESOP) najučinkovitejši način, da se davčnim organom zagotovi popoln pregled za izvajanje nadzora nad skladnostjo s pravili o DDV pri elektronskem trgovanju in za boj proti goljufijam na področju DDV. Sistem bo državam članicam omogočal izmenjavo informacij o plačilih, ki jih hranijo na nacionalni ravni, s čimer bo prispeval k učinkovitemu boju proti goljufijam na področju DDV pri elektronskem trgovanju.

2.6 Sistem CESOP bi lahko: (i) združil vse informacije o plačilih, povezane z DDV, ki bi jih posredovale države članice, po prejemnikih plačil; (ii) omogočil oblikovanje celovitega pregleda nad plačili, ki jih prejemniki plačil prejmejo od plačnikov v EU; (iii) prepoznal vsako večkratno evidentiranje iste plačilne transakcije; (iv) očistil informacije, ki jih prejmejo države članice; (v) omogočil uradnikom za zvezo Eurofisca, da navzkrižno preverijo podatke o plačilih z izmenjanimi informacijami o DDV, in (vi) shranil informacije le za obdobje, ki ga davčni organi potrebujejo za izvajanje kontrol DDV.

2.7 Informacije se bodo v sistemu CESOP shranjevale dve leti in uradniki za zvezo Eurofisca bodo lahko ugotovili, ali plačila, ki jih je prejel določen prejemnik plačil v danem obdobju, presegajo 10000 EUR v vseh državah članicah. Do sistema bi imeli dostop le uradniki za zvezo Eurofisca iz držav članic, edini namen, za katerega bi sistem omogočil poizvedbe, pa bi bilo preiskovanje domnevnih ali odkritih goljufij na področju DDV.

2.8 Komisija bo vsakih pet let poročala Evropskemu parlamentu in Svetu o delovanju novega orodja za upravno sodelovanje.

3. Splošne in posebne ugotovitve

3.1 EESO podpira cilj Komisije, da na podlagi jasnih zakonskih določb vzpostavi poglobljeno operativno sodelovanje med davčnimi organi v zvezi z goljufijami na področju DDV v sektorju elektronskega trgovanja. S spodbujanjem medsebojne upravne pomoči med davčnimi organi se bodo povečala finančna sredstva v nacionalnih proračunih in proračunu EU ter poenostavili konkurenčni pogoji za podjetja, ki spoštujejo davčno ureditev.

3.2 Udeleženci na trgu vse bolj uporabljajo komunikacijske tehnologije, zato je treba zakonodajo na področju boja proti goljufijam nenehno posodabljati, da se upoštevajo različni načini izogibanja davčnim predpisom in obveznostim obračunavanja DDV. Zaradi tega so nujno potrebne stalne izboljšave pri odzivanju javnih organov na prefinjene oblike goljufij na področju DDV, tako glede učinkovitosti izvrševanja davčnih predpisov (z uporabo ustrezne tehnologije) kot tudi pri sodelovanju med zadevnimi nacionalnimi organi. Ti organi bi morali delovati usklajeno ob podpori Komisije, da bi zagotovili celovit in učinkovit evropski odziv na goljufije na področju DDV v skladu z načelom subsidiarnosti, zapisanim v Pogodbah.

3.3 Zato bi bilo po mnenju EESO koristno vlagati v umetno inteligenco za odkrivanje goljufij na področju DDV v okviru novega sistema, ki se razvija, da se zagotovi popolna operativnost sistema, pod pogojem, da se v novem operativnem scenariju, ki zajema uporabo novih tehnologij in umetne inteligence v podporo dejavnostim javnih izvršilnih organov, strogo spoštujejo temeljne pravice posameznikov in posebna pravila EU, kot je Splošna uredba o varstvu podatkov ⁽¹⁾.

3.4 Čezmejna narava goljufij na področju DDV in vse enostavnejši razvoj nezakonitih praks (ki ga omogoča tehnologija), kot je na primer hiter prenos denarja, pridobljenega z goljufijo na področju DDV, zahtevata tesnejše sodelovanje ne le med organi v EU, temveč tudi med organi na svetovni ravni. Ukrepi za boj proti goljufijam na področju DDV bodo lahko uspešni le, če bodo državne davčne uprave tesneje sodelovale v duhu medsebojnega zaupanja, kar bo zahtevalo izmenjavo ustreznih informacij za izvrševanje njihovih nalog.

3.5 OECD v ta namen priporoča krepitev mednarodnega upravnega sodelovanja na področju DDV ali prometnega davka, da se obravnavajo izzivi v zvezi s pobiranjem DDV od tujih dobaviteljev, zlasti in trgovini med podjetji in potrošniki, kot je Komisija ustrezno ugotovila v svoji analizi ocene učinka.

3.6 Korak naprej v tej smeri je sporazum med EU in Norveško o upravnem sodelovanju na področju DDV (junij 2018), ki vključuje tudi posebne instrumente za izterjavo terjatev na področju DDV. EESO želi, da bi Evropska unija še naprej spodbujala mednarodno sodelovanje na področju boja proti goljufijam, da bi se lahko učinkovito in usklajeno odzivali na pojave, ki se danes širijo preko državnih in celinskih meja ter povzročajo škodo proračunu EU in nacionalnim proračunom.

3.7 EESO poudarja, da bo za potrošnike predlog pomenil nove izmenjave in obdelavo osebnih podatkov v zvezi z DDV, kar ureja Splošna uredba o varstvu podatkov, ki je bila nedavno sprejeta in se je začela izvajati v Evropi, za podjetja pa se bodo znatno povečali stroški izpolnjevanja obveznosti.

3.8 Splošna uredba o varstvu podatkov vsebuje široko opredelitev osebnih podatkov, ki zajema vse informacije v zvezi z določenim ali določljivim posameznikom, ki ga je mogoče neposredno ali posredno določiti. Zato informacije o plačilih, ki jih zajema predlog Komisije, spadajo na področje in v okvir načel varstva osebnih podatkov v skladu z Listino EU o temeljnih pravicah.

3.9 Po navedbah Komisije „[je] [o]bdavčitev [...] pomemben cilj v splošnem javnem interesu Unije in držav članic in to je bilo priznано v povezavi z omejitvami, ki se lahko naložijo v zvezi z obveznostmi in pravicami iz Uredbe (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta ⁽²⁾ ter v zvezi z varstvom podatkov v skladu z Uredbo (EU) 2018/1725 Evropskega parlamenta in Sveta ⁽³⁾. Omejitve v zvezi s pravicami do varstva podatkov so potrebne zaradi narave in obsega teh informacij, ki izvirajo od ponudnikov plačilnih storitev, in bi morale temeljiti na posebnih in vnaprej opredeljenih pogojih ter podrobnostih iz členov 243b do 243d Direktive Sveta 2006/112/ES“ ⁽⁴⁾.

3.10 EESO odločno poudarja, da je treba zmanjšati število omejitev in odstopanj od določb Splošne uredbe o varstvu podatkov in jih dovoliti izključno za točno določen cilj boja proti goljufijam na področju DDV. Organi kazenskega pregona morajo ta odstopanja, ki pomenijo posebno izjemo od splošnih in obveznih pravil o varstvu osebnih podatkov in zasebnosti posameznikov, ozko in previdno razlagati. V zvezi s tem je treba posebno pozornost nameniti: (i) cilju obdelave podatkov, ki bo morala biti dovoljena le za boj proti nezakonitemu ravnanju; (ii) posameznikom z dostopom do zbranih, shranjenih in posredovanih podatkov, ki ga je treba omogočiti le uradnikom Eurofisca pod posebnimi pogoji ter v dobro znane in omejene namene v zvezi z bojem proti goljufijam na področju DDV; (iii) nadaljnji uporabi podatkov za začetek morebitnih preiskav in dejavnosti kazenskega pregona.

⁽¹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>.

⁽²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018R1725&from=SL>.

⁽³⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018R1725&from=SL>.

⁽⁴⁾ Direktiva o DDV: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006L0112&from=SL>.

3.11 Komisija je vse zgoraj omenjene vidike uradno obravnavala v svojem predlogu, kar je nedvomno njegoa pozitivna stran. Vendar pa EESO poziva Komisijo, naj pri prihodnjem rednem delovanju sistema zagotovi **celovito in učinkovito spoštovanje** vseh jamstev temeljnih svoboščin, vključenih v predlog, in tako doseže ustrezno ravnovesje med zanesljivim izvrševanjem pravil na področju DDV ter nujnim varstvom pravic in temeljnih svoboščin posameznikov.

3.12 V zvezi s temi pravicami EESO poziva, naj pristojni nacionalni organi skrbno spremljajo in preverjajo, ali se pravila o omejitvi uporabe podatkov in informacij v predlogu ter določbe iz Splošne uredbe o varstvu podatkov v celoti in dejansko izpolnjujejo. EESO poziva Komisijo, naj pri zbiranju povratnih informacij od držav članic, ki naj bi bilo zaključeno do konca leta 2024, poleg nacionalnih organov, pristojnih za varstvo osebnih podatkov, in evropskega nadzornika za varstvo podatkov skrbno preverja, ali se v celoti upoštevajo določbe iz Splošne uredbe o varstvu podatkov, in naj Evropskemu parlamentu ter Svetu poroča o delovanju novega orodja za upravno sodelovanje (kot je predvideno v členu 59 Uredbe (EU) št. 904/2010). Če se odkrijejo izkrivljanja ali kršitve, jih je treba seveda takoj preprečiti in odpraviti.

3.13 V zvezi z zaščito evropskih podjetij, dejavnih na področju elektronskega trgovanja, EESO priporoča, naj novi sistem omogoča učinkovito zaščito in varstvo poslovnih skrivnosti že v predhodni fazi spremljanja zbiranja in analize podatkov, še zlasti pa v naslednji (morebitni) fazi kazenskega pregona. V zvezi s tem bi lahko kot standard za primerjavo uporabili izkušnje, ki jih je Evropska komisija pridobila pri zaščiti intelektualne lastnine in poslovnih skrivnosti pri zadevah na področju konkurenčnega prava.

V Bruslju, 15. maja 2019

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Luca JAHIER

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog direktive Sveta o spremembi Direktive 2006/112/ES glede uvedbe nekaterih zahtev za ponudnike plačilnih storitev

(COM(2018) 812 final – 2018/0412(CNS))

Predlog direktive Sveta o spremembi Direktive Sveta 2006/112/ES z dne 28. novembra 2006 glede določb v zvezi s prodajo blaga na daljavo in nekaterimi domačimi dobavami blaga

(COM(2018) 819 final – 2018/0415(CNS))

(2019/C 240/08)

Poročevalec: **Krister ANDERSSON**

Zaprosilo	Svet Evropske unije, 20.12.2018
Pravna podlaga	člen 113 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	12.4.2019
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	15.5.2019
Plenarno zasedanje št.	543
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	209/1/3

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO podpira cilj Komisije, da uvede dodatna pravila za zagotovitev sorazmernosti in večje pravne varnosti za trgovce, ki upravljajo elektronske vmesnike, ki omogočajo lažjo dobavo blaga potrošnikom v EU, zlasti, kadar se obravnavajo kot domnevni dobavitelji.

1.2 EESO podpira tudi namen Komisije, da vzpostavi redno sodelovanje s ponudniki plačilnih storitev na podlagi jasnih zakonodajnih določb. Po uvedbi novih ukrepov se pričakujejo obetavni rezultati, ki bodo zagotovili več sredstev za nacionalne proračune in proračun EU, poleg tega bodo poenostavljeni konkurenčni pogoji za podjetja, ki spoštujejo davčne predpise.

1.3 EESO ugotavlja, da je zakonodajni pristop Komisije skladen z načelom subsidiarnosti, saj do goljufij na področju DDV pri e-trgovanju prihaja v vseh državah članicah, in da je evropska zakonodaja najučinkovitejše orodje za uspešno podporo državam članicam pri pridobivanju informacij, potrebnih za nadzor nad DDV pri čezmejni dobavi blaga. V primerjavi s tem izvajanje različnih zakonodajnih pobud na nacionalni ravni ne bi bilo primerno za učinkovito obravnavanje vprašanj, povezanih z goljufijami na področju DDV, in ureditev bi bila preveč zapletena.

1.4 EESO hkrati poudarja, da bo predlog z vidika potrošnikov pomenil nove izmenjave in obdelavo osebnih podatkov v zvezi z DDV, kar ureja Splošna uredba o varstvu podatkov⁽¹⁾. Glede tega izrecno opozarja, da je treba v celoti spoštovati določbe te uredbe in podatke uporabljati izključno in strogo omejeno za en sam cilj, tj. boj proti goljufijam na področju DDV, na način, ki je stroškovno učinkovit in hkrati sprejemljiv za širšo javnost.

1.5 EESO na koncu priporoča Komisiji, naj izvede ustrezne naložbe v fizično premoženje in IT, da bi zagotovila delujoče centralno odložišče, in ugotavlja, da bi lahko ocenjene stroške projekta hitro in enostavno pokrili s pričakovanimi rezultati, tj. z zmanjšanjem goljufij na področju DDV in vrzeli pri pobiranju DDV.

2. Predlog Komisije in splošno ozadje

2.1 Komisija s predlogom uvaja nekatere zahteve za ponudnike plačilnih storitev, da bi zagotovila učinkovito sodelovanje med temi ponudniki in davčnimi organi ter tako izboljšala orodja proti goljufijam na področju DDV. Predlog je v skladu z direktivo o DDV pri e-trgovanju, s katero so bile uvedene nove obveznosti glede DDV za spletne tržnice in nove poenostavitve za pomoč podjetjem pri izpolnjevanju obveznosti glede DDV prek sistema „vse na enem mestu“.

(¹) Splošna uredba o varstvu podatkov: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>.

2.2 Komisija v predlogu COM(2018) 819 final uvaja dodatna pravila, s katerimi želi povečati učinkovitost svežnja o DDV pri e-trgovanju, ki je bil sprejet decembra 2017, veljati pa bo začel 1. januarja 2021. Uvaja tudi dodatne pojasnitve glede obravnave dobaviteljev za namene DDV, ki za lažjo dobavo blaga potrošnikom v EU uporabljajo elektronski vmesnik, kadar se v skladu z odstavkom 2 člena 14a direktive o DDV štejejo za domnevne dobavitelje in so torej odgovorni za pobiranje in plačilo DDV davčnim organom. Načeloma se lahko sistem „vse na enem mestu“ v skladu s členom 369b Direktive št. 2006/112/ES o DDV ⁽²⁾ uporablja samo za prijavo in plačilo DDV za čezmejno dobavo storitev in na prodajo blaga na daljavo znotraj Skupnosti in ne za domačo dobavo blaga. Ker pa imajo lahko dobavitelji, ki uporabljajo elektronski vmesnik za prodajo blaga, zaloge blaga v različnih državah članicah, od koder opravljajo domače dobave, bi to pomenilo, da bi se morali trgovci, ki imajo takšne elektronske vmesnike in ki se štejejo za domnevne dobavitelje tega blaga, registrirati v vseh državah članicah EU, v katerih imajo prvotni dobavitelji zaloge in iz katerih opravljajo domače dobave. Zato se predlaga, da se tudi njim dovoli uporaba sistema „vse na enem mestu“ za domače dobave, pri katerih se v skladu z odstavkom 2 člena 14a direktive o DDV obravnavajo kot domnevni dobavitelji. Tako se ohrani poenostavitev sistema „vse na enem mestu“ za elektronske vmesnike in preprečijo dodatni obremenjujoči postopki za podjetja. Predlog Komisije COM(2018) 819 final določa posebna pravila, potrebna za podporo sprejetju sistema „vse na enem mestu“, z nekaterimi ciljno usmerjenimi spremembami sedanjega pravnega okvira.

2.3 Sektor e-trgovanja se je v zadnjih letih izjemno povečal in potrošniki lahko zdaj prek svojih računalnikov ali pametnih telefonov preprosto izbirajo med več tisoč dobavitelji, izdelki in blagovnimi znamkami. To možnost pa zlorabljajo tudi goljufiva podjetja, da bi se izognila obveznostim v zvezi z DDV.

2.4 Natančneje, do goljufij na področju DDV pri čezmejnem e-trgovanju prihaja v treh glavnih primerih: **(i)** pri dobavah blaga in storitev znotraj EU, **(ii)** pri uvozu blaga s strani podjetij s sedežem v tretji državi ali na tretjem ozemlju za potrošnike v državah članicah ter **(iii)** pri opravljanju storitev s strani podjetij s sedežem v tretji državi za potrošnike v državah članicah.

2.5 Skupna izguba DDV v državah članicah pri čezmejni dobavi blaga se ocenjuje na 5 milijard EUR letno, nedavno pa se je ta ocena zvišala na še bolj neverjeten znesek od 7 do 10 milijard EUR. Zato je potreben odločen odziv javnih organov, ki bi si morali, kadar je to nujno in mogoče, prizadevati za sodelovanje zasebnih zainteresiranih strani.

2.6 Predlog Komisije COM(2018) 812 je namenjen zmanjšanju problema goljufij na področju DDV pri e-trgovanju s krepitvijo sodelovanja med davčnimi organi in ponudniki plačilnih storitev, saj se trenutno več kot 90 % spletnih nakupov v EU opravi preko posrednika. Izkušnje več držav članic na tem področju so pokazale, da se lahko z zadostnim sodelovanjem med davčnimi organi in ponudniki plačilnih storitev zagotovijo oprijemljivi in hitri rezultati v boju proti goljufijam na področju DDV pri e-trgovanju.

2.7 Predlog bo davčnim organom omogočil zbiranje in izmenjavo podatkov o plačilih, ki jih bodo zagotavljali ponudniki plačilnih storitev, z uporabo sistema centralnega odložišča, ki ga bo razvila Komisija v sodelovanju z nacionalnimi davčnimi organi, da bi zagotovila enoten pristop k zbiranju in analizi podatkov.

2.8 V praktičnem smislu se na podlagi člena 243b Direktive št. 2006/112/ES o DDV za ponudnike plačilnih storitev uvaja nova obveznost vodenja evidenc. V ta namen so relevantne samo tiste plačilne storitve, ki privedejo do čezmejnega prenosa sredstev na prejemnike plačil (ali subjekte, ki delujejo v imenu prejemnikov plačil), in samo, če je plačnik v eni od držav članic. Z drugimi besedami, v skladu s predlogom se izraz „čezmejni“ nanaša na transakcije, pri katerih je potrošnik v eni državi članici, dobavitelj pa v drugi državi članici ali v tretji državi. Domača plačila v predlogu Komisije niso zajeta.

2.9 Da bi izključili čezmejne prenose sredstev iz zasebnih razlogov in se osredotočili samo na plačila, povezana z gospodarsko dejavnostjo, morajo ponudniki plačilnih storitev voditi evidenco o takem prejemniku in jo dati na voljo davčnim organom šele, ko skupni znesek plačil, ki jih prejme določen prejemnik plačila, preseže prag 25 plačil v koledarskem četrtletju. Ta prag je bil določen ob upoštevanju povprečne vrednosti naročil pri spletnih nakupih, ki znaša 95 EUR, kar v povezavi z najmanj 100 plačilnimi transakcijami na leto pomeni skoraj 10000 EUR letnega prometa iz prodaje.

2.10 Ponudniki plačilnih storitev morajo hraniti informacije za identifikacijo ponudnika plačilnih storitev, ki vodi evidenco, informacije za identifikacijo prejemnika plačila in informacije o plačilih, ki jih je prejel prejemnik plačila. Informacije za identifikacijo plačnikov niso vključene v obveznost izvajalcev plačilnih storitev, da vodijo evidence, saj niso potrebne za odkrivanje goljufij. Ponudniki plačilnih storitev bodo morali evidence hraniti dve leti.

(2) Direktiva št. 2006/112/ES o DDV – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex:32006L0112>.

3. Splošne in posebne ugotovitve

3.1 EESO podpira cilj Komisije v predlogu COM(2018) 819 final, da uvede dodatna pravila za zagotovitev sorazmernosti in večje pravne varnosti za trgovce, ki upravljajo elektronske vmesnike, ki omogočajo lažjo dobavo blaga potrošnikom v EU, zlasti, kadar se obravnavajo kot domnevni dobavitelji.

3.2 EESO podpira tudi cilj Komisije, da vzpostavi redno sodelovanje s ponudniki plačilnih storitev na podlagi jasnih in preglednih določb. Obetavni rezultati, ki se jih pričakuje po uvedbi novih ukrepov, upravičujejo zakonodajna prizadevanja Komisije. Z njimi bo zagotovljenih več sredstev za nacionalne proračune in proračun EU, poleg tega pa bodo poenostavljeni konkurenčni pogoji za podjetja, ki spoštujejo davčne predpise.

3.3 Predlog je Komisija pripravila po obsežnem posvetovanju z različnimi zainteresiranimi stranmi, zlasti ponudniki plačilnih storitev, drugimi predstavniki podjetij in davčnimi organi držav članic. EESO izreka Komisiji pohvalo za obsežno zbiranje povratnih informacij in prispevkov od javnih in zasebnih akterjev, ki so bili gotovo v pomoč pri oblikovanju trdnega in uravnoteženega zakonodajnega predloga.

3.4 EESO ugotavlja, da je zakonodajni pristop v tem predlogu skladen z načelom subsidiarnosti, določenim v Pogodbah, saj se goljufije na področju DDV pri e-trgovanju pojavljajo v vseh državah članicah, in da je evropska zakonodaja najučinkovitejše orodje za uspešno podporo državam članicam pri pridobivanju informacij, potrebnih za nadzor nad DDV pri čezmejnih dobavah. V primerjavi s tem izvajanje različnih zakonodajnih pobud na nacionalni ravni ne bi bilo primerno za učinkovito obravnavanje vprašanj, povezanih z goljufijami na področju DDV, in ureditev bi bila preveč zapletena.

3.5 Ponudniki plačilnih storitev morajo v skladu s predlogom Komisije voditi evidenco podatkov, ki jih že imajo na voljo zaradi izvajanja plačilnih transakcij, kar je skladno z načelom sorazmernosti, ki ga določata Pogodbi in ga je nadalje razvilo Sodišče Evropske unije v svoji sodni praksi. Poleg tega bo z obveznostjo vodenja evidenc in posredovanja podatkov davčnim organom, ki bo harmonizirana na ravni EU, upravno breme za ponudnike plačilnih storitev omejeno v primerjavi z bremenom, ki bi ga zanje pomenila zahteva po skladnosti z različnimi nacionalnimi pristopi.

3.6 Glede tega je analiza ocene učinka pokazala, da bo harmonizacija obveznosti poročanja v enem samem formatu za posredovanje informacij zmanjšala stroške izpolnjevanja obveznosti za ponudnike plačilnih storitev, ki bodo lahko sodelovali pri boju proti goljufijam na področju DDV z razumnim in uravnoteženim učinkom na njihovo vsakdanje poslovanje.

3.7 Prag 25 plačil na četrtoletje, ki ustreza približno 10000 EUR letnega prometa, če izhajamo iz povprečne vrednosti transakcije e-trgovanja v EU v višini 95 EUR, se zdi razumen in sorazmeren tudi ob upoštevanju dejstva, da znesek 10000 EUR običajno že sproži obveznosti v zvezi z DDV v državah članicah. Poleg tega se ta znesek ujema s pragom v višini 10000 EUR za dobave znotraj EU, ki je bil uveden z direktivo o DDV pri e-trgovanju. Najmanjši znesek 10000 EUR se torej zdi primeren za doseg ravnesja med zaščito povsem zasebnih transakcij, ki niso povezane z goljufijami na področju DDV, in ciljem, da se vzpostavi izvedljiv sistem spremljanja za zmanjšanje števila goljufij. Vseeno pa bi morala Evropska komisija spremljati razvoj, da bi zagotovila ustreznost pragov skozi čas in po potrebi predlagala spremembe.

3.8 EESO poudarja, da bo predlog – z vidika potrošnikov – pomenil nove izmenjave in obdelavo osebnih podatkov v zvezi z DDV, kar ureja pred kratkim sprejeta Splošna uredba o varstvu podatkov, ki se izvaja v vsej Evropi s precejšnjimi stroški skladnosti s predpisi za podjetja v EU.

3.9 Splošna uredba o varstvu podatkov vsebuje široko opredelitev osebnih podatkov, ki vključuje katere koli informacije v zvezi z določenim ali določljivim posameznikom, ki ga je mogoče neposredno ali posredno določiti. Zato informacije o plačilih, vključene v predlog Komisije, spadajo na področje in v okvir načel varstva osebnih podatkov, kot so določena v Listini o temeljnih pravicah.

3.10 Po navedbah Komisije „bi se v okviru te pobude obdelovale samo informacije o plačilih, ki so potrebne za boj proti goljufijam na področju DDV pri e-trgovanju. Informacije, ki bi se obdelovale, se nanašajo samo na prejemnike sredstev (prejemniki plačil) in na same plačilne transakcije (znesek, valuta, datum), informacije o potrošnikih, ki plačajo blago ali storitve (plačniki), pa niso del izmenjave informacij. Tako se navedene informacije ne bi uporabile za druge namene, kot je nadzor nad nakupovalnimi navadami potrošnikov. [...] Iz področja uporabe pobude bi bila izključena tudi domača plačila. Poleg tega bi bile informacije o plačilih na voljo le uradnikom za zvezo Eurofisca v državah članicah in le za čas, ki je potreben za boj proti goljufijam v zvezi z DDV pri e-trgovanju.“

3.11 EESO odločno poudarja, da je treba v celoti spoštovati določbe Splošne uredbe o varstvu podatkov in podatke uporabljati izključno in strogo omejeno za en sam cilj, tj. boj proti goljufijam na področju DDV, ki je stroškovno učinkovit in hkrati sprejemljiv za širšo javnost. V zvezi s tem EESO poziva Komisijo, naj pri zbiranju povratnih informacij od držav članic, ki naj bi bilo zaključeno do konca leta 2024, skrbno preverja, ali so bile določbe Splošne uredbe o varstvu podatkov v celoti upoštewane in ali je mogoče morebitne primere kršitev teh določb v državah članicah ugotoviti in popraviti.

3.12 Nazadnje EESO Komisiji priporoča, naj prilagodi naložbe v fizično premoženje in IT, da bi zagotovila delujoče centralno odložišče, ter ugotavlja, da bi lahko ocenjene stroške projekta – 11,8 milijona EUR za vzpostavitev in 4,5 milijona EUR letno za delovanje – zlahka in hitro pokrili s pričakovanimi rezultati, ki bi jih dosegli z zmanjšanjem obsega goljufij na področju DDV in odpravo vrzeli pri pobiranju DDV, saj skupna izguba DDV, povezana s čezmejno dobavo blaga, presega 5 milijard EUR, skupna vrednost spletnih nakupov v letu 2017 pa je znašala približno 600 milijard EUR.

V Bruslju, 15. maja 2019

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Luca JAHIER

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Trajnostno biogospodarstvo za Evropo: krepitev povezave med gospodarstvom, družbo in okoljem

(COM(2018) 673 final)

(2019/C 240/09)

Poročevalec: **Mindaugas MACIULEVIČIUS**

Soporočevalec: **Udo HEMMERLING**

Zaprosilo	Evropska komisija, 14.12.2018
Pravna podlaga	člena 29(1) in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Sklep predsedstva	16.10.2018
Pristojnost	strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	25.4.2019
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	15.5.2019
Plenarno zasedanje št.	543
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	203/1/4

1. Sklepi in priporočila

1.1 **Nujno je treba ukrepati na svetovni ravni:** globalni izzivi, kot so podnebne spremembe in naraščanje svetovnega prebivalstva, nas silijo k pospešenemu iskanju nadomestkov za fosilna goriva in gospodarnejši rabi bioloških virov. Kmetijstvo in gozdarstvo sta največja proizvajalca biomase, ki ni namenjena za hrano ali krmo, zato pomembno prispevata k biogospodarstvu. Nove vrednostne verige omogočajo dodatne možnosti za prehod dejavnosti v podeželskem gospodarstvu z gospodarstva, ki temelji na fosilnih gorivih, na gospodarstvo, ki temelji na biomasi.

1.2 Glede na navedeno, je treba **večjo ozaveščenost glede izkoriščanja** bioloških virov obravnavati prednostno v skladu s podnebnimi cilji iz Pariškega sporazuma. Z biogospodarskimi dejavnostmi je treba poleg doseganja boljšega razumevanja **potrošnike pritegniti** z rednimi nasveti in informacijami, da se spodbudijo potrebne spremembe in omogoči uvedba ukrepov za oblikovanje trga, s katerimi se bo okrepilo zaupanje potrošnikov ter javno naročanje izdelkov na biološki osnovi, proizvedenih v EU.

1.3 Obstajajo **možnosti** za biotsko raznovrstnost, industrijo, gospodarski razvoj in delovna mesta. EESO pozdravlja posodobitev strategije za biogospodarstvo iz leta 2012, ki je pomemben korak v pravo smer. Po vsem svetu obstaja povpraševanje po trajnostnih bioloških izdelkih, ki gospodarno izkoriščajo vire, vendar je treba kljub precejšnjemu napredku v novi različici strategije nekatere vključene ukrepe še začeti izvajati.

1.3.1 Poleg dostopa do finančnih instrumentov je bistveno, da **se vzpostavijo posamezne prožne posvetovalne ali svetovalne službe**, ki bi kmetijsko-živilskim malim in srednjim podjetjem (MSP) pomagale na začetku dolgoročnih inovativnih projektov. Ta podjetja iz več razlogov, tudi zaradi omejenih človeških, finančnih in infrastrukturnih virov, pogosto nimajo potrebnega notranjega znanja in izkušenj.

1.3.2 Pri **javno-zasebnem sodelovanju** bi bilo treba ustrezno pozornost nameniti primarnim proizvajalcem. Ta model bi bilo mogoče podpreti z vrsto ukrepov in instrumentov v okviru **skupne kmetijske politike** (SKP).

1.3.3 Z vključitvijo **raziskav, inovacij in dejavnosti biogospodarstva** v dolgoročno strategijo bo lažje podpreti **razvoj in ponovljivost**.

1.3.4 Stalno **izobraževanje in usposabljanje** delavcev in primarnih proizvajalcev je ključnega pomena. Pomembno je spodbujati **izmenjavo znanja**, zagotavljati podporo za nadnacionalne mreže in slediti družbenim in tehnološkim spremembam. Pristopi k izobraževanju, udeležbi in komuniciranju, ki vključujejo podeželske deležnike biogospodarstva, so ključnega pomena.

1.3.5 Nujno je treba spodbujati **krožno gospodarstvo in medsektorske teritorialne povezave** v EU in širše, zlasti v zvezi z uresničevanjem zavez glede ciljev trajnostnega razvoja in ciljev COP21.

1.3.6 Vse države članice bi morale v svoje politike in programe **vključiti celovito strategijo biogospodarstva** ter pritegniti pristojne lokalne organe in ustrezne deležnike (primarne proizvajalce, izvajalce raziskav in izobraževanja, industrijo, civilno družbo, socialne partnerje ipd.).

1.3.7 EU bi si morala prizadevati za **določanje cen emisij CO₂ na svetovni ravni**, saj bi s tem nevtravno in učinkovito spodbujala biogospodarstvo in k blaženju podnebnih sprememb pritegnila vse udeležence na trgu.

1.4 Spoštovanje trajnostnih načel je bistveno za „novo“ biogospodarstvo, naravne vire pa je treba ohraniti, da bi ostali produktivni. Zato mora biogospodarstvo upoštevati trajnostna merila. Da bi se izognili izkrivljanju, ki škoduje okolju, gospodarstvu in družbi, morajo za biomaso iz Evropske unije veljati ista pravila kot za biomaso iz tujine.

2. Splošne ugotovitve

Biogospodarstvo zajema proizvodnjo obnovljivih bioloških virov ter njihovo pretvorbo v hrano, krmo, proizvode na biološki osnovi in bioenergijo. Zajema kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, živilsko industrijo, proizvodnjo celuloze in papirja ter dele kemične, biotehnološke in energetske industrije.

2.1 Cilj strategije EU za biogospodarstvo iz leta 2012 je bil „zagotoviti pogoje za bolj inovativno in konkurenčno družbo, ki gospodarno izkorišča vire in v kateri je prehranska varnost usklajena s trajnostno rabo bioloških obnovljivih virov za industrijske namene, hkrati pa je zagotovljeno varstvo okolja“. Komisija je leta 2017 pregledala svojo strategijo EU za biogospodarstvo iz leta 2012 in ugotovila, da so se cilji strategije izkazali za ustrezne ter da se v Evropi in širše vse bolj priznava pomen priložnosti, ki jih ponuja biogospodarstvo. Oktobra 2018 je predstavila akcijski načrt za razvoj trajnostnega in krožnega biogospodarstva z namenom „izboljšati in razširiti trajnostno uporabo obnovljivih virov za reševanje globalnih in lokalnih izzivov, kot so podnebne spremembe in trajnostni razvoj“⁽¹⁾.

2.2 Število svetovnega prebivalstva bo po pričakovanjih do leta 2050 naraslo na skoraj 10 milijard⁽²⁾, zato je treba nujno učinkoviteje izkoriščati biološke vire, da bosta na voljo varna, hranljiva, visokokakovostna in cenovno dostopna hrana za več ljudi – pri čemer bo okoljski in podnebni vpliv na proizvodno enoto manjši – in zadostna količina obnovljivega biološkega materiala za proizvodnjo pomembnega deleža energije, ki jo zdaj pridobivamo iz fosilne surove nafte, in sicer skupaj z vetrno in sončno energijo ter drugimi obnovljivimi viri energije. V skladu z nedavnim razvojem politike, vključno s cilji trajnostnega razvoja Organizacije združenih narodov⁽³⁾ in konvencijo o spremembi podnebja (zaveze COP21), je bilo torej treba preusmeriti ukrepe in posodobiti strategijo za biogospodarstvo.

2.3 Komisija je v okviru posodobljene strategije o biogospodarstvu⁽⁴⁾ napovedala izvajanje 14 ukrepov v letu 2019, med drugim:

- vzpostavitev tematske platforme za naložbe v krožno biogospodarstvo v vrednosti 100 milijonov EUR, da bi biološke inovacije približala trgu, zmanjšala tveganja, povezana z zasebnimi naložbami v trajnostne rešitve, in spodbudila razvoj novih trajnostnih biorafinerij po vsej Evropi,
- razvoj strateškega načrta uvajanja trajnostnih prehranskih in kmetijskih sistemov, gozdarstva in proizvodnje na biološki osnovi,
- vzpostavitev instrumenta EU za podporo politikam na področju biogospodarstva v okviru programa Obzorje 2020, da se razvijejo nacionalni in regionalni načrti za biogospodarstvo,
- začetek pilotnih ukrepov za razvoj biogospodarstva na podeželskih, obalnih in mestnih območjih, na primer na področju ravnanja z odpadki ali sekvenciacije ogljika v kmetijske površine,
- izvajanje vseevropskega sistema spremljanja, s katerim bo spremljala napredek na poti proti trajnostnemu, krožnemu biogospodarstvu,

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/research/bioeconomy/pdf/ec_bioeconomy_strategy_2018.pdf.

⁽²⁾ <https://www.un.org/development/desa/en/news/population/world-population-prospects-2017.html>

⁽³⁾ <https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>.

⁽⁴⁾ <https://ec.europa.eu/research/bioeconomy/index.cfm?pg=policy&lib=strategy>.

- krepitev baze znanja in razumevanja v zvezi s posameznimi področji biogospodarstva z zbiranjem podatkov in zagotavljanjem boljšega dostopa do njih prek centra znanja za biogospodarstvo,
- pripravo smernic in spodbujanje dobre prakse v zvezi z delovanjem biogospodarstva v okviru varnih ekoloških meja.

2.4 Biogospodarstvo lahko zagotovi rešitve za zmanjšanje emisij CO₂ in odvisnosti od uvoza fosilnih virov. Gozdovi v EU na primer vežejo količino ogljika, ki predstavlja 10-odstotni delež letnih emisij v EU, hkrati pa so trajnosten in stalen vir biomase za obnovljivo energijo. Poleg tega bi po ocenah 100000 kemikalij, ki se trenutno proizvajajo, teoretično lahko pridobivali iz obnovljivih surovin. To ne pomeni, da bi se morale vse pridobivati iz obnovljivih surovin, vendar pa je teoretično to mogoče. Tako bomo lahko vsakodnevne gospodinske artikle proizvajali lokalno in iz obnovljivih virov, hkrati pa pripomogli k ustvarjanju delovnih mest, zlasti na obalnih in podeželskih območjih, in rasti v Evropi, ki ima še vedno veliko tehnološko prednost. Po ocenah industrije bi lahko do leta 2030 ustvarili milijon novih delovnih mest v industrijskih panogah, ki temeljijo na rabi biomase.

2.5 Vendar pa so na poti k večjim inovacijam v biogospodarstvu EU še vedno velike ovire. Ena od njih je cenovna konkurenčnost proizvodov, tako v primerjavi s fosilnimi alternativami kot tudi s podobnimi proizvodi od drugod po svetu. Na stroškovno učinkovitost vplivajo mnogi dejavniki, vključno s stopnjo zrelosti tehnologije, stroški dela, subvencijami za fosilna goriva in amortizacijo, pa tudi nizko stopnjo tržne podpore za proizvode na biološki osnovi. Problemu konkurenčnosti je treba prišteti še težave pri dostopu do financiranja za inovativne projekte in proizvodne enote, pogosto pomanjkljivo ozaveščenost končnih uporabnikov o proizvodih na biološki osnovi in pomanjkanje znanj in spretnosti ter odnosov na operativni ravni, ki so potrebni za razvoj sektorja. Poleg tega so postopki za odobritev novih projektov na področju materialov biološkega izvora vse daljši in težavnejši, kar povzroča precejšnjo pravno negotovost in finančna tveganja za gospodarske akterje.

3. Posebne ugotovitve

EESO pozdravlja sporočilo, s katerim Komisija posodablja strategijo za biogospodarstvo iz leta 2012. Potrebujemo dolgoročno, dosledno in učinkovito politiko za spodbujanje biogospodarstva. Vendar pa ta krovna strategija za biogospodarstvo še vedno ni samodejno povezana z drugimi obstoječimi instrumenti politike. Za učinkovito oblikovanje politik biogospodarstva je zato še vedno ključno, da se ugotovijo sinergije med političnimi področji, tako da se upoštevajo trajnostna proizvodnja hrane, trajnostno izkoriščanje naravnih virov, uravnotežen teritorialni razvoj na podeželju ter varno in dostojno življenje.

3.1 Namen posodobitve je izkoristiti naložbe EU in v njej se zelo poudarjata krepitev in širitev sektorjev biogospodarstva s sproščanjem naložb in trgov, vendar pa je posodobitev pomanjkljiva (ne zgolj na področju raziskav in razvoja) glede pomoči biogospodarskim podjetjem pri pridobivanju sredstev, strategiji vstopa na trg, razvoju organizacije in dokončnem izoblikovanju izdelkov. Vlagatelji v rast v zgodnji fazi na nacionalni in regionalni ravni s svetovanjem po meri za industrijo mikro in malega obsega ter zagonska podjetja so prav tako potrebni kot sproščanje naložb EU za velike projekte. Za komercializacijo novih izdelkov je potreben celovit pristop k financiranju.

3.2 V posodobitvi je poudarjeno tudi dejstvo, da je mogoče različne vire naložb najbolje izkoristiti s sinergijami med zasebnim in javnim sektorjem. V tem smislu je Skupno podjetje za industrijske panoge, ki temeljijo na rabi biomase, ključno pri podpori razvoja infrastrukture za evropsko industrijo, ki temelji na rabi biomase, in vrednostnih verig za izkoriščanje obnovljivih virov, vključno z odpadki.

3.3 Vendar pa se premalo poudarja zasebni sektor, zlasti primarni proizvajalci, tj. kmetje, lastniki gozdov in njihove zadrage, ki imajo pomembno vlogo pri razvoju trajnostnega biogospodarstva, pozornost pa je treba nameniti tudi MSP, ki so pomemben del kmetijsko-živilske verige. V tem okviru bi lahko SKP postala zanimivo orodje za pomoč kmetom, lastnikom gozdov in njihovim zadrgam, da bi več vlagali v proizvodnjo in jo naredili bolj trajnostno.

3.4 Zato je nujno treba ustvariti ugodne tržne pogoje, to pa je povezano tudi z ravno zaupanja potrošnikov v informacije, ki jih prejmejo o izdelkih, ki jih nameravajo kupiti. Vredno bi bilo razmisliti o standardih za obveščanje. Pomemben prvi korak je bila vzpostavitev jasnih vseevropskih standardov za proizvode na biološki osnovi, da se bolje zaščiti verodostojnost standardov, dogovorjenih na ravni industrijske panoge, ter hkrati prepreči zmeda med potrošniki in poveča zaupanje industrijskih odjemalcev in javnih naročnikov. Veliko je treba še postoriti, da bi potrošnikom prek pametnih strategij komuniciranja pomagali pri ozaveščenem odločanju.

3.5 Posodobljena strategija tudi poudarja načelo širitve, spregledan pa je pojem ponovljivosti. Raziskave so v teku, dolgoročne inovacije in strategije biogospodarstva je treba izvajati skupaj. Temeljne in uporabne raziskave bi morale biti dobro usklajene in prispevati k skupnim strateškim ciljem. Pozornost bi bilo treba nameniti tudi razvoju visokokakovostne infrastrukture ali grozdov za raziskave in inovacije, dostopu do njih in njihovem vzdrževanju. Z ustanavljanjem vrhunskih centrov za uporabne raziskave o povsem biotehnoloških postopkih proizvodnje, ki bi oblikovali inovativne in trajnostne rešitve, bi na primer lahko pomagali MSP, da bi dobila dostop do obsežnega znanja. K prenosu znanja bi prispevale predstavitve in primeri. S predstavitvami bi MSP dobila celovito sliko o tem, katere tehnologije so na voljo na njihovem področju biogospodarstva.

3.6 Podeželska območja EU doživljajo temeljne gospodarske, demografske in institucionalne spremembe. Zato je treba ustrezno pozornost nameniti infrastrukturnim in logističnim izboljšavam za podporo obstoječih in novih dobavnih verig, hkrati pa je treba optimizirati trajnostno izkoriščanje naravnih virov ter ustvarjanje delovnih mest in dodane vrednosti na podeželskih območjih.

3.7 Ni mogoče dovolj poudariti dejstva, da uvedba tehnološko naprednih strojev v biogospodarstvo zahteva boljše znanje in spretnosti na področju upravljanja in vzdrževanja, vključno z dodatno usposobljenostjo na področju informacijske in računalniške tehnologije, novimi programi usposabljanja na področju zdravja in varnosti ter boljšim razumevanjem in upoštevanjem vidikov varstva okolja. Izjemno pomembna sta stalen razvoj in izpopolnjevanje znanj in spretnosti posameznikov skozi celo življenje, kot tudi odprava vrzeli v znanju in spretnostih v biogospodarskem sektorju, ki je v vzponu. V posodobljeni strategiji niso predlagane medsebojne izmenjave ter skupne dejavnosti raziskovalcev, služb za podporo inovacijam, kmetov, gozdarjev, njihovih zadrug ali drugih zasebnih akterjev, ki bi bile bistvene za spodbujanje izmenjave znanj.

3.8 Brez nadgradnje ravnanja z ostanki, stranskimi produkti in odpadki ter spodbujanja krožnega gospodarstva ne bo možno doseči ciljev trajnostnega razvoja OZN niti ublažiti posledic podnebnih sprememb⁽⁵⁾. Sodelovanje med sektorji (živilski, neprehranski sistemi in podeželska območja) in celinami je tu nujno. Dodatno pozornost je treba nameniti teritorialnim in lokalnim povezavam (med mesti in podeželjem, med podeželskimi območji ter med kopnim in morjem) ter njihovem prispevku k trajnostnim vrednostnim verigam in grozdom biogospodarstva na podeželju. Razvoj teh povezav v Srednji in Vzhodni Evropi je ključen, da bodo te države lahko oblikovale strateške cilje razvoja za boljšo predelavo biomase. Srednja in Vzhodna Evropa je bogata z biomaso zaradi obsežnih kmetijskih, gozdarskih in ribiških dejavnosti. Biomasa nudi velik potencial v zvezi z živili, krmo, industrijskimi surovinami, biogorivi in oskrbo z energijo, ki je malo izkoriščen ali pa sploh ni. V posodobljeni strategiji poleg tega ni dovolj izpostavljena zamisel, da sta potrebna mednarodno sodelovanje, s katerim bi najučinkoviteje združili strokovno znanje in zmogljivosti, ter krepitev sinergij z državami članicami in raziskovalnimi programi zunaj EU. Mednarodna partnerstva so zlasti pomembna za preskušanje in ponovljivost rešitev.

3.9 Pri uresničevanju ciljev iz Pariškega sporazuma bi bilo treba nenazadnje čim bolj izkoristiti tržne mehanizme. Z določanjem cen emisij CO₂ na svetovni ravni bi na nevtralen in učinkovit način k sodelovanju pritegnili vse udeležence na trgu. EESO Komisijo spodbuja, naj dejavno preučuje različne možnosti in ukrepe ter pri usmeritvi k določanju cen emisij CO₂ na svetovni ravni sodeluje z drugimi državami. Z učinkovitim in pravičnim določanjem cen emisij CO₂ na svetovni ravni bi se izenačili konkurenčni pogoji za izvozna podjetja na svetovnih trgih, zaradi česar bi se zmanjšalo tveganje za selitev naložb in delovnih mest. Poleg tega bi se odpravila konkurenčna prednost uvoženega blaga po nižjih cenah zaradi nižjih zahtev v zvezi s podnebjem.

V Bruslju, 15. maja 2019

Predsednik

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Luca JAHIER

⁽⁵⁾ UL C 440, 6.12.2018, str. 45.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) 2015/757, da bi se ustrezno upošteval svetovni sistem zbiranja podatkov o porabi goriva ladij

(COM(2019) 38 final – 2019/0017 (COD))

(2019/C 240/10)

Poročevalec: **Constantine CATSAMBIS**

Zaprosilo	Evropski parlament, 11.2.2019 Svet, 13.2.2019
Pravna podlaga	člena 192(1) in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Sklep predsedstva	19.2.2019
Pristojnost	strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	25.4.2019
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	15.5.2019
Plenarno zasedanje št.	543
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	204/0/2

1. Sklepi in priporočila

1.1 To mnenje obravnava predlog Evropske komisije za spremembo Uredbe (EU) 2015/757 o spremljanju emisij ogljikovega dioksida iz pomorskega prevoza, poročanju o njih in njihovem preverjanju⁽¹⁾ (uredba EU o SPP). Kar zadeva predloge sprememb te uredbe, je treba opozoriti na mnenje NAT/616 iz leta 2013 o emisijah iz pomorskega prometa, ki ga je pripravil poročevalec Stefan Back. Uredba iz leta 2015 namreč vsebuje veliko pomembnih predlogov iz mnenja, med drugim v členu 22, v skladu s katerim Komisija v primeru mednarodnega sporazuma o globalnem sistemu za spremljanje, poročanje in preverjanje pregleda to uredbo in po potrebi predlaga spremembe, da se zagotovi skladnost z mednarodnim sporazumom.

1.2 Odbor za varstvo morskega okolja (MEPC) Mednarodne pomorske organizacije (IMO), ki deluje v okviru Združenih narodov, je leta 2016 sprejel spremembe Konvencije MARPOL, s katerimi je bil vzpostavljen pravni okvir za svetovni sistem zbiranja podatkov o porabi goriva ladij (svetovni sistem zbiranja podatkov IMO), na podlagi česar so se z januarjem 2019 začele izvajati obveznosti spremljanja.

1.3 Komisija je poudarila, da bi delna uskladitev obeh sistemov za spremljanje, poročanje in preverjanje lahko prispevala k zmanjšanju upravnega bremena ladijskih družb in uprav ter hkrati ohranila ključne cilje uredbe EU o SPP. Komisija v ta namen predlaga omejeno uskladitev te uredbe s svetovnim sistemom zbiranja podatkov IMO, kar zadeva opredelitev pojmov, parametre spremljanja, načrte spremljanja in predloge.

1.4 Predlagane spremembe uredbe EU o SPP so naslednje:

1.4.1 Pri obveznostih poročanja v primeru zamenjave družbe je treba hkrati upoštevati tudi ustrezne določbe svetovnega sistema zbiranja podatkov IMO. S tem se zagotovi, da bodo isti pravni subjekti spremljali in poročali v skladu s podobno izračunanimi poročevalnimi obdobji.

1.4.2 Parameter „prepeljani tovor“ ostaja parameter prostovoljnega spremljanja za družbe, ki so na podlagi prepeljanega tovora pripravljene zagotoviti izračun povprečne energijske učinkovitosti svojih ladij.

1.4.3 Sedanji parameter „čas, preživet na morju“ se nadomešča s pojmom „ure plovbe“, kakor je opredeljen v svetovnem sistemu zbiranja podatkov IMO.

1.4.4 Izračun „preplute razdalje“ bi moral temeljiti na možnostih, ohranjenih v okviru ustreznih smernic svetovnega sistema zbiranja podatkov IMO.

⁽¹⁾ Uredba (EU) 2015/757 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2015 o spremljanju emisij ogljikovega dioksida iz pomorskega prevoza, poročanju o njih in njihovem preverjanju ter spremembi Direktive 2009/16/ES (UL L 123, 19.5.2015, str. 55).

1.4.5 Minimalno vsebino načrtov za spremljanje bi bilo treba racionalizirati, da bi se upoštevale smernice IMO za pripravo načrta upravljanja energijske učinkovitosti ladij (SEEMP), razen za določbe, ki so potrebne za zagotavljanje, da se v okviru uredbe EU o SPP spremljajo in sporočajo samo podatki, ki so povezani z EU.

1.4.6 Spremljanje emisij CO₂ z ladij v pristaniščih EU in poročanje o njih mora potekati ločeno, da se spodbudi izvajanje razpoložljivih ukrepov za zmanjšanje emisij CO₂ v pristaniščih EU ter poveča ozaveščenost o emisijah iz ladijskega prevoza.

1.4.7 Sedanje določbe uredbe EU o SPP glede preverjanja podatkov, ki ga izvajajo akreditirane tretje strani, je treba obdržati, da se ohrani cilj EU glede zagotavljanja zanesljivih in časovno primerljivih informacij za nadaljnje sprejemanje odločitev na ravni EU ali na svetovni ravni.

1.5 Ostala pomembna vprašanja v zvezi z zagotovitvijo popolne skladnosti s smernicami sistema zbiranja podatkov IMO se nanašajo predvsem na organe za preverjanje, načine preverjanja, predmet spremljanja in objavo občutljivih poslovnih podatkov. Cilj popolne uskladitve uredbe EU o SPP s sistemom zbiranja podatkov IMO je poenotiti zakonodajo na svetovni ravni, da se čim bolj zmanjša dodatno breme, ki močno vpliva zlasti na mala in srednja podjetja v sektorju ladijskega prevoza, ter se izogniti dvojnemu poročanju v okviru dveh različnih sistemov.

2. Splošne ugotovitve

2.1 EESO je v mnenju iz leta 2013⁽²⁾ izrazil pomisleke, ali so operativne informacije in podatki, ki se ne nanašajo na porabo goriva in emisije in ki jih je treba spremljati in o njih poročati v skladu z uredbo EU o SPP, nujni in ali imajo dodano vrednost. Zlasti je izrazil pomislek glede nujnosti informacij, določenih v členu 9 (d) do (g), kar zadeva spremljanje parametrov za posamezno plovbo, členu 10(g) do (j), kar zadeva spremljanje parametrov na letni ravni, in Prilogi II, kar zadeva spremljanje drugih (pomembnih) informacij, saj so te informacije poslovno občutljive in je lahko vprašljivo, ali jih je smiselno zagotavljati v zbirni obliki.

2.2 Komisija s predlaganimi spremembami uredbe EU o SPP načeloma ohranja stališče glede objave zbranih podatkov od posameznih ladij. Predlagane spremembe so tehnične prilagoditve, ki pomenijo tehnične popravke pri določanju parametrov. Zato ne gre za popolno uskladitev uredbe EU o SPP s sistemom zbiranja podatkov IMO, kot sta jo zahtevala Mednarodna pomorska organizacija in sektor ladijskega prevoza v svojih javnih izjavah. Poleg tega ostajajo odprta pomembna vprašanja, zlasti glede organov za preverjanje, načinov preverjanja, predmeta spremljanja in objave občutljivih poslovnih podatkov.

2.3 Komisija bi morala v svoji oceni predlaganih sprememb upoštevati dejstvo, da je svetovna industrija ladijskega prevoza v skladu s cilji Pariškega sporazuma popolnoma zavezana zmanjšanju emisij CO₂ za vsaj 40 % do leta 2030, prizadevanjem za 70-odstotno zmanjšanje do leta 2050 v primerjavi z letom 2008 in zmanjšanju emisij toplogrednih plinov za vsaj 50 % do leta 2050 v primerjavi z letom 2008. IMO je – v skladu s svojim načrtom za razogljičenje do leta 2050 – aprila 2018 sprejel začetno strategijo, ki naj bi bila revidirana leta 2023 in ki zagotavlja okvir za razvoj in sprejetje konkretnih kratkoročnih ukrepov za zmanjšanje emisij CO₂ in predlogov srednje- do dolgoročnih ukrepov za ustrezno zmanjšanje emisij v dogovorjenih rokih in načrtih izvajanja.

2.4 Glede na število in vsebino predlogov držav članic in sektorja ladijskega prevoza, ki bodo obravnavani na prihodnjih posvetovanjih v okviru IMO, se zdi, da si vse zainteresirane strani močno prizadevajo za zakonsko ureditev energijske učinkovitosti svetovne trgovinske flote s konkretnimi roki in na podlagi natančnih informacij in podatkov v zvezi z emisijami CO₂ z ladij, zagotovljenih v okviru sistema zbiranja podatkov IMO.

2.5 Po mnenju EESO bo predlagana delna uskladitev vodila k obremenjujočim in neučinkovitim podvojenim zahtevam glede spremljanja in poročanja, saj bodo za obveznosti poročanja veljala dva različna sistema: regionalni (evropski) in svetovni (IMO). Tako bodo morale ladje izpolnjevati tako zahteve glede spremljanja in poročanja iz uredbe EU o SPP kot tiste, ki izhajajo iz svetovnega sistema zbiranja podatkov IMO. EU in IMO imata različne predloge za poročanje, kar povečuje obseg dela, upravno breme in stroške za ladijske posadke in pomorski promet.

2.6 S popolno uskladitvijo uredbe EU o SPP s sistemom zbiranja podatkov IMO bi ustvarili mednarodno poenoteno in zanesljivo bazo podatkov o emisijah CO₂ z ladij, hkrati pa bi bilo to tudi v skladu z agendo Evropske komisije za boljše pravno urejanje, katere cilj je usmerjena zakonodaja, ki zagotavlja doseganje zastavljenih ciljev in koristi za evropsko gospodarstvo z minimalnimi stroški. S tem bi zagotovili tudi enake mednarodne konkurenčne pogoje za evropske ladje. Cilj popolne uskladitve uredbe EU o SPP s sistemom zbiranja podatkov IMO je poenotiti zakonodajo na svetovni ravni, da se čim bolj zmanjša dodatno breme, ki močno vpliva zlasti na mala in srednja podjetja v sektorju ladijskega prevoza, ter se izogniti dvojnemu poročanju v okviru dveh različnih sistemov.

(²) Mnenje EESO o spremljanju emisij ogljikovega dioksida iz pomorskega prometa (UL C 67, 6.3.2014, str. 170).

2.7 V skladu z uredbo EU o SPP mora Komisija objavljati prejete podatke skupaj z identifikacijskimi podatki o družbah in posameznih ladjah, da jih lahko uporabi tudi tretja stran. Namen sistema IMO je preprosto določiti skupne emisije CO₂ v mednarodnem ladijskem sektorju, da se olajša sprejemanje nadaljnjih političnih odločitev in morebitnih dodatnih ukrepov za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov. Komisija pa želi objaviti podrobne (in poslovno občutljive) podatke o posameznih ladjah, ki pristajajo v pristaniščih EU/EGP, kar bi se lahko zlorabljal in bi lahko imelo za posledico nepravilno kaznovanje ladij, izkrivljanje konkurence in podrejen konkurenčni položaj lastnikov ladij iz EU na svetovnem trgu ladijskega prevoza ter ladij, ki pristajajo v pristaniščih EU.

2.8 Zaželeno bi bilo, da bi se obstoječi mehanizmi IMO uprav držav zastave za izvrševanje in izvajanje uporabljali v okviru enega samega delujočega sistema zbiranja podatkov o porabi goriva na svetovni ravni. V skladu s sistemom IMO so informacije z ladij, ki jih IMO predloži država zastave, anonimne z vidika tretjih strani.

3. Posebne ugotovitve

3.1 V zvezi s predlogom je treba izpostaviti naslednje tehnične vidike: v skladu s členom 21(f) mora Evropska komisija še vedno javno objavljati povprečno letno porabo goriva in emisije CO₂ na prepluto razdaljo in prepeljani tovor pri plovbah. To se zdi v nasprotju z novo spremenjeno določbo člena 9(1)(f) (novo besedilo) predloga, po katerem naj bi bilo vsakršno spremljanje prepeljanega tovora (po posameznih plovbah) prostovoljno, saj je prepeljani tovor tukaj parameter prostovoljnega spremljanja; predlagana sprememba zato ni v skladu s sistemom zbiranja podatkov IMO. Poleg tega se zdi, da parameter nosilnosti ladje – kljub temu, da je bila v členu 3(p) in členu 11(3)(a)(xi) predloga dodana opredelitev nosilnosti ladje – ni dosledno vključen v vse člene predloga, kar bi se lahko razlagalo kot pomanjkanje zaupanja Komisije v učinkovitost sistema zbiranja podatkov IMO.

3.2 Spremembe člena 11(2) in člena 3 (d) predloga o zamenjavi družbe so dobrodošle, saj se s tem uvaja odgovornost prejšnjega lastnika, kar je doslej zelo manjkalo v primerih, ko je v poročevalnem obdobju prišlo do zamenjave družbe. Opredelitev pojmov „družba“ in „poročevalno obdobje“ ter dodelitev obveznosti spremljanja in poročanja v primeru zamenjave družbe sta zdaj bolj v skladu z vzporednimi določbami svetovnega sistema zbiranja podatkov IMO. Kljub temu se zdi, da novi opis ni dovolj natančen za določitev razmerja med „staro“ in „novo“ družbo. Za čim večjo pravno jasnost bi bil lahko novi lastnik pravno odgovoren takoj po dokončanju postopka zamenjave. Predlagani člen 11(2) (novo besedilo) bi se lahko spremenil tako:

„2. V primeru zamenjave družbe prejšnja družba čim prej po dokončanju postopka zamenjave in največ tri mesece po njem Komisiji in organom zadevne države zastave predloži poročilo, ki zajema iste elemente kot poročilo o emisijah, vendar samo za obdobje, ko je bila sama odgovorna za izvajanje dejavnosti. Nova družba zagotovi, da vse ladje takoj po dokončanju postopka zamenjave izpolnjujejo zahteve te uredbe.“

V Bruslju, 15. maja 2019

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Luca JAHIER

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Evropskemu svetu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Enotni trg v spreminjajočem se svetu – Edinstveno sredstvo, ki potrebuje obnovljeno politično zavezanost

(COM(2018) 772 final)

(2019/C 240/11)

Poročevalec: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Soporočevalec: **Juan MENDOZA CASTRO**

Zaprosilo	Komisija, 18.2.2019
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	2.4.2019
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	15.5.2019
Plenarno zasedanje št.	543
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	153/1/1

1. **Sklepi in priporočila**

1.1 EESO pozdravlja jasno sporočilo Komisije o krepitevi enotnega trga in potrebi po zavezanosti vseh držav članic in državljanov. V zvezi z enotnim trgovom je potrebno ravnovesje med pričakovanji ljudi in usklajenimi politikami za prilagajanje Evrope različnim izzivom, ki jih prinašajo globalizacija, nove usmeritve in tehnološki napredek.

1.2 EESO poziva k enotnemu trgu, ki bo v vseh državah članicah EU enak in se ga bo dojemalo kot priložnost za potrditev evropskih vrednot, temeljnih pravic ter dolžnosti, da bi dosegli napredek in blaginjo za vse države članice in državljanje.

1.3 Nemoten, a konkreten proces povezovanja je izrednega pomena za preprečevanje groženj protekcionizma, individualizma in ekstremističnih družb ter boj proti tem pojavom. Državljanje in države članice je treba bolje obveščati o temeljnih dosežkih enotnega trga.

1.4 Obstajajo dobri primeri koristi, ki jih imajo evropski državljanje od enotnega trga zaradi prizadevanj in zavezanosti različnih akterjev. Državljanje se morajo zavedati vrednot, kot so svoboda, gospodarska rast, demokracija, mir, znanost in inovacije, politična stabilnost, varstvo potrošnikov in socialne pravice, ki so rezultat procesa, ki se je začel pred 60 leti. Težave pri doseganju teh vrednot se ne smejo pozabiti, temveč bi jih bilo treba kot pridobljena spoznanja uporabljati v prihodnosti.

1.5 EESO ponovno izraža podporo omejevanju državne pomoči in boju proti zlorabam prevladujočega položaja, pri čemer opozarja na težave, ki jih imajo evropska podjetja, kadar na svetovnih trgih konkurirajo podjetjem z oligopolnim ali monopolnim položajem, ki so v nekaterih primerih v državni lasti.

1.6 EESO poudarja tudi ključno vlogo, ki jo ima enotni trg kot orodje za spodbujanje bolj ambiciozne evropske industrijske strategije z jasnimi cilji za leto 2030. Bolj vključujoče in širše povezovanje enotnega trga na podlagi resnično evropske industrijske strategije bi morala biti tudi glavna prednostna naloga za naslednjo Evropsko komisijo. Poudarek bi moral biti na večjem obsegu naložb v inovacije in tehnologije ter prožnejšem in uporabniku prijaznejšem regulativnem okviru za konkuriranje na svetovni ravni ob spoštovanju pravil in trajnostnih postopkov zdrave svetovne konkurence.

1.7 EESO ponovno poziva k razvoju socialne razsežnosti Evropske unije, da se tako spodbudijo ustvarjanje kakovostnih delovnih mest, izboljšanje znanj, spretnosti in kompetenc, povečanje socialnih naložb in razvoj socialnega gospodarstva s poudarkom na družbeno odgovornih podjetjih ter prizadevanja za preprečevanje revščine, neenakosti, diskriminacije in socialne izključenosti, pri čemer bi bilo treba posebno pozornost nameniti vključenosti mladih v družbo. Po mnenju EESO bi bilo primerno, da bi se izvajale socialne politike za obravnavo teh razmer, ki povzročajo nezadovoljstvo z EU, porast populizma in širjenje ksenofobije v nekaterih skupinah prebivalstva.

1.8 EESO ugotavlja, da kljub velikim prizadevanjem v zvezi z izvajanjem in uporabo pravil enotnega trga dejstva kažejo ⁽¹⁾, da utegnejo nacionalni ukrepi nesorazmerno obremeniti državljane in podjetja. Po mnenju EESO je države članice nujno treba pozvati, naj se takšnim praksam izognejo.

1.9 EESO že nekaj časa podpira digitalno gospodarstvo, saj se zaveda, da je z njim povezana prihodnost enotnega trga. Strinja se s Komisijo, da je splošna uredba o varstvu podatkov ⁽²⁾ bistvenega pomena za zagotavljanje zaupanja v enotni trg za osebne podatke, vendar je treba sprejeti dodatne ukrepe za oblikovanje boljšega, jasnega in uporabniku prijaznega okvira, da se preprečijo nepotrebne obremenitve in nesporazumi. To je ključnega pomena tudi za povečanje mobilnosti in izboljšanje storitvenega sektorja, ki je v porastu in ima velik pomen za gospodarsko rast in nova delovna mesta. Zaradi cvetočega storitvenega sektorja ob hkratnem vse večjem pomanjkanju kompetenc je potreben boljše delujoči enotni trg.

1.10 EESO podpira cilj vzpostavitve okvira, ki omogoča prehod na krožni model, in ponavlja, da je trden in dolgoročno zastavljen sistem financiranja trajnostne rasti ključen dejavnik za povrnitev zaupanja v trge in usmerjanje prihrankov v trajnostne naložbe.

1.11 EESO pozdravlja jasen napredek pri preoblikovanju evropskega mehanizma za stabilnost (EMS) v Evropski denarni sklad, ki bi lahko previdnostno zagotavljal likvidnost, kar bi omejilo programe pogojevanja. Vendar pa za spoprijemanje s prihodnjimi nevarnostmi v finančnem sistemu podpira prizadevanja za doseg soglasja med državami članicami o dokončanju bančne unije. Visoko na dnevnem redu bi morala ostati tudi vzpostavitev popolnoma povezanih finančnih trgov in unije kapitalskih trgov.

2. Ozadje mnenja

2.1 S strategijo za enotni trg ⁽³⁾, unijo kapitalskih trgov ⁽⁴⁾ in strategijo za enotni digitalni trg ⁽⁵⁾ je Komisija v zadnjih štirih letih predstavila ambiciozen in uravnotežen sklop ukrepov za poglobitev enotnega trga in njegovo večjo pravičnost.

2.2 Več predlogov je bilo že sprejetih, o 20 od 67 predlogov, ki so navedeni v teh strategijah, pa morata Evropski parlament in Svet še doseči dogovor.

2.3 Evropski svet je marca 2018 Komisijo pozval, naj oceni stanje na enotnem trgu pri izvajanju, uporabi in izvrševanju obstoječe zakonodaje ter preostale ovire in priložnosti za popolnoma delujoč enotni trg.

2.4 To sporočilo je bilo sprejeto v povezavi z letnim pregledom rasti ⁽⁶⁾ in sporočilom o stanju izvajanja naložbenega načrta ⁽⁷⁾.

2.5 Komisija je v okviru strategije za enotni digitalni trg predlagala številne pobude za odpravo največjih ovir za e-trgovanje. Več pobud je bilo že sprejetih: o geografskem blokiranju ⁽⁸⁾, storitvah čezmejne dostave paketov ⁽⁹⁾, davku na dodano vrednost za e-trgovanje ⁽¹⁰⁾ in sodelovanju na področju varstva potrošnikov ⁽¹¹⁾.

2.6 Spletne platforme so postale pomembni akterji na enotnem trgu in več kot milijonu podjetij omogočajo, da dosežejo stranke po vsej Uniji. Komisija je predstavila predlog za nova harmonizirana pravila za prakse v odnosih med platformami in podjetji ⁽¹²⁾, o katerem sta se februarja 2019 na politični ravni dogovorila Evropski parlament in Svet.

⁽¹⁾ COM(2018) 772 final, točka 2.1.

⁽²⁾ ULL 119, 4.5.2016, str. 1.

⁽³⁾ COM(2015) 550 final, UL C 177, 18.5.2016, str. 1.

⁽⁴⁾ COM(2015) 468 final, UL C 133, 14.4.2016, str. 17.

⁽⁵⁾ COM(2015) 192 final, UL C 71, 24.2.2016, str. 65.

⁽⁶⁾ COM(2018) 770 final.

⁽⁷⁾ COM(2018) 771 final.

⁽⁸⁾ Uredba (EU) 2018/302.

⁽⁹⁾ Uredba (EU) 2018/644.

⁽¹⁰⁾ Direktiva (EU) 2017/2455.

⁽¹¹⁾ Uredba (EU) 2017/2394.

⁽¹²⁾ COM(2018) 238 final.

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO podpira jasno sporočilo Komisije o krepitvi enotnega trga, ki je velik dosežek in ključni element procesa evropskega povezovanja. Enotni trg bi moral biti temelj blaginje v Evropi.

3.2 Za dokončno vzpostavitev enotnega trga sta bila zelo pomembna uvedba eura in Schengenski sporazum. Vendar med državami članicami še vedno obstaja veliko razlik, ki jih je treba odpraviti. Vse države članice se morajo trdno zavezati k temu, da se sedanje stanje odpravi in vzpostavi povezanost.

3.3 V zvezi z enotnim trgovom je potrebno ravnovesje med pričakovanji ljudi in usklajenimi politikami za izpolnjevanje stalne potrebe po tem, da se Evropa prilagaja različnim izzivom, ki jih prinašajo globalizacija, nove usmeritve, tehnološki napredek in digitalizacija.

3.4 Enotni trg, ki omogoča dostop do trga z več kot 512 milijoni potrošnikov, je nedvomno zgodba o uspehu: s sprejetjem skupnih pravil so bile odstranjene regulativne ovire za več kot 80 % industrijskih proizvodov, vendar pa ta proces ni samoumeven. Obravnavanje razlik v zavezanosti držav članic in potreba po boljšem izvajanju povezane zakonodaje morata biti politična prioriteta. Določbe enotnega trga morajo veljati tudi za spletne prodajalce.

3.5 Dober znak je priznanje Komisije, da je treba doseči dogovor o zakonodajnih predlogih ter odpraviti razkorak med besedami in dejanji. Države članice se morajo zavedati, da gre za „vsakodnevni proces“.

3.6 Popolne povezanosti enotnega trga ne bomo nikoli dosegli, če države članice ne bodo doumele resnične vrednosti tega procesa in če o njej ne bodo obveščale svojih državljanov. Politični voditelji morajo poudarjati dosežke procesa s pozitivnimi sporočili o koristih za državljane.

3.7 Evropski projekt temelji na miru, blaginji in socialnem razvoju. Stroške neukrepanja na ravni EU je treba predstaviti v opozorilo tistim, ki dvomijo. Evropski državljani morajo dosežke ceniti, da bi lahko dejavno sodelovali v tem procesu ter preprečevali nesporazume in radikalizem. Proces enotnega trga prispeva k evropskemu razvoju in bi ga bilo mogoče uporabiti kot dober zgled za spodbujanje evropskih vrednot.

3.8 Enotni trg ni mogoč, če se na njem prodajajo proizvodi z „dvojno kakovostjo“, tj. če so proizvodi, ki se pod isto blagovno znamko prodajajo v novih državah članicah EU, drugačne kakovosti (z manjšo količino kakovostnih surovin) kot proizvodi, ki se prodajajo v starih članicah EU. Po mnenju EESO takšna praksa ni sprejemljiva.

4. Posebne ugotovitve

4.1 *Enotni trg kot komunikacijsko orodje za promocijo evropskih vrednot in dosežkov*

4.1.1 EESO meni, da je treba za boljše obveščanje o dosežkih enotnega trga uporabljati skupni jezik. Ovrednotiti bi bilo treba vidike, kot so mobilnost državljanov zaradi dela in preživljanja prostega časa, finančne storitve ali celo socialni vidiki v zvezi z varnostjo in priložnostmi za delo ter varstvom potrošnikov.

4.1.2 EESO meni, da nekatera stališča, ki ogrožajo proces evropskega razvoja, temeljijo na izpostavljanju razlik med državami članicami in posameznih dejstev, ki pa ne odražajo popolne stvarnosti enotnega trga. Bistveno je, da se tovrstni diskurz med državljani preprečuje in da se proti njemu borimo, saj je politika povezovanja zelo dinamična in se izvaja različno hitro. Poudariti je treba splošni rezultat, pri čemer je treba prednostno obravnavati potrebo po preprečevanju neenakosti na različnih ravneh (gospodarski, socialni, izobraževalni itd.).

4.2 *Več priložnosti in koristi za državljane*

4.2.1 Pri razvoju enotnega trga sta imeli pomembno vlogo politika konkurence in politika za varstvo potrošnikov v EU. Da bi potrošniki lahko izkoristili vse prednosti enotnega trga, bi moral ta delovati učinkovito, potrošniki pa bi morali imeti zaupanje v blago in storitve, tako na spletu kot drugje, lokalno in v drugih državah članicah. Države članice morajo zagotoviti, da podjetja ravnajo v skladu s pravili konkurence in varstva potrošnikov ter da tekmeci niso diskriminirani na škodo potrošnikov.

4.2.2 Pri razvoju enotnega trga je imela pomembno vlogo politika konkurence EU, ki uživa svetovni ugled. Kot EESO poudarja že nekaj časa, je trg EU zaradi omejevanja državne pomoči in boja proti zlorabam prevladujočega položaja postal dinamičen, od česar imajo koristi potrošniki in podjetja.

4.2.3 V okviru pravil o konkurenci morajo tudi spletni prodajalci spoštovati enotni trg in opredeliti bi bilo treba položaj mednarodnih podjetij na tem trgu.

4.3 *Koristi za podjetja*

4.3.1 Enotni trg podjetnikom ponuja odprt in multilateralen trgovinski sistem, ki temelji na pravilih, ter zagotavlja dostop do mednarodnih vrednostnih verig.

4.3.2 Cilj unije kapitalskih trgov je pomagati zagotoviti kapital v Evropi in ga usmeriti v vsa podjetja, infrastrukturo in vzdržne dolgoročne projekte s pozitivnimi učinki na zaposlovanje ⁽¹³⁾.

4.3.3 Vendar je potrebnega še veliko dela: evropska podjetja so v primerjavi z ameriškimi podjetji precej bolj odvisna od bančnih posojil.

4.3.4 Unija je zaradi obsega enotnega trga zmožna oblikovati odprt in multilateralen trgovinski sistem, ki bo temeljil na pravilih. Podjetja iz tretjih držav morajo za dostop do enotnega trga spoštovati zakonodajo Unije, med drugim na področju zdravja, okolja, varnosti hrane in proizvodov ter varstva potrošnikov.

4.3.5 EESO opozarja na težave, ki jih imajo evropska podjetja, kadar na svetovnih trgih konkurirajo podjetjem z oligopolnim ali monopolnim položajem, ki so v nekaterih primerih v državni lasti. Primeri tega so med drugimi železniška industrija, letalski promet in vetrne elektrarne, kjer se evropska podjetja srečujejo z neizprosno konkurenco (podjetij iz tretjih držav, zlasti Kitajske).

4.4 *Socialna razsežnost*

4.4.1 EESO je Komisijo že pozval, naj razvije socialno razsežnost EU ter tako spodbudi ustvarjanje kakovostnih delovnih mest, izboljšanje znanj, spretnosti in kompetenc, povečanje socialnih naložb in razvoj socialnega gospodarstva ter prizadevanja za preprečevanje revščine, neenakosti, diskriminacije in socialne izključenosti, pri čemer bi bilo treba posebno pozornost nameniti družbeni vključenosti mladih.

4.4.2 Obstaja prepričanje, da so jo v gospodarski krizi najslabše odnesli zaposleni, saj je kriza povzročila večjo brezposelnost in revščino, stagnacijo ali realno znižanje plač in znižanje socialnih prejemkov. Po mnenju EESO bi bilo primerno, da bi se izvajale socialne politike za obravnavo teh razmer, ki povzročajo nezadovoljstvo z EU, porast populizma in širjenje ksenofobije v nekaterih skupinah prebivalstva. Posledice krize še zdaleč niso odpravljene. Iz raziskave Evropskega sindikalnega inštituta (ETUI) ⁽¹⁴⁾ je razvidno, da so delavci v devetih državah članicah EU leta 2017 zaslužili manj kot leta 2010. EESO opozarja, da v šestih državah članicah EU ni določena obvezna minimalna plača, v drugih pa je zelo nizka ⁽¹⁵⁾.

4.4.3 EESO je zadovoljen z napredkom, doseženim pri prilagajanju evropskega akta o dostopnosti, da se promovirajo pravice invalidov, in države članice spodbuja, naj bodo v fazi prenosa ambiciozne in uravnotežene. EESO tudi poziva naslednjo sestavo Komisije, naj pripravi evropski akcijski načrt za sektor socialne ekonomije, ki bo ustvaril enake konkurenčne pogoje za socialna podjetja in spodbudil razvoj tega sektorja.

4.5 *Učinkovitejša izvajanje in uporaba pravil enotnega trga*

4.5.1 EESO ugotavlja, da kljub velikim prizadevanjem v zvezi z izvajanjem direktiv o enotnem trgu dejstva kažejo ⁽¹⁶⁾, da utegnejo nacionalni ukrepi nesorazmerno obremeniti državljane in podjetja ⁽¹⁷⁾. To je vidik, ki ga morajo države članice posebej obravnavati, pri čemer mora biti prednostna naloga oblikovanje novih orodij za preprečevanje takih ukrepov.

4.5.2 EESO poudarja, da nedavni znaki v zvezi z izvajanjem zakonodaje EU niso bili le spodbudni, zato je potrebna večja zavezanost držav članic.

⁽¹³⁾ UL C 81, 2.3.2018, str. 117.

⁽¹⁴⁾ Benchmarking Working Europe 2018.

⁽¹⁵⁾ Evropska fundacija za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer.

⁽¹⁶⁾ COM(2018) 772 final, točka 2.1.

⁽¹⁷⁾ Glej francosko pobudo <https://ue.delegfrance.org/suppression-de-sur-transpositions>.

4.6 Izkoriščanje celotnega potenciala enotnega trga

4.6.1 Enotni digitalni trg in storitveno gospodarstvo

4.6.1.1 EESO že več let podpira digitalno gospodarstvo, saj se zaveda, da je z njim povezana prihodnost enotnega trga ⁽¹⁸⁾.

4.6.1.2 Zato EESO toplo pozdravlja politični dogovor ⁽¹⁹⁾ o sploh prvem programu za digitalno Evropo za obdobje 2021–2027 ⁽²⁰⁾, ki bo s proračunom v višini 9,2 milijarde EUR oblikoval in podpiral digitalno preobrazbo evropskih družb in gospodarstev ter zagotavljal široko uporabo in uvedbo digitalnih tehnologij v gospodarstvu in družbi, da okrepimo evropsko industrijsko tehnološko vodstvo.

4.6.1.3 Storitveni sektor prispeva vse več h globalnemu gospodarstvu EU ⁽²¹⁾ in ustvarjanju delovnih mest v EU, zato je vse bolj nujno, da se izkoristi ves njegov potencial, še zlasti, ker je ocenjeni dobiček tega sektorja precejšen ⁽²²⁾.

4.6.2 Evropsko podatkovno gospodarstvo

4.6.2.1 Glavni cilj enotnega trga je vzpostavitev evropskega podatkovnega ekosistema kot nepogrešljivega nosilca gospodarskega in družbenega napredka ter doseganje zanesljive konkurenčnosti v svetu, ki je sredi radikalne preobrazbe, ob močni konkurenci v Združenih državah Amerike in Aziji. Da bi izboljšali zmogljivosti za povezljivost in hrambo podatkov, so po vsej celini nujno potrebne javno-zasebne naložbe v infrastrukturo ⁽²³⁾.

4.6.2.2 EESO se strinja s Komisijo, da je splošna uredba o varstvu podatkov ⁽²⁴⁾ bistvenega pomena za zagotavljanje zaupanja v enotni trg za osebne podatke ⁽²⁵⁾, vendar je treba predlagano uredbo o zasebnosti in elektronskih komunikacijah ⁽²⁶⁾ razjasniti, da bi se zagotovilo spoštovanje Listine o temeljnih pravicah in človekovih pravic (členi 5, 8 in 11) ter možnosti za omejitve, ki se lahko določijo v nacionalnih predpisih ⁽²⁷⁾.

4.6.3 Krožno gospodarstvo in trajnostno financiranje

4.6.3.1 Odbor podpira cilj vzpostavitve okvira, ki omogoča prehod na **krožni model** za celotni življenjski cikel proizvodov ⁽²⁸⁾.

4.6.3.2 Trden in dolgoročno zastavljen sistem financiranja **trajnostne rasti** je pomemben dejavnik za povrnitev zaupanja v trge in usmerjanje prihrankov v trajnostne naložbe. Akcijski načrt EU ⁽²⁹⁾ v zvezi s tem vprašanjem mora spodbujati trajnostno, vključujočo in vzdržno gospodarsko rast, polno in produktivno zaposlenost ter dostojno delo za vse (cilj trajnostnega razvoja 8) ⁽³⁰⁾.

⁽¹⁸⁾ UL C 71, 24.2.2016, str. 65; UL C 440, 6.12.2018, str. 57; UL C 75, 10.3.2017, str. 119; UL C 125, 21.4.2017, str. 51; UL C 288, 31.8.2017, str. 1; UL C 81, 2.3.2018, str. 102.

⁽¹⁹⁾ IP/19/528.

⁽²⁰⁾ COM(2018) 434 final, UL C 62, 15.2.2019, str. 292.

⁽²¹⁾ Storitveni sektor je trenutno največji sektor v EU, saj ustvarja približno 75 % BDP EU.

⁽²²⁾ Glej COM(2018) 772 final: sporočilo Komisije *Enotni trg v spreminjajočem se svetu*, točka 3.4.

⁽²³⁾ UL C 345, 13.10.2017, str. 130.

⁽²⁴⁾ UL L 119, 4.5.2016, str. 1.

⁽²⁵⁾ UL C 229, 31.7.2012, str. 90.

⁽²⁶⁾ COM(2017) 010 final.

⁽²⁷⁾ UL C 345, 13.10.2017, str. 138.

⁽²⁸⁾ UL C 230, 14.7.2015, str. 91.

⁽²⁹⁾ COM(2018) 97 final; UL C 62, 15.2.2019, str. 73; UL C 62, 15.2.2019, str. 103; UL C 62, 15.2.2019, str. 97.

⁽³⁰⁾ UL C 62, 15.2.2019, str. 73.

4.6.4 Trgi proizvodov in storitev

4.6.4.1 EU je s svojim standardizacijskim modelom vodilna v svetu. EESO izpostavlja delo Komisije na tem področju. Enotnost in doslednost korpusa evropskih standardov se zagotavlja s temeljnim načelom „en standard, en preskus – sprejet povsod v Evropi“. S tem se podjetjem omogočajo naložbena, pravna in finančna varnost ⁽³¹⁾.

4.6.4.2 Cilj svežnja o čisti energiji za vse Evropejce je pospešiti, preoblikovati in utrditi prehod gospodarstva EU na čisto energijo, hkrati pa ohraniti pomembna cilja gospodarske rasti in ustvarjanja delovnih mest ⁽³²⁾.

4.6.4.3 Po četrtem železniškem svežnju (2013) ⁽³³⁾ je iz šestega poročila o spremljanju trga storitev v železniškem prometu (RMMS) ⁽³⁴⁾ razvidno, da se je skupna dolžina železniškega omrežja EU povečala.

4.6.4.4 V Akcijskem načrtu za 5G v Evropi ⁽³⁵⁾ so obravnavani eni od najbolj ključnih elementov digitalnega gospodarstva in družbe; komercialne storitve se bodo začele izvajati leta 2020. Po mnenju EESO bosta odločilna dejavnika uspeh projektov v okviru javno-zasebnih partnerstev za infrastrukturo 5G (5G-PPP) v raziskovalni fazi in integracija omrežij fronthaul z omrežji backhaul za prenos podatkov s pomočjo stikal velikih zmogljivosti, heterogenih povezav za prenos in procesorjev v oblaku, ki jih uporablja več ponudnikov internetnih storitev ⁽³⁶⁾.

4.6.5 Bolj povezani kapitalski trgi in popolnoma delujoča bančna unija

4.6.5.1 Po ukrepih, sprejetih zaradi finančne krize, so zdaj evropske banke bolj pripravljene na prihodnje nemirne čase. EESO pozdravlja jasen napredek pri preoblikovanju evropskega mehanizma za stabilnost (EMS) v Evropski denarni sklad, ki bi lahko previdnostno zagotavljal likvidnost, kar bi omejilo programe pogojevanja.

Vendar pa za spoprijemanje s prihodnjimi nevarnostmi v finančnem sistemu EESO podpira prizadevanja za dosego soglasja med državami članicami o vzpostavitvi močne bančne unije, osredotočene na ukrepe, ki bi vplivali več zaupanja državljanom in podjetjem.

4.6.6 Zmanjšanje upravnega bremena in olajšanje izpolnjevanja davčnih obveznosti

4.6.6.1 Sodobna pravila o pravu gospodarskih družb v EU so odločilnega pomena za enotni trg. V tem smislu je sveženj o evropskem pravu gospodarskih družb del celovitega pristopa za uravnoteženje in zaščito legitimnih interesov in potreb vseh zainteresiranih strani, MSP, manjšinskih delničarjev, upnikov in zaposlenih ⁽³⁷⁾.

4.6.6.2 Ker je v Svetu nujno soglasje, je sprejemanje skupnih pravil glede določenih vidikov obdavčevanja težje, zlasti glede skupne konsolidirane osnove za davek od dohodkov pravnih oseb (CCCTB) in uvedbe enotnega evropskega davka na dodano vrednost (DDV). EESO podpira tudi sveženj o reformi DDV ⁽³⁸⁾.

4.6.7 Trajnostna mobilnost

4.6.7.1 Štirje od desetih anketiranih evropskih voznikov ⁽³⁹⁾ so navedli, da bo naslednji avtomobil, ki ga bodo kupili, najverjetneje električen. Standardi za čiste avtomobile in spodbude za električna vozila bodo pripomogli k temu, da bodo evropski proizvajalci avtomobilov ostali konkurenčni na svetovnem trgu, ki se v segmentu električnih vozil hitro razvija.

4.6.7.2 EESO pozdravlja evropsko zaveznitvo za akumulatorje kot dober primer strateške vrednostne verige v Evropi. Vendar so potrebna veliko večja prizadevanja, da bi postali vodilni v sektorju priključnih vozil za množični trg, saj evropske blagovne znamke na tem področju večinoma zaostajajo za azijskimi in ameriškimi proizvajalci.

⁽³¹⁾ UL C 197, 8.6.2018, str.17.

⁽³²⁾ UL C 246, 28.7.2017, str. 64.

⁽³³⁾ UL C 327, 12.11.2013, str. 122.

⁽³⁴⁾ COM(2019) 51 final.

⁽³⁵⁾ COM(2016) 588 final.

⁽³⁶⁾ UL C 125, 21.4.2017, str. 74.

⁽³⁷⁾ UL C 62, 15.2.2019, str. 24.

⁽³⁸⁾ UL C 237, 6.7.2018, str. 40.

⁽³⁹⁾ <https://www.euractiv.com/section/electric-cars/opinion/dont-let-european-automakers-lose-the-race-to-electrification>.

4.7 *Nadaljnji koraki*

4.7.1 Proces evropskega semestra bi bilo treba uporabiti kot enega od instrumentov za učinkovitejši in hitrejši prehod na boljši enotni trg, kjer je to primerno.

4.7.2 Države članice imajo lahko koristi od bolj vključujočega dialoga na podlagi pričakovanj civilne družbe. Evropski semester je del tega dialoga, pri čemer se zdi, da je ključni korak do uspeha in vključevanja družbe zmožnost držav članic, da ukrepajo na podlagi priporočil za posamezne države. Z njimi je mogoče izboljšati nacionalne reforme, ni pa jih mogoče zahtevati.

4.7.3 Prizadevanja v podporo dosežkom enotnega trga morajo biti del vseh politik in zavez držav članic, pri čemer morajo sodelovati državljani in družba. Bistveno je zagotoviti, da je prednostna naloga držav članic učinkovita komunikacija med državljani in „evropskim projektom, ki temelji na enotnem trgu“. Evropski voditelji bodo tako prispevali k preprečevanju ekstremizma in radikalnih ukrepov proti enotnemu trgu.

4.7.4 EESO pozdravlja pozive Komisije Evropskemu svetu, zlasti poziv, naj zagotovi, da bo Svet pospešeno sodeloval z Evropskim parlamentom za čimprejšnje sprejetje zakonodajnih pobud v okviru strategije za enotni trg, strategije za enotni digitalni trg, unije kapitalskih trgov in bančne unije ⁽⁴⁰⁾.

V Bruslju, 15. maja 2019

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Luca JAHIER

⁽⁴⁰⁾ COM(2018) 772 final.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Evropskemu svetu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Usklajeni načrt za umetno inteligenco

(COM(2018) 795 final)

(2019/C 240/12)

Poročevalka: **Tellervo KYLÄ-HARAKKA-RUONALA**

Zaprosilo	Komisija, 18.2.2019
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	2.4.2019
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	15.5.2019
Plenarno zasedanje št.	543
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	210/2/1

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja usklajeni načrt za umetno inteligenco ter glede na hiter napredek pri razvoju in uvajanju umetne inteligence zunaj EU poziva k njegovemu takojšnjemu izvajanju. Da bi bila EU konkurenčna na svetovni ravni, mora biti vodilna pri inovacijah in naložbah, pri tem pa slediti načelu, da mora biti „nadzor v rokah človeka“, umetna inteligenca pa zaupanja vredna.

1.2 EESO poudarja, da je treba v razvoj in uvajanje umetne inteligence vključiti akterje civilne družbe, tudi podjetja, delavce in potrošnike. Pri izvajanju strategije za umetno inteligenco bi bilo zato treba ustrezno pozornost nameniti vprašanju, kako čim bolj izkoristiti priložnosti, ki jih umetna inteligenca prinaša celotni družbi.

1.3 EESO podpira pobude, da se več sredstev iz instrumentov financiranja EU dodeli za inovacije, infrastrukturo, izobraževanje in usposabljanje na področju umetne inteligence, in države članice poziva, naj sprejmejo potrebne ukrepe za doseganje skupnih ciljev.

1.4 Za pospešitev razvoja umetne inteligence in njenega uvajanja v zasebnem sektorju EESO poziva k ugodnemu poslovnemu okolju, med drugim stabilnemu političnemu in regulativnemu okviru, ki bi omogočal in spodbujal inovacije ter naložbe na področju umetne inteligence in upošteval posebne potrebe malih in srednjih podjetij, zagonskih podjetij ter podjetij v fazi širitve.

1.5 EESO meni, da je bistveno zagotoviti kakovost, razpoložljivost, dostopnost, interoperabilnost in nemoten pretok podatkov na enotnem trgu, hkrati pa tudi njihovo varstvo in zasebnost. Poleg tega poziva k lažjemu dostopu do javnih podatkov in ugodnim pogojem za vzpostavljanje evropskih digitalnih platform.

1.6 EESO podpira pobude o čezmejnem sodelovanju, partnerstvih in mrežah za spodbujanje inovacij in uvajanje umetne inteligence ter poudarja, kako pomembno je široko zasnovano sodelovanje med različnimi akterji družbe.

1.7 EESO poziva države članice, naj svoje izobraževalne sisteme prilagodijo povpraševanju po novih znanjih in spretnostih, za kar so potrebne reforme na vseh ravneh, od osnovnošolske do univerzitetne. Poleg tega sta potrebna vseživljenjsko in stalno izobraževanje, ki bosta vse pogostejše potekala na delovnem mestu. Socialni dialog je ključnega pomena pri predvidevanju sprememb in potreb na področju dela.

1.8 Glede obvladovanja strukturnih sprememb, povezanih z umetno inteligenco, EESO meni, da je okrepitev Evropskega sklada za prilagoditev globalizaciji korak naprej do popolnoma delujočega evropskega sklada za prehod, ki bi pomagal pri upravljanju digitalne preobrazbe.

1.9 EESO poudarja, da morata razvoj in uporaba umetne inteligence potekati v skladu z vrednotami EU ter zakonodajo na področju varstva potrošnikov, dela in podjetij. Predstavnike civilne družbe in socialne partnerje je treba vključiti v pripravo politik in ukrepov, povezanih z umetno inteligenco. Potrebno je tudi posredovanje znanja o tej temi, da se poveča zaupanje ljudi.

1.10 Ker mora umetna inteligenca služiti družbi na splošno ter hkrati upoštevati gospodarske, socialne in okoljske vidike, EESO predlaga, naj EU sprejme okvir za trajnostni razvoj kot vodilni pristop k prihodnjemu razvoju umetne inteligence. Hkrati poziva k trajnostni uporabi umetne inteligence v posameznih organizacijah, kar morajo spremljati primerne prakse obveščanja in posvetovanja.

2. Splošne ugotovitve

2.1 Evropska komisija je po objavi strategije za umetno inteligenco za Evropo aprila 2018 z državami članicami sodelovala pri pripravi usklajenega načrta za umetno inteligenco, da bi čim bolj povečala splošni učinek ukrepov, zlasti naložb, na ravni EU in na nacionalnih ravneh ter zagotovila konkurenčnost EU na svetovni ravni.

2.2 V usklajenem načrtu so predlagani skupni ukrepi na štirih področjih: povečanje naložb, okrepitev razpoložljivosti in dostopnosti podatkov, spodbujanje talentov, znanj in spretnosti ter zagotovitev zaupanja. Usklajeni načrt vključuje tudi poziv državam članicam, naj do sredine leta 2019 sprejmejo nacionalne strategije za umetno inteligenco.

2.3 EESO pozdravlja usklajeni načrt kot pomemben korak k okrepitvi izvajanja strategije. Odbor je ugotovitve v zvezi s strategijo navedel v prejšnjem mnenju ⁽¹⁾, pripravil pa je tudi mnenje o programu za digitalno Evropo ⁽²⁾, mnenja na lastno pobudo o različnih vidikih umetne inteligence ⁽³⁾ ter več drugih mnenj, povezanih z umetno inteligenco.

2.4 Po mnenju EESO je pomembno, da se ukrepi za izvajanje načrtujejo tako na ravni EU kot na ravni držav članic, saj se pristojnosti EU in držav članic na različnih področjih politike razlikujejo. Za čim boljše rezultate in čim večjo učinkovitost z vidika celotne EU sta pomembna tudi sodelovanje in usklajevanje. EESO poziva vse države članice, naj sprejmejo ustrezne ukrepe za doseganje skupnih ciljev ob priznavanju, da se razmere med posameznimi državami razlikujejo.

2.5 Poleg sodelovanja in usklajevanja med oblikovalci politik na različnih ravneh je potrebno sodelovanje med vsemi akterji družbe, da se preprečijo nedoslednosti, prekrivanja in vrzeli pri ukrepanju ter tako povečata uspešnost in učinek ukrepov.

2.6 EESO poziva k nujnemu izvajanju strategije, saj je napredek pri razvoju in uvajanju umetne inteligence zunaj EU hiter. Hkrati bi morale EU in države članice strogo slediti dolgoročnim ciljem strategije. EESO podpira željo Evrope „postati vodilna regija v svetovnem merilu pri razvoju in uporabi vrhunske, etične in varne umetne inteligence ter spodbujanju na človeka osredotočenega pristopa v globalnem kontekstu“ ⁽⁴⁾.

2.7 Da bi bila EU konkurenčna na svetovni ravni, mora odločno slediti svojim načrtom, hkrati pa se zavedati zunanega razvoja dogodkov in trendov. EESO meni, da je pomembno konkurenčnost in zaupanje obravnavati skupaj. Zanesljivost bi lahko postala konkurenčna prednost EU, čeprav je treba zagotoviti tudi druge elemente konkurenčnosti.

2.8 Ker mora umetna inteligenca služiti družbi na splošno, EESO predlaga, naj EU sprejme okvir za trajnostni razvoj kot vodilni pristop k prihodnjemu razvoju umetne inteligence. Trajnostni razvoj s tremi razsežnostmi zahteva politike in ukrepe, ki krepijo gospodarstvo in ustvarjajo blaginjo v družbi, hkrati pa prispevajo k zmanjšanju podnebnih in okoljskih učinkov.

2.9 EESO poudarja, da je treba politike na področju umetne inteligence snovati z vidika akterjev civilne družbe, vključno s podjetji, delavci in potrošniki. Ustrezno pozornost je treba nameniti vprašanju, kako čim bolj izkoristiti priložnosti umetne inteligence za celotno družbo in kako čim bolj zmanjšati tveganja, vključno s tveganjem za vplivanje na demokratične procese.

2.10 EESO poudarja, kako pomembna sta pri razvoju in uvajanju umetne inteligence vključevanje in „načelo nepreztja“. To se nanaša na dostopnost podatkov in infrastrukture, razpoložljivost izdelkov, prijaznih za uporabnike, ter na dostop do znanj in spretnosti. Vključevanje je pomembno tako za ljudi kot podjetja, zlasti mala in srednja podjetja. Sprejeti bi bilo treba posebne ukrepe za izboljšanje znanj in spretnosti žensk na področju umetne inteligence ter za to, da se spodbudi njihovo zanimanje za delovna mesta in naloge na tem področju, tudi v industriji.

⁽¹⁾ UL C 440, 6.12.2018, str. 51.

⁽²⁾ UL C 62, 15.2.2019, str. 292.

⁽³⁾ UL C 288, 31.8.2017, str. 43, UL C 440, 6.12.2018, str. 1, UL C 345, 13.10.2017, str. 52, UL C 190, 5.6.2019, str. 17.

⁽⁴⁾ Priloga k sporočilu COM(2018) 795 final.

2.11 Glede na velike družbene izzive in izjemno hiter razvoj tehnologij bi morala EU umetno inteligenco v celoti izkoristiti pri napovedni analizi sektorjev, kot sta zdravstvo in promet, vključno z vprašanjem dela. Poleg tega bi morala EU predvideti priložnosti, ki jih prinašajo prelomne tehnologije, kot je kvantna tehnologija.

3. Spodbujanje inovacij in razvoja podjetij

3.1 Umetna inteligenca poleg večje učinkovitosti in produktivnosti prinaša tudi nove poslovne priložnosti za najrazličnejše sektorje in storitve. To velja tako za velike družbe kot mala in srednja podjetja, zagonska podjetja ter podjetja v fazi širitve. Poleg tega se bodo ustanjavljala tudi povsem nova podjetja.

3.2 Ker je dogajanje na področju razvoja in uvajanja umetne inteligence zunaj EU zelo burno, mora tudi EU okrepiti svoja prizadevanja, da bi povečala svojo konkurenčnost. Ne gre za ugotavljanje, kdo je najboljši, ampak za opredelitev težav in izzivov, ki jih je treba obravnavati, da bi ustvarili in vzdrževali prave razmere za izkoriščanje priložnosti in čim večje zmanjšanje tveganj, ki jih prinaša umetna inteligenca.

3.3 Naložbe v inovacije in infrastrukturo ter nadaljnji razvoj enotnega trga sta ključni področji ukrepanja, na kateri se je treba osredotočiti. Poleg tega EESO poudarja, da je za inovativne dejavnosti in investicijske odločitve podjetij pomembno splošno poslovno okolje, kot so obdavčitev, zakonska ureditev in razpoložljivost proizvodnih dejavnikov.

3.4 EESO podpira pobude za dodelitev več sredstev za razvoj in uvajanje umetne inteligence. Instrumenti, kot so Obzorje Evropa, program za digitalno Evropo, InvestEU in Evropski sklad za strateške naložbe, so dragoceni in potrebni za krepitev inovacij in naložb v umetno inteligenco.

3.5 Javni sektor ima zaradi lastnih naložb in javnih naročil na področju umetne inteligence sicer pomembno vlogo, vendar je potrebnih tudi veliko zasebnih naložb za ustrezen napredek pri razvoju in uvajanju umetne inteligence v več sektorjih. Javno financiranje ima učinek vzvoda za zasebne naložbe in je zato bistveno, vendar bi morale prakse financiranja postati bolj uporabnikom prijazne. Pravila o financiranju bi bilo treba dodatno razviti tako, da bi se z njimi spodbujalo prevzemanje tveganja.

3.6 Poslovni ekosistemi, ki jih sestavljajo družbe različnih velikosti iz različnih sektorjev in različnih delov vrednostnih verig, so potrebni za razvoj in uvajanje umetne inteligence. Enako velja tudi za sodelovanje med podjetji in različnimi zainteresiranimi stranmi. EESO podpira načrte Komisije za krepitev čezmejnega sodelovanja, partnerstev in mrež s povezanimi raziskovalnimi centri odličnosti, zmogljivostmi za preizkušanje in vozlišči za digitalne inovacije. Poudarja, da je treba olajšati povezovanje z malimi in srednjimi podjetji, ter poziva k vključitvi organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev v sodelovanje v okviru vozlišč za digitalne inovacije.

3.7 Kompetence, znanja in spretnosti so pomembni za omogočanje inovacij in razvoja podjetij na področju umetne inteligence. Poleg povpraševanja po posebnih znanjih in spretnostih s področja umetne inteligence pa vlada tudi povpraševanje po znanju, potrebnemu za uporabo umetne inteligence v posameznih podjetjih, vključno s podjetniškim. Za spodbujanje talentov za podjetja in industrijo so najprimernejši raziskovalni projekti, zato EESO poziva države članice, naj zagotovijo primerna sredstva za financiranje te vrste raziskav.

3.8 Hiter tempo razvoja zahteva prožnost pri spodbujanju inovacij na področju umetne inteligence. Za to so potrebne zmogljivosti za preizkušanje in „regulativni peskovniki“, ki omogočajo eksperimentiranje in preizkušanje novih zamisli. Poleg tega je pomembno zagotoviti izmenjavo in vzajemno priznavanje rezultatov preizkusov.

3.9 EESO poziva k večjim naložbam v tehnologije in infrastrukturo, ki so potrebne za umetno inteligenco in aplikacije, ki temeljijo na umetni inteligenci, vključno z visokozmogljivimi računalniki in mobilnimi omrežji 5G, pa tudi k ukrepom za izboljšanje kibernetске varnosti. Poleg tega bi morala biti EU v središču razvoja kvantne tehnologije, zlasti kvantnega računalništva in kvantne komunikacije.

3.10 Ker umetna inteligenca temelji zlasti na podatkih, EESO meni, da je bistveno zagotoviti njihovo kakovost, razpoložljivost, dostopnost, interoperabilnost in nemoten pretok, hkrati pa tudi njihovo varstvo in zasebnost. Vse pomembnejši je dobro delujoč notni trg na področju podatkov, saj je povezan z enotnim trgom na področju blaga, kapitala in storitev.

3.11 EESO podpira pobude Komisije za vzpostavitev skupnega evropskega podatkovnega prostora in poziva k odprtju in olajšanju dostopa vseh uporabnikov do masovnih podatkov, ki jih ustvarja javni sektor, ter k okrepitvi vmesnikov za aplikacijsko programiranje. Poziva tudi k ugodnim pogojem za vzpostavljanje evropskih platform za izmenjavo podatkov. Povečanje razpoložljivosti in ponovne uporabe podatkov mora potekati po načelih poštene konkurence in ustreznega varstva podatkov ter intelektualne lastnine.

3.12 Poslovni modeli, ki temeljijo na podatkih, platformah in ekosistemih, postajajo „nova stalnica“. Medtem ko platforme za poslovanje med podjetji in potrošniki obvladujejo zlasti velika podjetja, ki niso iz Evrope, pa bi imela EU znaten potencial za konkurenčnost pri platformah za sodelovanje med javnostjo in državljani ter sodelovanje med podjetji. V vsakem primeru so ključni enaki konkurenčni pogoji kot jih imajo tudi tuji konkurenti.

3.13 EESO poziva k okviru, ki bi omogočal spodbujanje inovacij in preprečeval ogrožanje razvoja s preveč podrobnimi pravili in zahtevami ter hkrati zagotavljal, da bo umetna inteligenca zaupanja vredna. Poleg tega poziva Komisijo, naj skupaj z zadevnimi panogami in zainteresiranimi stranmi oceni, ali obstajajo predpisi, ki bi lahko ovirali razvoj ali uvajanje zaupanja vredne umetne inteligence, kamor sodi tudi pregled ustreznosti konkurenčnega prava.

3.14 EESO poziva oblikovalce politik, naj instrumente politike obravnavajo z vidika zadevnega sektorja. Enotnih rešitev ni, saj se morajo različni sektorji spopasti s svojimi potrebami in izzivi. Glede na hitrost sprememb in potrebo po stalnih izboljšavah bi bilo treba v celoti izkoristiti vse priložnosti, ki jih ponuja standardizacija, na primer pri spodbujanju interoperabilnosti.

4. Priprava ljudi na prihodnost

4.1 Očitno je, da se ljudje na splošno ne zavedajo, kako jim je lahko umetna inteligenca v pomoč, znani pa so jim pomisleki v zvezi z nadzorom nad stroji. EESO zato meni, da je treba ozaveščati o priložnostih, ki jih umetna inteligenca pomeni za družbo na splošno. Za okrepitev zaupanja ljudi na podlagi kritičnega razmišljanja sta potrebna tudi boljše poznavanje in razumevanje narave in delovanja umetne inteligence. EESO poleg tega poziva k izboljšanim statističnim podatkom in več raziskavam o posledicah umetne inteligence za zaposlovanje in delo, vključno s študijami o vplivih na posamezne sektorje.

4.2 Ker lahko umetna inteligenca precej vpliva na vsakodnevno življenje ljudi kot potrošnikov, pa tudi na razvoj delovnih mest in prihodnost dela, je nujno, da se ljudem zagotovijo znanja in spretnosti, da bodo pripravljeni na spremembe. Socialni partnerji imajo ključno vlogo pri predvidevanju sprememb na področju dela, podpora razvoja digitalnih kompetenc ter povečanju zaposljivosti delavcev na trgu dela.

4.3 Uvajanje umetne inteligence pomeni precejšnje spremembe v povpraševanju po znanjih in spretnostih. Ker je razvoj umetne inteligence daljnosežen in hiter, je treba opredeliti takojšnje in dolgoročne potrebe na področju usposabljanja in izobraževanja. Izobraževanje se mora odzivati na potrebe po osnovnih in naprednih digitalnih kompetencah. Poleg osnovne pismenosti na področju umetne inteligence bi morali ljudje imeti splošna znanja in spretnosti za izkoriščanje umetne inteligence pri iskanju in uporabi inovativnih rešitev v vsakdanjem življenju in pri delu, na primer pri sistemih sodelovanja med ljudmi in roboti.

4.4 EESO poziva države članice, naj se na povpraševanje po novih znanjih odzovejo s prilagoditvijo izobraževalnih sistemov. Poleg tega poudarja, kako pomembno je sodelovanje med vladami, izobraževalnimi ustanovami, socialnimi partnerji, potrošniškimi organizacijami in drugimi zadevnimi organizacijami civilne družbe pri zasnovi in izvajanju novih izobraževalnih programov in programov usposabljanja, da se okrepijo znanja in spretnosti, pomembna na trgu dela in v družbi na splošno. Umetna inteligenca bi se morala uporabljati tudi pri ocenjevanju potreb po znanjih in spretnostih ter pri organizaciji in pripravi vsebin za izobraževanje in usposabljanje.

4.5 Reformirati je treba učne načrte od osnovnošolske do univerzitetne ravni. Potrebna je trdna znanstvena, tehnološka, inženirska in matematična podlaga, pri tem pa je treba priznati, da je za razvoj in uporabo umetne inteligence potreben širok spekter kompetenc. Zato je med drugim pomembno izobraževanje na področju družbenih ved in umetnosti.

4.6 Poleg izboljšanja osnovnega izobraževanja sta očitno potrebna izpopolnjevanje in preusposabljanje oseb, vključno z učitelji. Vsi ljudje potrebujejo vseživljenjsko in stalno učenje, da bi se lahko soočili s sedanjim in prihodnjim razvojem. Učenje bo vse bolj potekalo v okviru dela in temeljilo na ambicijah posameznikov.

4.7 EESO meni, da bi morale biti naložbe v izobraževanje in usposabljanje osrednji del nacionalnih strategij za umetno inteligenco ter da bi si bilo treba na evropski ravni izmenjevati dobre prakse nacionalnih pobud. Poziva, naj se več sredstev EU dodeli za podporo potrebnim reformam in novim pobudam v izobraževanju in usposabljanju.

4.8 Pomembno je tudi obravnavati strukturne spremembe, povezane z umetno inteligenco, v regijah in sektorjih, kjer se bo umetna inteligenca uvajala v največjem obsegu. Države članice bi morale razviti pristope za zmanjšanje vrzeli v znanjih in spretnostih ter negativnih družbenih vplivov, vključno z zaščito ljudi, ki so nezaposljivi. Na vseh območjih je treba zagotoviti tudi dostop do interneta, da se prepreči digitalni razkorak. Po mnenju EESO je okrepitev Evropskega sklada za prilagoditev globalizaciji, ki jo predlaga Komisija, korak naprej do oblikovanja popolnoma delujočega evropskega sklada za prehod, ki bi pomagal pri družbeno odgovornem upravljanju digitalne preobrazbe.

5. Krepitev zaupanja v umetno inteligenco

5.1 EESO je prepričan, da je za uspešno izkoriščanje priložnosti, ki jih ponuja umetna inteligenca, potrebno trdno zaupanje vanjo. Zaupanja vredno umetno inteligenco pričakujejo potrošniki in zaposleni, pa tudi podjetja – delodajalci, podjetniki, vlagatelji in finančniki.

5.2 Pomisleki glede umetne inteligence se bodo najverjetneje zmanjšali hkrati s povečevanjem znanja in razumevanja o tem, kaj umetna inteligenca pomeni, kako jo je mogoče uporabiti in kako sprejema odločitve. Tako bodo postavljeni temelji za zaupanje vanjo, pri čemer bo omogočeno kritično razmišljanje in upoštevanje temeljnih vprašanj, kot sta načelo, da mora biti „nadzor v rokah človeka“, in pričakovanje, da ljudje ohranijo kontrolo nad svojim življenjem. Po drugi strani je zaupanje odvisno od zelo praktičnih vidikov, na primer prijaznosti do uporabnikov.

5.3 Evropska skupina strokovnjakov na visoki ravni za umetno inteligenco je pred kratkim objavila etične smernice za zaupanja vredno umetno inteligenco. EESO se seznanja s temi smernicami in poudarja odločilen pomen odprtih, ustreznih in zanesljivih podatkov, preglednosti odločitev umetne inteligence ter vključujočega razvoja in uvajanja umetne inteligence. Poziva tudi k obsežnim razpravam o vprašanjih, kot so posledice profiliranja ljudi in razlogi za dvom v odločitve umetne inteligence.

5.4 Etični vidiki, o katerih poteka razprava, vključujejo zlasti vidike, povezane s človekom, zato v okviru trajnostnega razvoja spadajo v družbeno razsežnost trajnosti. Umetna inteligenca bi morala upoštevati tudi okoljske vidike, kot so vidiki, povezani s podnebniimi spremembami in naravnimi viri, med drugim trajnostno rabo energije in surovin ter preprečevanjem prezgodnje zastarelosti proizvodov. Poleg tega morajo biti za gospodarsko trajnost rešitve umetne inteligence gospodarsko zdrave, tj. produktivne, donosne in konkurenčne.

5.5 Še eden od elementov zaupanja je vpliv aplikacij umetne inteligence. Če umetna inteligenca v duhu trajnostnega razvoja koristi družbi z ustvarjanjem gospodarske in družbene blaginje, zdravja in okoljskih koristi, se lahko šteje za dobro.

5.6 EESO meni, da se lahko zaupanje v umetno inteligenco poveča z javno politiko, osredotočeno na državljane, tako da se predstavniki civilne družbe vključijo v pripravo politik in ukrepov, povezanih z umetno inteligenco. Javni sektor lahko zaupanje v umetno inteligenco poveča tudi z upravo, osredotočeno na državljane, pri čemer bi lahko imela umetna inteligenca znatno vlogo, saj bi olajšala upravne postopke in jih boljše prilagodila posameznikom. Poleg tega bi bilo treba upoštevati tudi priložnosti, ki jih za krepitev zaupanja vrednih digitalnih storitev zagotavljajo npr. tehnologije veriženja blokov.

5.7 Razvoj in uvajanje umetne inteligence morata potekati popolnoma v skladu z zakonodajo na področju potrošnikov, dela ali podjetij. Veliko je zakonodaje, ki je pomembna za razvoj in uporabo umetne inteligence. EESO poziva Komisijo, naj dokonča in dopolni ocenjevanje ustreznosti zadevnih zakonodajnih aktov za zagotavljanje zaupanja vredne umetne inteligence, na primer na področju varnosti in odgovornosti. Pregledati bi bilo treba tudi izvedljivost zadevnih sektorskih predpisov.

5.8 Vendar pa je najpomembnejše, da se v zasebnem in javnem sektorju pristop in načela zaupanja vredne umetne inteligence sprejmejo in predstavijo kot sestavni del kulture posamezne organizacije. Etika na področju umetne inteligence se ne bi smela šteti za ločeno ali drugačno od etike na splošno. Organizacije bi morale etiko na področju umetne inteligence vključiti v svoje splošne strategije, splošna pravila ravnanja in običajne prakse upravljanja, vključno z obveščanjem zaposlenih in posvetovanjem z njimi, pa tudi v sisteme spremljanja in revizijske sisteme.

5.9 Proaktivno sprejemanje zaupanja vredne umetne inteligence se lahko okrepi z vključitvijo etičnih vidikov v izobraževanje in usposabljanje razvijalcev in uporabnikov umetne inteligence, pa tudi z zagotavljanjem in izvajanjem etičnih smernic. EESO je pripravljen opraviti svojo nalogo in akterje civilne družbe seznanjati z etičnimi vidiki.

V Bruslju, 15. maja 2019

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Luca JAHIER

ISSN 1977-1045 (elektronska različica)
ISSN 1725-5244 (tiskana različica)

Urad za publikacije Evropske unije
L-2985 Luxembourg
LUXEMBOURG

SL